

T. C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

FARKLI DİLDEKİ EDEBİ ESERLERİN YABANCI DİL
OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANIMI: “GÜLNAR
VE AYNA” ESERİNİN TÜRKÇE B1 SEVİYESİNE
UYARLAMASI

YAZAR
MUHAMMAD SELAM SEDIQI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. HASAN HÜSEYİN MUTLU

ORDU- 2023

TEZ KABUL SAYFASI

Muhammad Selam SEDIQI tarafından hazırlanan “**FARKLI DİLDEKİ EDEBİ ESERLERİN YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANIMI: “GÜLNAR VE AYNA” ESERİNİN TÜRKÇE B1 SEVİYESİNE UYARLAMASI**” başlıklı bu çalışma, **23.01.2023** tarihinde yapılan sınav sonucunda başarılı bulunarak, jürimiz tarafından **YÜKSEK LİSANS tezi** olarak kabul edilmiştir.

Başkan	Doç. Dr. Hasan Hüseyin MUTLU Ordu Üniversitesi / Eğitim Fakültesi	İmza
Üye	Prof. Dr. İlker AYDIN Ordu Üniversitesi / Eğitim Fakültesi	İmza
Üye	Doç. Dr. Mehmet ALVER Giresun Üniversitesi / Eğitim Fakültesi	İmza

ETİK BEYANI

Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarımı kabullendiğimi beyan ederim.

Muhammad Selam SEDIQI

ÖZET

TÜRKÇE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS TEZİ

FARKLI DİLDEKİ EDEBİ ESERLERİN YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANIMI: “GÜLNAR VE AYNA” ESERİNİN TÜRKÇE B1 SEVİYESİNE UYARLAMASI

Muhammad Selam SEDIQI

Bu tezin amacı, Afganistan’da Yabancı Dil Olarak Türkçe öğrenen Afgan öğrencilere Afganistan’ın ünlü yazarı Mohammad Azam Rahnoward Zaryab’ın “Gülнар ve Ayna” Farsça eseri Türkçe B1 seviyesine göre sadeleştirilerek Türkçeye çevrilmesidir. Afgan Öğrencilerin Türkçeye yoğun ilgisinden dolayı Türkçeyi daha iyi öğrenebilmeleri için kendi kültüründeki eseri Türkçe çevirisini okumaları eseri daha ilgi çekici hale getirecektir. Bu eseri Türk dilinde okuyarak eserin içinde geçen konuları daha iyi idrak etmeleri ve Türkçeyi kolay öğrenebilmeleri amaçlanmıştır.

Özellikle son zamanlarda Afganistan’da Türk diline yoğun bir ilgi olduğu bilinmektedir. Afganistan’da birçok ilde resmi ve özel kurumda yabancı dil olarak Türk dilinde eğitim verilmektedir. Yabancı Dil Olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin Türkiye’deki üniversitelerde eğitim görmelerine yönelik ilgi her geçen gün artmaktadır.

Bu çalışma nitel araştırma desenine uygun olarak yürütülmüştür. Araştırma kapsamında Farsça yazılmış olan Afgan edebiyat sahasından bir roman önce Türkçeye çevirilmiştir, ardından sadeleştirilerek B1 dil düzeyine uyarlanmıştır. Materyal kısmında ise araştıma kapsamında orijinal metinle birlikte çeviride yardımcı kaynak olarak Farsça-Türkçe sözlük, Maarif Vakfi tarafından yayınlanan 2019 Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı ve İstanbul üniversitesi tarafından yayınlanan, Yeni İstanbul Yabancılar İçin Türkçe A1, A2, B1 düzeyi ders kitapları kullanılmıştır. Uyarlanan romanın sonuna Türkçe-Türkçe sözlük eklenmiştir. Bunun yanında öğrencilerin düzeyine uygun etkinlikler hazırlanmıştır.

Dil öğretiminde temel dil becerileri olan okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerinin gelişmesinde edebi metinlerin katkısı oldukça yüksektir. Bu bağlamda Afganistan’da Türkçe öğrenen Afgan öğrenciler Türkçeyi daha kolay öğrenebilmeleri için kendi kültüründeki bir eseri Fars dilinden Türk diline çevrilmesi amaçlanmıştır. Bu eseri Türk dilinde okuyarak eserin içinde geçen konuları Türk dilinde okumaları öğrencilerin anlama düzeyini artıracakını düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: “Gülнар ve Ayna”, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Çeviribilim

ABSTRACT

TURKISH EDUCATION MASTER'S THESIS

THE USE OF LITERATURE WORKS IN DIFFERENT LANGUAGES IN TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE: THE ADAPTATION OF THE WORK "GULNAR AND AYNA" TO TURKISH B1 LEVEL

Muhammad Selam SEDIQI

The aim of this thesis is to translate the Persian work "Gülнар ve Ayna" by Mohammad Azam Rahnaward Zaryab, the famous writer of Afghanistan, into Turkish by simplified according to the Turkish B1 level for Afghan students learning Turkish as a Foreign Language in Afghanistan. Due to the intense interest of Afghan students in Turkish, reading the Turkish translation of the work in their own culture will make the work more interesting so that they can learn Turkish better. It is aimed that by reading this work in Turkish language, they can better understand the subjects in the work and learn Turkish easily.

It is known that there has been an intense interest in the Turkish language in Afghanistan, especially recently. In Afghanistan, education is given in Turkish as a foreign language in public and private institutions in many provinces. Interest in students learning Turkish as a Foreign Language to study at universities in Turkey is increasing day by day.

This study was carried out in accordance with the qualitative research design. Within the scope of the research, a novel from the field of Afghan literature, which was written in Persian, was first translated into Turkish, then simplified and adapted to the B1 language level. In the material part, within the scope of the research, together with the original text, the Persian-Turkish dictionary, the 2019 Turkish as a Foreign Language Program published by the Maarif Foundation, and the New Istanbul Turkish for Foreigners A1, A2, B1 level textbooks published by Istanbul University were used. A Turkish-Turkish dictionary has been added to the end of the adapted novel. In addition, activities suitable for the level of the students were prepared.

The contribution of literary texts is quite high in the development of reading, writing, speaking and listening skills, which are the basic language skills in language teaching. In this context, it is aimed to translate a work in their own culture from Persian to Turkish so that Afghan students learning Turkish in Afghanistan can learn Turkish more easily. It is thought that reading this work in Turkish language and reading the subjects in the work in Turkish language will increase the level of understanding of the students.

Key words: "Gulnar and Ayna", Teaching Turkish as a Foreign Language, Translation Studies

TEŞEKKÜR

Bu alıőma sırasında tez konusu belirlenmesinde, yönlendirilmesinde, tamamlanmasında, sonuçların değerlendirilmesinde ve yazımı aşamasında yapmış olduğu büyük katkılarından dolayı tez danıőmanım Sayın Doç. Dr. Hasan Hüseyin MUTLU'ya,

Lisansüstü eğitime baőlamama vesile olan ve tez yazım süreci boyunca yardımlarını hiç esirgemeyen değerli arkadaőım Ebru YIRTICI'ya,

Tez konusu için Farsça bir eseri bulmamda yardımcı olan Afganistan'daki arkadaőım Faizullah OMAR ve edebiyat hocamız Fawad SALİH'e,

Bu çalışmanın tez yazım aşamasında teknik anlamda destek olabilmek için her şeyi yapan İrfan SOYLU, Samet SEMİZ ve Ertuğrul BİLG arkadaőlarıma,

Son olarak eğitim sürecinde her zaman arkamda duran aileme çok teşekkür ediyorum.

Muhammad Selam SEDIQI

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ KABUL SAYFASI	ii
ETİK BEYANI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLOLAR DİZİNİ	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Çalışmanın Sınırlılıkları	3
1.5. İlgili Araştırmalar	3
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. Dil	8
2.1.1. Ana Dili	8
2.1.2. Ana Dil	9
2.1.3. İkinci Dil	9
2.1.4. Yabancı Dil	10
2.2. Dil Öğretimi	10
2.2.1. Yabancı Dil Öğretimi	10
2.2.2. Yabancı Dil Öğretiminde Materyal Kullanımı	14
2.3. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi	15
2.3.1. Farsça Konuşulan Ülkelerde Türkçe Öğretimi	17
2.3.2. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Edebi Metinler	18
2.3.2.1. Edebi Metin Türleri	19
2.3.2.2. Edebi Metinlerin Beceri Öğretiminde Kullanımı	20
2.4. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metin Uyarlama	21
3. MATERYAL VE YÖNTEM	22
3. 1. Araştırmanın Materyali	22
3.2. Araştırmanın Yöntemi	22

4. BULGULAR.....	24
4.1. KELİME LİSTESİ.....	101
4.2. ETKİNLİKLER	109
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	113
KAYNAKÇA	116
EKLER.....	120
ÖZ GEÇMİŞ.....	121

TABLolar DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 5.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Uyarlama Çalışmaları	4

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
YTB	: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitimi, Bilim ve Kültür Örgütü
TİKA	: Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı
vb.	: ve benzeri

1. GİRİŞ

İnsanlar farklı dil, renk, fiziksel özelliklerle yeryüzünde var olmuşlar, yaşadıkları coğrafyada kendine has bir yaşam tarzıyla kendi kültürlerini yaratmışlardır. Tarihi süreçte savaş, doğa olaylarına bağlı göç vb. sebeplerle toplumlar birbirine karışmış yahut yakınlaşan toplumlar birbirinin dilini de öğrenme ihtiyacı hissetmiş ya da zorunda kalmıştır. Bu zorunluluklar dışında kültürel ve sanatsal faaliyetlerin gelişmesi, matbaanın yaygın olarak kullanılması ile yazılı edebiyat ürünlerinin artması toplumların sanatsal etkileşimlerini de hızlandırmış, farklı dillerdeki edebi ürünleri kendi dillerine çevirmeye başlamışlardır. Dolayısıyla da dil öğrenimi ve öğretimi önem kazanmıştır.

Dil öğretimi zaman içerisinde sistemli ve formel bir yapıya kavuşmuş, yeni yöntemler ortaya konulmuş ve materyaller üretilmiştir. Geçmişten günümüze en önemli materyal ise hiç şüphesiz ders kitapları ve metinler olmuştur. Örneğin en eski yöntemlerden biri olan dilbilgisi – çeviri yönteminin temel materyali metinlerdir. Günümüzde de Avrupa dil çerçeve programında modern dil öğretiminde metinlere vurgu yapılmaktadır. Metinler dilin tüm özelliklerini, inceliklerini yansıttığı gibi topluma ait kültürel özellikleri, edebi zevki ve ruhu da içinde barındırır. Dolayısıyla hem ana dili öğretiminde hem de yabancı dil öğretiminde metinler vazgeçilmez materyallerdir.

Ders kitaplarında yer alan yahut derse haricen getirmek suretiyle kullanılan metinlerin yanında hedef dile hikâye, roman gibi okuma kitapları da oldukça önemlidir. Okuma kitapları hedef dile ait bir edebi eser olabileceği gibi dil öğrenen kişinin kendi edebiyatına ait bir eserin hedef dile çevirilmiş şekli de olabilir. Hedef dile ait orijinal edebi eserler özellikle kültür aktarımı açısından oldukça önemlidir. Kültür aktarımı açısından edebi eserler literatürde birçok araştırmacı (Er, 2006; Çıfci vd., 2013; Göçer, 2013; Bayraktar, 2015; Demir ve Açık, 2011; Zeyrek, 2020) tarafından incelenmiş; kalıp sözler, atasözleri ve deyimler, dil yapısı ve kullanım şekli, geleneklerin ifade ediliş biçimi ve sair durumlar açısından önemi vurgulanmıştır. Bunun yanında öğrenenin kendi edebiyatına ait bir eserin hedef dile çevirilmesi de son derece önemlidir. Öğrenen de ilgi ve merakı artırmakta, kendi diline ait kalıp ifade, deyimler ve atasözleri vb. ifadelerin hedef dile nasıl yansıdığı ve karşılığında hangi ifadelerin kullanıldığı öğrenene karşılaştırma imkânı vermektedir.

Hedef dile ait okuma kitaplarının oluşturulmasında en önemli unsur doğru çevirinin yanında edebi eserlerin dil düzeylerine uyarlanmasıdır. Edebi niteliği bozmadan, dilin

inceliklerini ve zevkini yansıtacak biçimde ancak aynı şekilde dil düzeylerinin kazanımları ve söz varlığı ile gramer yapısına da uygun olmalıdır. Ancak bu şekilde dil öğretimini destekleyecek önemli yardımcı materyaller olarak kullanılabilirlerdir.

Bu araştırmanın amacı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde kullanılabilir dil düzeylerine uygun yardımcı okuma kitapları ortaya koymak, bu amaç doğrultusunda Afganistan edebiyatına ait bir romanı Türkçeye çevirerek Türkçe B1 düzeyine uyarlamaktır.

1.1. Araştırmanın Problem Durumu

Afganistan’da Yabancı Dil Olarak Türkçe öğrenen öğrenciler için yardımcı okuma kitaplarının yetersiz olduğu görülmektedir. Materyal olarak kullanılan ders kitaplarının yanında okuma kitapları dilin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Dil becerisinin gelişmesinde okuma kitapları ve okuma metinleri Türkçenin ana dili öğretiminde etkili olduğu kadar yabancı dil öğretiminde de etkili olduğu vurgulanmıştır (Şimşek, 2017). Afganistan’da Türkçe öğrenen öğrenciler için var olan okuma kitaplarının yetersiz olmasından dolayı, bu çalışmada Farsça bir eser Türkçeye çevirilmiştir. Böylece Yabancı Dil Olarak Türkçe öğrenmek isteyen kişilerin, kendi kültüründeki bir eseri Türkçede okumaları onlar için ilgi çekici olup dili daha iyi öğrenmelerini sağlayacaktır. Bu nedenle, Afganistan edebiyatından seçilen Farsça eser Türkçe B1 seviyesine göre uyarlanmıştır. Dolayısıyla, öğrencilerin kendi dillerinde olan okuma kitabının Türkçe seviyelerine göre hazırlanması Türkçe öğrenmelerine katkı sağlayacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Afganistan’da Yabancı Dil Olarak Türkçe öğrenen Afgan öğrencilere Afganistan edebiyatından ünlü yazar Mohammad Azam Rahnaward Zaryab’ın “Gülzar ve Ayna” Farsça eseri Türkçe B1 seviyesine göre sadeleştirilerek uyarlanmıştır. Afgan öğrencilerin Türkçeye yoğun ilgisinden dolayı öğrencilerin Türkçeyi daha iyi öğrenebilmeleri için kendi kültüründeki eseri Türkçe çevirisini okumaları eseri daha ilgi çekici hale getirecektir. Bu eseri Türkçe dilinde okuyarak eserin içinde geçen konuları daha iyi idrak etmeleri ve Türkçeyi kolay öğrenebilmeleri amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Özellikle son zamanlarda Afganistan’da Türk diline yoğun bir ilgi olduğu bilinmektedir. Afganistan’da birçok resmi ve özel kurumda Yabancı Dil Olarak Türkçe eğitim verilmektedir. Afganistan’da ilk Türkoloji bölümü Kabil Devlet Üniversitesi Dil ve Edebiyat Fakültesi bünyesinde 2002 yılında kurulup 2003 yılında ise 32 öğrenciyle eğitime başlamıştır (Başar, 2018). Müteakiben birçok ilde devlet üniversitelerinde Türkoloji bölümü açılmıştır. Maarif Vakfı’na bağlı okullar Afganistan’ın farklı illerinde hizmet vermektedir. Bunun yanında Yunus Emre Enstitüsü ve bazı özel kurslarda Yabancı Dil Olarak Türkçe öğretilmektedir.

Yabancı Dil Olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin Türkiye’deki üniversitelerde eğitim görmelerine yönelik ilgi her geçen gün artmaktadır. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı’nın burslusu olarak Türkiye’ye eğitim görmeye gelen Afganistanlı öğrenciler Türkiye’deki devlet üniversitelerinde eğitim görmektedir. Bunun yanı sıra kendi imkânlarıyla eğitim görmeye gelen öğrenci sayısı da her sene artmaktadır.

Dil öğretiminde temel dil becerileri olan okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerinin gelişmesinde edebi metinlerin yeri oldukça önemlidir. Deyim, atasözleri, kalıp ifadeler, günlük dil gibi kültürel öğeler akatarılmasında okuma becersinin ve bununla birlikte anlama becersinin gelişmesinde edebi metinlerin katkısı oldukça yüksektir (Ünal, 2005). Bu bağlamda Afganistan’da Türkçe öğrenen Afgan öğrenciler Türkçeyi daha kolay öğrenebilmeleri için kendi kültüründeki bir eseri Fars dilinden Türk diline çevirilmesi amaçlanmıştır. Bu eseri Türk dilinde okuyarak eserin içinde geçen konuları Türk dilinde okumaları öğrencilerin anlama düzeyini artıracakı düşünülmüştür.

1.4. Çalışmanın Sınırlılıkları

Araştırma, Afganistan edebiyatından ünlü yazar Mohammad Azam Rahnaward Zaryab’ın “Gülzar ve Ayna” Farsça eserinin Türkçe B1 seviyesine göre sadeleştirilerek uyarlanmasıyla sınırlıdır.

1.5. İlgili Araştırmalar

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde son yıllarda çok yoğun rağbet olduğu görülmektedir. Her geçen gün Türkçe öğrenenlerin sayısının artmasıyla birlikte, hedef kitlenin dili daha iyi öğrenebilmeleri ve dil öğretim sürecine katkıda bulunabilmeleri için

çalışmalar yapılmaktadır. Bu bölümde Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi alanında yapılan uyarlama çalışmalarından tespit edilenler aşağıdaki tabdoda sunulmuştur:

Tablo 1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Uyarlama Çalışmaları

Hazırlayan	Tez Yılı	Eser Adı	Seviye
Hande BAKAN	2012	Meserret Oteli	B1
Ozan YILDIRIM	2013	Çalıkuşu	A1-A2
Ebru MAZLUM	2014	Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç Dokuzuncu Hariciye Koğuşu	A1-A2
Safa EROĞLU	2015	Üç Nasihat	B2
Adem KUTLU	2015	Kaşığı ve Perili Köşk	A1-A2
Hilal GÜRLER	2017	Sait Faik Abasıyanık Hikâyelerinden Seçmeler	A1-A2
Selçuk GÜRLER	2017	Ömer Seyfettin Hikâyelerinden Seçmeler	A1-A2
Musa KAYA	2018	Dokuzuncu Hariciye Koğuşu ve Yılkı Atı	A2
Rümeysa SÜNER	2018	Eskici	B1
Zeynep KAYMAZ	2018	Apartman ve Köpek	A1-A2
Aslı AKINCILAR	2018	Dede Korkut Hikâyeleri	B1
Asya YAŞAR	2019	Pazarlık	A2
Fatma AKTAN	2019	Himmet Çocuk	B1-B2
Hasan YAYAN	2019	Eskici ve Testi	A2
Sevgi AY	2020	Birtakım İnsanlar	B1
Zehra YAZOK	2020	Piri Reis	B1
Rıdvan AY	2020	Diyet	A1-A2
Yunus YILMAZ	2021	Ömer Seyfettin Hikâyelerinden Seçmeler	B1
Secihan AHMET	2021	Pembe İncili Kaftan	B1
Fatma TUĞRUL	2021	Şeftalı Bahçeleri	A1-A2

Yukarıdaki tabloya baktığımızda Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi alanında yeterince uyarlama çalışmalarının yapılmadığı görülmekte. Bakan (2012), çalışmasında Yabancılara Türkçe öğretiminde metindilbilimsel ölçütler çerçevesinde Sait Faik Abasıyanık'ın "Meserret Oteli" adlı eserini Türkçe B1 seviyesine göre uyarlamış ve bu uyarlama,

Avrupa Ortak Çerçeve Metni'nde yer alan okuma kazanımlarına ve dil yapılarına göre yapılmıştır. Çalışmanın sonunda da okuma-anlamaya yönelik sorular hazırlanmıştır.

Yıldırım (2013), yaptığı araştırmasında Reşat Nuri Güntek'in "Çalıkuşu" eserini yabancılara Türkçe öğretimi A1-A2 seviyesine göre hazırlamıştır. Bu çalışmada eseri okuyucusuna kolaylık sağlaması için çalışmanın sonunda A1-A2 Türkçe-Türkçe sözlük hazırlamıştır.

Diğer bir çalışmada Mazlum (2014), Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın "Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç" ve Peyami Safa'nın "Dokuzuncu Hariciye Koşusu" adlı eserlerini yabancı dil olarak Türkçe öğretimi A1-A2 seviyelerine uyarlamıştır ve TURKOFONİ Dil Eğitim setlerinden destek alınmıştır. Çalışmanın sonunda da eserin içinde geçen kelimeler için A1-A2 seviyesinde Türkçe-Türkçe sözlük hazırlanmıştır.

Eroğlu (2015), çalışmasında metindilbilimsel ölçütleri çerçevesinde Ömer Seyfettin'in "Üç Nasihat" hikâyesinin yabancılara Türkçe öğretimi B1 seviyesine göre uyarlama yapılmıştır. Dilbilgisi yapıları, Ankara Üniversitesi TÖMER Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı, İstanbul Yabancılar İçin Ders Kitabı ve Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nden yer alan ölçütlere göre uyarlama yapılmıştır.

Başka bir çalışmada Kutlu (2015), Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Ömer Seyfettin'in "Kaşığı ve Perili Köşk" hikâyeleri Türkçe A1-A2 seviyesine göre uyarlamıştır. Uyarlama yaparken Avrupa Diller Ortak Çerçeve Metni okuma kazanımlarını esas almıştır. Ayrıca, Gazi TÖMER ve Ankara TÖMER yabancılar için ders kitaplarındaki bilbilgisi kazanımlarını öğrencilerin öğrendiği varsayım yapılarak uyarlama yapılmış ve çalışmada etkinliklere de yer verilmiştir.

Konuyla ilgili bir diğer çalışmada ise Gürler (2017), Yabancı Dil Olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin okuma becerilerinin gelişmesine yönelik Sait Faik Abasıyanık'ın hikâyelerini A1-A2 seviyesine göre uyarlama yapmıştır. Uyarlama yaparken Avrupa Diller Ortak Çerçeve Metnine göre hazırlayıp Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi A1-A2 seviyesindeki kitaplarında yer alan dilbilgisi yapıları ve okuma kazanımlarına göre uyarlama yapmıştır. Her bir hikâye için ayrı etkinlikler hazırlamıştır.

Çalışmalardan birisi de Gürler (2017), Ömer Seyfettin'in hikâyelerini Yabancı Dil Olarak Türkçe öğrenen A1-A2 seviyesindeki öğrencilerin okuma becerilerinin gelişmesi için uyarlama yapmıştır. Uyarlama, Avrupa Dilleri İçin Ortak Çerçeve Metni'ndeki okuma kazanımlarını dikkate almıştır. Ayrıca, Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim A1-

A2 setindeki dil yapılarına göre uyarlanmıştır. Çalışmanın sonunda hikâyeler için okuma etkinlikleri ve Türkçe-Türkçe sözlüğe yer verilmiştir.

Kaya (2018), doktora tezinde Yabancı Dil Olarak Türkçe öğrenenlere yönelik A2 seviyesine göre “Dokuzuncu Hariciye Koğuşu” ve “Yılkı Atı” adlı eserleri uyarlamıştır. Uyarlama, Avrupa Dilleri İçin Ortak Çerçeve Metni’ndeki okuma becerisi kazanımlarını dikkate almıştır. Uyarlama yapılırken, Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı A1-A2, Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1-2 ders kitaplarından destek almıştır.

Uyarlama çalışmaları ile ilgili Süner (2018) Refik Halit Karay’ın “Eskici” adlı hikâyesini B1 seviyesine göre öğrencilerin okuma-anlama becerilerini geliştirmek için uyarlamıştır. Uyarlama yapıldıktan sonra okuma-anlama soruları hazırlayarak ölçme uygulaması yapmıştır.

Kaymaz (2018), araştırmasında Yabancı Dil Olarak Türkçe öğrenen öğrenciler için Sabahattin Ali’nin “Apartman” ve “Köpek” adlı hikâyelerini Türkçe A1-A2 seviyesine uygun olduğunu varsayarak uyarlama yapmıştır. Uyarlama yapılırken Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni’ne göre yapmıştır. Okuma öncesi etkinlik ve okuma sonrası etkinliklere yer vermiştir.

Konuyla ilgili bir başka çalışma Akıncılar (2018), Dede Korkut hikâyelerini Yabancı Dil Olarak Türkçe öğrenen öğrenciler için Türkçe B1 seviyesine göre uyarlamıştır. Uyarlamada, her hikâye için etkinlikler hazırlamıştır. Ayrıca, etkinlikler ve okuma aşamasında nelere dikkat edileceğini gösteren bir yönerge de eklemiştir.

Diğer bir çalışmada ise Yaşar (2019), Memduh Şevket Esendal’ın “Pazarlık” adlı hikâyesini Türkçe B1 seviyesine göre uyarlamış. Uyarlama yapılırken Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni’nde yer alan kazanımlar dikkate alınmış ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı A1-A2, Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarındaki dil bilgisi yapıları dikkate alınmıştır. Ayrıca, etkinliklere de yer verilmiştir.

Başka bir uyarlama çalışmasında Aktan (2019), Halide Edip Adıvar’ın “Himmet Çocuk” hikâyesini Avrupa Ortak Diller Çerçevesindeki dil bilgisi ve sözcük bilgisi dikkate alınarak Türkçe B1-B2 seviyesine göre uyarlama yapılmıştır. Uyarlamada etkinlikler ile metinde geçen kelimelerden sözlük hazırlamıştır. Ayrıca, seçilen hikâye ve etkinliklerle ilgili anket uygulamıştır.

Yayan (2019), bu çalışmasında Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde kelime öğretimi etkinliklerine uygun olarak Refik Halit Karay’ın “Eskici” ve “Testi” adlı hikâyelerini

Türkçe A2 seviyesine göre uyarlama yapmıştır. Uyaralama yaparken Avrupa Diller İçin Ortak Çerçeve Metni'ne göre yapılmıştır.

Konuyla ilgili araştırmasında Ay (2020), Sait Faik Abasıyanık'ın "Birtakım İnsanlar" adlı hikâyesini Türkçe B1 seviyesine göre uyarlamış. Uyarlamada Avrupa Dil Gelişim Dosyası ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabındaki dil bilgisi yapıları dikkate alınarak uyarlama yapılmıştır.

Yozok (2020), uyarlama çalışmasında "Piri Reis" adlı eseri Yabancı Dil Olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin B1 seviyesine göre uyarlamıştır. Bu uyarlamada, Yedi İklim Türkçe B1 der kitabı, İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 ders kitabı ve Avrupa Ortak Başvuru Metni'nden destek alınmıştır. Çalışmanın sonunda da etkinlikler sorular hazırlamıştır.

Ay (2020), çalışmasında Ömer Seyfettin'in "Diyet" adlı eserini Yabancı Dil Olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin A1-A2 seviyelerine göre uyarlanmıştır. Uyarlama aşamasında Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni dikkate alınmıştır. Çalışmada öğrencilerin dil kazanımları, dil bilgisi yapıları, kelime bilgileri dikkate alınarak çalışma sonunda etkinlerle ilgili sorular hazırlamıştır.

Yılmaz (2021), araştırmasında Ömer Seyfettin'in hikâyelerini Yabancı Dil Olarak Türkçe öğrenen öğrencilere yönelik Türkçe B1 seviyesine göre uyarlamıştır. Bu uyarlama yapılırken Maarif Vakfı'nın Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Program'ındaki B1 dil bilgisi yapıları dikkate alınmıştır. Ayrıca, Avrupa Diller Ortak Çerçeve Metni'ndeki okuma kazanımları da dikkate alınmıştır. Çalışmanın sonunda okuma etkinlikler hazırlanmıştır.

Bir başka çalışmada ise Ahmet (2021), Ömer Seyfettin'in "Pembe İncili Kaftan" hikâyesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi B1 seviyesine göre uyarlamıştır. Uyaralama aşamasında dil bilgisi yapıları İstanbul Üniversitesi Yeni İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 kitabı ve Avrupa Diller İçin Ortak Başvuru Metni dikkate alınarak hazırlanmıştır. Çalışmada konuyla ilgili sorular hazırlayıp öğrencilere uygulamıştır.

Tuğrul (2021), konuyla ilgili araştırmasında Refik Halit Karay'ın "Şeftali Bahçeleri" hikâyesini Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi A1-A2 seviyesine göre uyarlamıştır. Uyarlama yapılırken dil bilgisi yapıları göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Çalışmanın sonunda okuduğunu analama etkinliklerine yer verilmiştir.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Dil

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan en temel araç, bir anda düşünüleemeyecek kadar çok yönlü, farklı niteliklere sahip büyümlü bir varlık, duygu ve düşüncelerin ses ve anlam bütünlüğü ile vücut bulduğu somut bir varlık, bir eserden ziyade faaliyet olarak canlı bir organizma ve nihayet bir bildirişin aracıdır (Ergin, 2013; Aksan, 1979; Korkmaz, 2013; Humboldt, 1993). Bununla birlikte Aksan (1979) insanlar arasında anlaşmayı sağlayan dil, aynı zamanda her yönüyle bir ulusun kültürünün aynası olduğunu belirtmiştir.

İnsanlar söz ya da yazı vasıtasıyla duygu, düşünce, fikir ya da hükümlerini yahut isteklerini bir dil sistemi içerisinde birbirlerine aktarırlar (Ergin, 2013). Demirel de (2012) dili bir sistem olarak nitelemiş, seslerden oluşan bir iletişim aracı olduğunu ve aynı zamanda bir düşün aracı olduğunu vurgulamıştır.

Barın'a (2004) göre dil toplumları bir arada tutar; yaşayış biçimleri, gelenek ve görenekler, inançlar gibi kültürü oluşturan tüm unsurları nesilden nesile aktarır ve milleti birbirine kaynaştıran en güçlü kurumdur.

Dil, insanın ihtiyaçlarından doğar, bu nedenle dili ait olduğu toplumdan ayırmak mümkün değildir. Toplum dili, dil de toplumu değiştirir ve geliştirir (Özkan, 2015).

Kapsamı, tanımı ve işlevi çok geniş olan dil, dil kavramı edinme amaç ve şekillerine göre literatürde farklı başlıklara ayrılmış. Ana dil, ana dili, ikinci dil ve yabancı dil kavramları bu edinme amaç ve şekillerine göre ortaya çıkan türlerdir.

2.1.1. Ana Dili

Ana dil ve ana dili her ne kadar birbiriyle aynı gibi görünse ve de çoğu zaman birbirinin yerine kullanıldığı görülse de bu iki kavram birbirinden farklıdır. Dolayısıyla bu iki kavram birbiriyle karıştırılmamalıdır. Ana dili, bireyin doğup büyüdüğü mikro düzeyde annesinden, babasından ve yakın çevresinden edindiği dildir (Öncül, 2000).

Bu ana dili, bu mikro çevreden öğrenilen ana dili içinde yaşadığı toplumun ve dolayısıyla ülkenin resmi dili de olabilir. Ancak, mikro düzeyde edindiği ve toplumdan bağımsız bir dil de olabilir. Sağır (2015) her ülkede olduğu gibi ülkemizde de anne yahut baba ya da

her ikisi de Arap, Rum vb. olan evlerde mahallelerde, konuşulan yerel dillerin ana dili olarak tanımlamıştır. Dolayısıyla bu gibi yerel dillerin konuşulduğu yerlerde Türkçe ana dili değil, resmi dildir. Barın (2004) da bir çocuğun genellikle anne/baba ve yakın çevresinden edindiği dili ana dili olarak tanımlamış, çocuğun doğduğu ve büyüdüğü çevrede edindiği dili ise ana dil olarak nitelendirmiştir. Aksan (2004) ana dilini ilk anneden ve yakın çevreden öğrenilen dil olarak tanımlamakla birlikte ana dilinin insanın bilinçaltına indiğini ve bir toplumla en güçlü bağlarını oluşturduğunu vurgulamıştır. Buna benzer tanımları çoğaltamak mümkündür. Bu tanımlardan hareketle ana dilini aslında farkında olmadan informal bir şekilde anne/baba ve yakın aile çevresinden edindiğimiz dildir diye tanımlamak mümkündür.

2.1.2. Ana Dil

Yukarıda da bahseldiği gibi ana dil kavramı, ana dili kavramından farklı olarak içinde birçok lehçe yahut birden fazla dil barındıran ya da farklı dillere kaynaklık eden dil olarak tanımlanmaktadır. Şerif (2006) “Ana dil” kavramını tanımlarken burada ana sözcüğünün anne anlamına gelmediğini ve kaynak, temel, asıl, esas hatta ortak anlamında kullanıldığını söylemiştir. Buna benzer olarak Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlükte (2005) “*Kendisinden başka diller veya lehçeler türemiş olan dil*”. Temel, esas manasına ana dil olarak Latince, Türkçe örnek gösterilebilir. Örneğin, Latince İspanyolca, İtalyanca, Fransızca gibi diller, Türkçeden ise, bizim lehçe olarak kabul ettiğimiz, ancak birleşmiş milletlere göre ise dil olarak kabul edilen Kazakça, Türkmence, Kırgızca gibi lehçeler/diller ortaya çıkmıştır (Göğüş, 1998; Korkmaz, 1992).

2.1.3. İkinci Dil

İnsanın ana dilinden sonra öğrendiği, ancak bu öğrenmenin belli haller dahilinde geliştiği, söz gelimi; ticaret, evlilik, eğitim vesair sebeplerden ötürü, içinde bulunduğu toplumun dili bireyin ikinci dili olarak kabul edilir. Ülkemizde etnik kökeni farklı olan Türk vatandaşları Türkçeyi ikinci dil olarak öğrenirken, Almanya’daki Türkler ve yahut Alman etnik kökeni dışındaki diğer unsurlar için Almanca ikinci dildir (Oruç, 2016). İkinci dil kavramında genellikle yabancı dil kavramıyla birbirine karıştırılabilir. İkinci dili yabancı dilden ayıran, temel faktör ikinci dili konuşan bireyin ikinci dilin konuşulduğu toplumda yerleşik olmasıdır.

2.1.4. Yabancı Dil

Yabancı dil insanın bilmediği ve yaşadığı toplumdaki farklı bir topluma ait olan, programlı bir eğitim çerçevesinde öğrenilen dildir (Küzeci, 2015; Oruç, 2016; Günay, 2015). Bu tanımdan anlaşılacağı üzere yabancı dil insanın ilgi yahut ihtiyaçları (ticari, siyasi, eğitim) doğrultusunda sistemli bir program çerçevesinde edinilmektedir. Özellikle günümüzde dijital çağla birlikte toplumların iç içe geçmesi yabancı dil öğrenme ilgi ve ihtiyacını artırmaktadır.

2.2. Dil Öğretimi

Dil öğrenimi, yüzyıllardan bu yana sistemli yahut sistemsiz olarak süregelmiştir. Her birey doğduğundan itibaren içinde yaşadığı topluma ait olan dili veya yakın çevresine (anne/baba vb.) ait olan dili, öğrenebilecek yetiye sahiptir. Bu durum sistemli olmayan bir öğrenme olarak kabul edilebilir. Ancak, üst bilişsel beceriler (Analiz, sentez, değerlendirme gibi) daha çok sistemli bir dil öğretimini gerektirir. Güneş (2011) bilgi çağı olarak nitelendirdiği günümüz dünyasında hayat boyu öğrenmenin ve gelişmenin en önemli anahtarının dil olduğunu vurgulamaktadır. Çünkü, okuma yazma gibi temel becerilerle birlikte sorgulama, düşünme, anlama, sorun çözme gibi üst düzey beceriler ancak dille gerçekleşmektedir. Sosyal ve duygusal ve zihinsel yönden gelişmenin temel aracı olan dil iletişim, etkileşim, dış dünya ile bütünleşmek ve kültürü aktarmak gibi işlere sahiptir. Dili iyi kullanan birey bilimsel düşünme yoluyla karmaşık sorunları çözebilir, değer yargısı gelişmiştir ve daha geniş bir dünya görüşüne sahiptir. Bu gibi nedenlerle özellikle gelişmiş ülkelerde dil becerilerini geliştirmek önemli bir hedef olarak karşımıza çıkmakta ve bu hedef doğrultusunda yeni yaklaşımlar ve yöntemler ortaya konulup uygulanmaktadır. Güneş (2011) ana dilinin önemi ikinci ve yabancı dil ediniminde de ortaya çıkmaktadır. Ana dilini iyi kullanan dil bilgisi güçlü olan bireylerin ikinci ve üçüncü dil edinimi de daha kolay olmaktadır (Holthouse, 2006).

2.2.1. Yabancı Dil Öğretimi

Yabancı dil öğretimi bireye, ana dili ve içinde yaşadığı toplumun resmi dili dışındaki bir dili öğretme sürecini ifade eder. Bu süreç, çeşitli ortamlarda ve çeşitli yollarla yapılabilir. TDK Büyük Türkçe Sözlükte (2005) “yabancı dil” öğrencilere, akademik, toplumsal ve meslekle ilgili gelişmelerine katkıda bulunmak amacıyla anadili dışında öğretilen dil olarak tanımlanmıştır.

Yabancı dil öğretiminin amacı, öğrenenin hedef dili anlama ve konuşma, okuma ve yazma ve de dili pratik iletişim için kullanma becerileri dahil olmak üzere dildeki yeterliliklerini geliştirmelerine yardımcı olmaktır.

Yabancı dil öğretimine yönelik birçok farklı yaklaşım ve yöntem bulunmaktadır. Yabancı dil için belirlenen yöntem, öğretilen dile, öğrencilerin yaşına, düzeyine, dil programının amaç ve hedeflerine bağlı olarak değişebilir. Literatürde (Memiş & Erdem, 2013; Göçen, 2020; Barın, 2004; Şen, 2019; İşcan & Baskın, 2019) yabancı dil öğretiminde yaygın olarak kullanılan bazı yöntemler şunlardır:

Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi: Bu yöntem, bir dil öğrenmenin matematik gibi dilbilgisi kurallarına göre bir konuyu öğrenmeye benzer olduğu fikrine dayanmaktadır. Metinlerin çevirisini, gramer kurallarının ve kelime dağarcığının incelenmesini içermektedir. Bu yöntem genellikle Latince ve Yunanca gibi klasik dilleri öğretmek için kullanılmaktadır.

Doğrudan Yöntem: Bu yöntem, öğrencilerin ana dilini çok az kullanarak veya hiç kullanmadan hedef dili birincil öğretim aracı olarak kullanmaya dayanır. Konuşma ve dinleme becerilerinin gelişimini öne alır ve anlamı iletmek için jest ve mimikler ile görsel yardımcıları kullanır.

Doğal Yaklaşım: Dil öğreniminin, çocukların ana dili edinimine benzer şekilde, doğal ve sezgisel bir süreç olması gerektiği fikrine dayanmaktadır. Dil becerilerini öğretmek için otantik materyallerin ve gerçek yaşam durumlarının kullanımını vurgular ve dört dil becerisinin tamamının geliştirilmesine odaklanır.

İşitsel-Dilsel Yöntem: Yöntem, bir dili öğrenmenin bir alışkanlık edinmeye benzer olduğu fikrine dayanmaktadır. Dinleme ve konuşmaya odaklanarak dil becerilerini öğretmek için tekrar ve alıştırımların kullanılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu yöntem genellikle pratik, konuşma dili becerilerini öğretmek için kullanılır.

İletişimsel Dil Öğretimi: Bir dil öğrenmenin birincil amacının gerçek yaşam durumlarında etkili bir şekilde iletişim kurmak olduğunu ileri sürmektedir. Dil becerilerini öğretmek için otantik materyallerin ve gerçek yaşam durumlarının kullanımını vurgulamakla birlikte dört dil becerisinin (dinleme, konuşma, okuma ve yazma) gelişimine odaklanır.

Göreve Dayalı Dil Öğretimi: Bu yöntem, öğrencilerin gerçek yaşam durumlarında etkili bir şekilde iletişim kurma becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmak amacıyla, dil öğrenimi için başlangıç noktası olarak görevlerin kullanılmasını hedeflemektedir. Dil

becerilerini öğretmek için otantik materyallerin ve gerçek hayattan görevlerin kullanımına odaklanır ve dört dil becerisinin gelişimini vurgular.

İçerik ve Dil Bütünleşik Dil Öğretimi: Bu yöntem, öğrencilerin hem dil becerilerini hem de konu bilgilerini geliştirmelerine yardımcı olmak amacıyla bilim veya sosyal bilgiler gibi içerik tabanlı öğretim yoluyla dil becerilerinin öğretilmesini içermektedir.

Yabancı dil öğretimine yönelik diğer bazı yaklaşımlar ise şunlardır:

Sessiz Yol: Bu yöntem, dil kavramlarını temsil etmek için fiziksel nesnelerin ve çizelgelerin kullanılması gerektiğini vurgulamaktadır ve öğrencilerin hedef dil öğrenmesi deneme yanılma yoluyla dilin kurallarını keşfetmesine dayanmaktadır. Dil öğreniminde düşünme becerilerinin ve bağımsızlığın gelişimi oldukça önemlidir.

Grupla Dil Öğretimi Yöntemi: Öğrencilerin dil öğrenimi ile ilgili duygularını keşfetmelerine yardımcı olmak için danışmanlık tekniklerinin kullanıldığı bir yöntemdir. Bu yöntemde, öz farkındalık ve kişisel gelişimin desteklenmesi oldukça önemlidir.

Sözlüksel Yaklaşım: Yaklaşım, dil öğreniminde sözcük dağarcığının önemini vurgulamakta, hedef dilde zengin ve çeşitli bir sözcük dağarcığının geliştirilmesine odaklanmaktadır.

İçeriğe Dayalı Öğretim Yaklaşımı: Öğrencilerin hem dil becerilerini hem de konu bilgilerini geliştirmelerine yardımcı olmak amacıyla fen veya sosyal bilgiler gibi içerik tabanlı öğretim yoluyla dil becerilerinin öğretilmesini içermektedir.

Toplam Fiziksel Tepki: Fiziksel hareketlerin, jest ve mimiklerin öğrencilerin bir dili sezgisel olarak anlamalarına yardımcı olabileceği fikrine dayanmaktadır. Dil becerilerini öğretmek için fiziksel eylemlerin ve jestlerin kullanılmasını içermekte, dinleme ve konuşma becerilerinin gelişimini ön plana almaktadır.

Yabancı dil öğretiminde istenilen düzeyde verim alabilmek için Demirel (2012) bazı temel ilkelerden söz etmektedir. Bunlar;

- Dört temel beceriyi geliştirme
- Öğretim etkinliklerini önceden planlama
- Basitten karmaşığa ve somuttan soyuta doğru öğretme
- Görsel ve işitsel araçlar kullanma
- Ana dili gerekli durumlarda kullanma

- Bir seferde bir tek yapıyı sunma
- Verilen bilgilerin günlük yaşama aktarılmasını sağlama
- Öğrencilerin derse daha etkin katılmalarını sağlama
- Bireysel farklılıkları dikkate alma
- Öğrencileri güdüleme ve cesaretlendirme

Bununla birlikte Demirel'in (2012) yukarıdaki temel ilkelerin dışında bir takım genel ilkelere de bahsetmektedir.

- Öğretime dinleme ve konuşma becerilerini geliştirme ile başlanması,
- Öğrencilerin temel cümle kalıplarını öğrenmesinin ve ezberlenmesinin sağlanması,
- Kullanılan dilin öğretilmesi,
- Öğrencilerin yeni dil alışkanlıkları sağlanmasına yardımcı olunması,
- Öğrenilen dilin seslerini iyi şekilde çıkarmalarının öğretilmesi,
- Amaç dil ile ana dil arasında sorun olan ses ve yapılarının öğretilmesi,
- Öğretim materyallerinin kolaydan zora doğru sıralanıp sunulması,
- Yeni cümle kalıplarının bilinen sözcüklerle öğretilmesi,
- Öğrencilere öğrendiklerini kullanma olanağının tanınması,
- Yeni bir yapıyı sunmadan önce örnekler verilmesi,
- Başlangıç düzeyinde öğrenci hatalarının hemen anında düzeltilmesi,
- Bir seferde bir tek sorunla uğraşılması,
- Amaç dilin o dili ana dili olarak konuşan kişilerin konuştuğu gibi öğretilmesi,
- Öğretilen dilin kültürünün de öğretilmesi çalışılması,
- Sınıf içi bireysel farklılıkların dikkate alınması,
- Öğrencilerin sınıfta daha çok konuşma yapmalarına olanak sağlanması,
- Bütün bilinenlerin öğretilmeye çalışılmaması,

- Öğrencilere sorumluluk verilmesi; öğrencilerin bireysel çalışmalar için yönlendirilmesi. Bu çalışmaların öğrencilerin farklı yönelişlerine cevap verecek nitelikte olmasına dikkat edilmesi,
- Dersi planlarken derse çeşitlilik getirmeye dikkat edilmesi,
- Öğrenci başarısını ölçerken sadece öğretilenlerden sorulması; öğretilmeyen konularla ilgili soruların sorulmaması,

Demirel (2012), belirttiği temel ve genel ilkelere bakıldığında etkili dil öğretiminin nasıl olması gerektiği konusunda yöntem ve teknikler ileri sürüldüğü görülmektedir. Aynı zamanda dil öğretiminin hangi amaçla yapıldığı daha çok iletişimsel becerilerin gelişimine dönük olması gerektiği ve bu amaç doğrultusunda uygun materyallerin kullanılması gerektiği vurgulanmaktadır. 2001 yılında yayımlanmış olan “Common European Framework of Reference For Language, Learning, Teaching, Assesmen (Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni Öğrenme-Öğretme-Değerlendirme)” de dil öğretiminin iletişime yönelik olması gerektiğini vurgulamakta ve bu doğrultuda eylem odaklı yaklaşımı temel almaktadır. Programda vurgulanan dil pasaportu, dil geçmişi ve dil dosyası ile öğrencilerin dil becerilerini, yeterliliklerini ve kültürlerarası deneyimlerini geliştirmelerini açıklamaktadır.

2.2.2. Yabancı Dil Öğretiminde Materyal Kullanımı

Yabancı dil öğretiminde materyal kullanımı birçok nedenden dolayı oldukça önemlidir. Materyaller en başta yapı ve organizasyonu sağlar. Örneğin, bu üzerinde çalışacakları net bir hedefleri olduğunu bildikleri için öğrencilerin kendilerini daha güvende ve motive hissetmelerine yardımcı olabilir. Materyaller öğrencileri gerçek dile maruz bırakır. Haber makaleleri, filmler ve podcast’ler gibi otantik materyaller, öğrencilere dilin gerçekte nasıl kullanıldığını görme olanağı sağlayabilir. Bu, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmelerine yardımcı olduğu gibi onların hedef dile ait kültürü daha iyi anlamalarına yardımcı olabilir. Çevrimiçi alıştırmalar, oyunlar ve rol oynama etkinlikleri gibi materyaller, öğrencilere öğrendiklerini uygulama fırsatları sağlayabilir. Bu, öğrencilerin dil becerilerini ve özgüvenlerini geliştirmelerine yardımcı olur. Diğer yandan materyaller öğrenmeyi ilgi çekici hale getirir. Çeşitli materyallerin kullanılması, özellikle etkileşimli ve öğrenciler için eğlenceli aktiviteler içeriyorsa, öğrencilerin ilgisini ve motivasyonunu artırmasına yardımcı olabilir (Duman, 2013).

Yabancı dil öğretiminde materyallerin kullanılması, öğrencilerin daha etkili öğrenmelerini, kendilerine daha motive hissetmelerini ve özgüvenlerinin artmasını sağlar.

Yabancı dil öğretiminde kullanılabilen çeşitli materyaller vardır. Ders kitapları kullanılan materyallerin en temeli ve en önemlisidir. Bunlar, gramer, kelime dağarcığı ve işlevsel dil etrafında düzenlenen bölümlerle yeni bir dil öğrenmek için yapılandırılmış bir yaklaşım ortaya koyar.

Ders kitaplarının dışında otantik materyaller, dijital kaynaklar, görsel yardımcılar, rol oynama ve simülasyon etkinlikleri, oyun ve bulmacalar önemli yardımcı materyallerdir.

Otantik materyaller, haber makaleleri, filmler ve podcast'ler gibi ana dili konuşanlar için oluşturulmuş materyallerdir. Özgün materyaller kullanmak, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmelerine ve dilin gerçekte nasıl kullanıldığını görmelerine yardımcı olur.

Dijital kaynaklar ise web siteleri, uygulamalar ve çevrimiçi kurslar dahil olmak üzere yabancı dil öğrenenler için birçok çevrimiçi kaynaktan oluşur. Bunlar, kavramları pekiştirmek ve etkileşimli alıştırmalar sağlamak için önemlidir.

Resimler, diyagramlar ve videolar gibi görsel yardımcılar, zor kavramları açıklamak veya yeni kelimeler öğrenmek ve bağlam sağlamak için oldukça yararlıdır.

Rol oynama ve simülasyon etkinlikleri, öğrencilerin konuşma ve dinleme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Hedef dilde bir sahne veya senaryoyu canlandırmaları bu etkinliklerin özünü oluşturur.

Oyunlar ve bulmacalar, yeni bir dil öğrenmeyi daha keyifli hale getirebilir ve öğrencilerin kelime dağarcığını, dil bilgisini daha ilgi çekici bir şekilde uygulamalarına fırsat sağlayabilir.

Bir yabancı dil dersi için materyal seçerken öğrencilerin ihtiyaçlarını ve öğrenme stillerini göz önünde bulundurmak oldukça önemlidir. Çeşitli materyaller kullanmak öğrencilerin ilgisini canlı tutmaya ve öğrencilerin daha etkili bir şekilde öğrenmelerine yardımcı olmaktadır (Temizyürek ve Birinci, 2016).

2.3. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte tarihi kaynaklar ışığında Türk tarihi değerlendirildiğinde Türkçenin diğer milletlerine

öğretiminin veya diğer milletler tarafından öğrenilmesinin milat öncesine kadar uzandığı tahmin edilmektedir. Çin yıllıklarında bulunan Türkçe sözlükler bunu en önemli göstergesi olarak kabul edilebilir. Bununla birlikte Türkçenin ilk olarak yabancılara öğretimi amacının belirtildiği ve bu doğrultuda yazıldığı eser 1072 yılında Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılan “Divan-ü Lügati’t Türk’tür. Benzer eserler tarihte “Kölemenler” devleti olarak geçer, Mısır coğrafyasında 1250’li yıllarada Kıpçak Türkçesiyle oluşturulmuş. Yine Kıpçak Türkçesiyle yazılan “Codex Cumanicus” yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kaynak eseri olarak gösterilmektedir. İçerisinde birçok millet barındıran Osmanlı devletinde özellikle enderun mekteplerinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretildiği görülmektedir.

Yakın tarihte ise 1984 yılında Ankara Üniversitesinde Türkçe Öğretim, Araştırma ve Uygulama Merkezi (TÖMER) kurulmuştur. Bu merkezin amacı, başta Türkçenin yabancılara öğretimi olmakla birlikte farklı dillerin öğretimini de kapsamaktadır. Ankara Üniveristiesi TÖMER’in önce yurtiçinde sonra da yurtdışında farklı merkezlerde şubeleşmesiyle Türkçenin öğretimi önem kazanmış ve sonrasında birçok özel üniversite ve devlet üniversitesinde TÖMER’ler kurularak Türkçe öğretimi hız kazanmıştır. Bunların yanında yurtdışında faaliyet gösteren Yunus Emre Enstitüsü, Maarif Vakfı ile birlikte yurtdışı ünversitelerde Türk Dili ve Edebiyatı bölümleri ve Türkçe kürsüleri vasıtasıyla Türkçe öğretimi oldukça yaygınlaşmış ve Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı (TİKA), Türksoy gibi kuruluşlar günümüzde de bu faaliyetlere destek vermiştir (Mutlu ve Ayrancı, 2017).

Türk dili, günümüzde dünyanın en çok konuşulan diller arasına girmiştir. Türkçe, UNESCO’nun anadili sıralamasındaki tespitlere göre dünyada üçüncü sırada ve resmi diller sıralamasında ise beşinci sıradadır. Dolayısıyla yabancı dil olarak öğrenilen Türkçe en fazla konuşulan diller arasında yer almaktadır (Barın, Güzel, 2016).

2010 yılında kurulan, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) burslusu olarak Türkiye’de eğitim görmeye gelen yabancı uyruklu öğrenci sayısı her geçen sene artmaktadır. Bu öğrenciler Türkiye’nin farklı illerinde üniversite eğitimine başlamadan önce Türkçe hazırlık dersleri görmekteydiler. Bunun yanında dünyanın birçok ülkesinden Türkiye’ye kendi imkânlarıyla üniversite eğitimi görmeye gelen öğrenciler de aynı şekilde Türkçe hazırlık dersleri almaktadırlar. Yurtdışında ise son zamanlarda Yunus Emre Enstitüsü ve Maarif Vakfı birçok ülkede çalışmalarını sürdürmektedir.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi gerek yurtiçinde gerekse de yurtdışında yoğun ilgi görmektedir. Dolayısıyla bu alanda ciddi çalışmalar yürütülmektedir. Üniversitelerde Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi bölümleri lisansüstü ve doktora programları açılmıştır. Bununla birlikte üniversiteler tarafından verilen Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim sertifika programları da düzenli olarak yapılmaktadır.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin amacı hedef kitleye sadece dili öğretmek değil aynı zamanda kültürü de öğretmektir. Bakıner-Çekin ve Çalışkan'a (2020) göre kültür, dilden kesinlikle soyutlayamayacağımız, günlük yaşantımızın hemen her aşamasında karşımıza çıkan bir kavramdır. Dolayısıyla dil ve kültürü birbirinden bağımsız şekilde düşünmek mümkün değildir.

2.3.1. Farsça Konuşulan Ülkelerde Türkçe Öğretimi

Başta İran olmak üzere Afganistan ve Tacikistan'ın resmi dilleri Farsça ve lehçeleridir. Yabancı Dil olarak Türkçe Öğretimi faaliyetleri bu ülkelerde sürdürülmektedir.

Afganistan'da son yıllarda Türkçeye çok yoğun ilgi gösterilmekte ve birçok kişi Türkçe öğrenmeye çalışmaktadır. Afganistan'da ilk Türkoloji bölümü Kabil Devlet Üniversitesi Dil ve Edebiyat Fakültesi bünyesinde 2002 yılında kurulup 2003 yılında ise 32 öğrenciyle eğitime başlamıştır. Daha sonra 2012 yılında Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA) tarafından inşa edilen Türkoloji Bölümü Hizmet Binası Kabil Devlet Üniversitesi'ne teslim edilmiştir. Kabil Devlet Üniversitesi ve Yunus Emre Enstitüsü ile 2013 yılında işbirliği yapılarak üniversitede yabancı dil olarak Türkçe öğretimi temel seviyeden ileri seviyeye kadar yapılmaktadır. Kabil Üniversitesi'nin kurulmasından günümüze değin geçen 15 yıllık süre zarfında Afganistan genelinde toplamda 8 üniversitede Türk Dili ve Edebiyatı ile ilgili bölümlerin kuruluşları gerçekleşmiştir. Bu bölümlerden iki tanesi müstakil olarak Türk Dili ve Edebiyatı bölümü, biri Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği bölümü geri kalan beşi ise Özbek Dili-Türk Dili Edebiyatı bölümüdür. Özbek Dili-Türk Dili Edebiyatı bölümlerinin öğretim programı Özbekçe ve Türkiye Türkçesini kapsayacak şekilde hazırlanmıştır (Başar, 2018).

Tika desteği ve aracılığıyla bu bölümün ders ihtiyaçlarını gidermek amacıyla 2003-2004 eğitim öğretim yılının ikinci döneminden itibaren her bir akademik yılda Afganistan takvimiyle ikişer dönem boyunca öğretim elemanı gönderilmiştir. Bu silsile ile 2013 yılına kadar TİKA tarafından eğiticiler görevlendirilmiştir (Temizyürek ve diğerleri, 2016).

Türkoloji bölümlerinin yanında Türkiye Maarif Vakfı'na bağlı okullar Afganistan'daki eğitim faaliyetlerini "Afgan-Türk Maarif Okulları" ismiyle birkaç ilde sürdürmektedir. Afgan-Türk Maarif Okulları'nın hâlihazırda 20'den fazla eğitim kurumu vardır. Bu kurumların dışında Afganistan'da Türkçeye yoğun ilgiden dolayı özel kurslarda da yabancı dil olarak Türkçe öğretilmektedir. Yabancı Dil Olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin Türkiye'deki üniversitelerde eğitim görmelerine yönelik ilgi her geçen gün artmaktadır. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) burslusu olarak Türkiye'ye eğitim görmeye gelen Afganistanlı öğrenciler Türkiye'deki devlet üniversitelerinde eğitim görmektedir. Bunun yanı sıra kendi imkânlarıyla eğitim görmeye gelen öğrenci sayısı da her sene artmaktadır.

Yabancı Dil Olarak Türkçenin ilgi gördüğü ülkelerden biri de İran'dır. İran'da faaliyetlerine devam eden Yunus Emre Enstitüsü Tahran'da 2012 yılında hizmete başlamış ve bugüne değin yaklaşık olarak 7.000 kişi Yabancı Dil Olarak Türkçe öğrenmek için kayıt yaptırmıştır. Bunun yanında İran'da Allameh Tabatabai Üniversitesi, Urumiye Üniversitesi'nde Türkoloji bölümü bulunmaktadır ve Tebriz Tahran Üniversitesi'nde ise Türkçe seçmeli dersleri olarak verilmektedir. Bunlara ek olarak da T. C. Dışişleri Bakanlığı Tahran Büyükelçiliği bünyesinde bir ilköğretim okulu da yer almaktadır (Başar, 2019).

Tacikistan'da ise Başkent Duşenbe'de bulunan Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezinde (TÖMER) 1995 yılından itibaren Millî Eğitim Bakanlığı personeli olan beş öğretmen tarafından yılda yaklaşık 800 yüz öğrenciye çeşitli seviyelerde Türkçe öğretilmektedir. Dolayısıyla farklı ülkelerde Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin sürdürülmesi gerek Türk dilini gerekse Türk kültürünü tanıtmaktadır. Ayrıca son yıllarda dünyanın farklı yerlerinde Yabancı Dil Olarak Türkçe en sevilen diller arasına girmeyi başarmıştır TİKA (2022).

2.3.2. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Edebi Metinler

Yabancı dil öğretiminde, öykü, roman vb. kullanmak öğrencilerin dil becerilerini geliştirmenin ve öğrendikleri dilin kültürünü anlamalarını derinleştirmenin çok etkili bir yoldur. Hedef dilde edebi metinler bir topluma ait karakteristik, kültürel, siyasal, coğrafi gibi toplumun bütün özelliklerini içinde barındırır. Dolayısıyla da dil öğretiminin bir parçası olan kültür doğal yollarla aktarılmış olur. Diğer yandan ana dilde bir edebi metnin hedef dile çevirilmesi ise ilgili ve merakı artırmasıyla birlikte kendi dilindeki ifadeleri

kalıp ifadeleri hedef dilde nasıl karşılık bulduğu konusunda öğretici ve ilgili çekici olmaktadır.

TDK Büyük Türkçe Sözlükte (2005) “metin, bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü, tekst” demektir şeklinde açıklanmıştır. Güneş’e (2013) göre edebi metinler duygu, düşünce ve hayallerin insanda heyecan ve hayranlık uyandıracak bir biçimde estetik anlayışa göre ortaya konan ve sanat yönü öne çıkan edebiyat ürünleridir.

Mutlu (2022) ise edebi metinleri hedef dil kapsamındaki en önemli yardımcıları olarak ifade etmiştir.

Edebi metinlerin katkılarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- Öğrenilen dili kalıcı hale getirir.
- Dilin aktif kullanılmasını sağlar.
- Dil öğrenimini kolaylaştırır.
- Dili öğrenmeye teşvik eder.
- Dil becerilerini geliştirir.
- Dersleri eğlenceli hale getirir.
- Kültür ve değer aktarımını sağlar.

2.3.2.1. Edebi Metin Türleri

Edebi ürünler sözlü ve yazılı edebi ürünler olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir. Daha çok yazılı edebiyata geçmeden önce dilden dile söylene gelen masal, destan, mâni gibi türler sözlü edebiyat ürünleri olarak gruplanmıştır. Sözlü ürünler genellikle anonimdir. Yazılı bir metin olarak ortaya çıkan ürünler ise yazılı edebiyat olarak kategorize edilmektedir. Diğer yandan görsel yahut sembollerle ifade edilen edebi ürünler ise görsel metinler olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte metinler düzenleme biçimleri ve oluşturma amaçlarına göre roman, makale, anı, şiir, hikâye gibi isimlerle ifade edilmektedir (Güneş, 2013). Millî Eğitim Bakanlığı’nın hazırladığı Türkçe Dersi Öğretim Programı’na (2019) göre Türkçe dersinde kullanılabilecek metinler üç başlık altında sıralanmıştır:

- Bilgilendirici Metinler: Biyografi, otobiyografi, deneme, fıkra, makale, söyleşi, günlük, anı, mektup, röportaj, dilekçe, reklam, blog, sosyal medya mesajları, gezi yazısı, haber metni, eleştiri, kartpostal, özlü sözle ve efemera.
- Hikâye Edici Metinler: Çizgi roman, fabl, hikâye, karikatür, masal/efsane/destan, mizahi fıkra, roman ve tiyatro.
- Şiir: Mâni/ninni, şarkı/türkü, şiir, tekelleme/sayısmaca/bilmece.

Lucarevschi (2016) Yabancı dil öğretiminde hikâye edici metinler başlığı altında roman, drama, kısa hikâyeler, şiir türlerinin programa eklenmesi öğrenme sürecinde katkı sağladığını ve örnek olarak da hikâye anlatımı, hedef dili öğrenenleri öğrenme sürecinde aktif katılıma teşvik ederek dil öğrenmeye motive edebilir şeklinde tanımlamıştır.

2.3.2.2. Edebi Metinlerin Beceri Öğretiminde Kullanımı

Edebi metinler bir öğretim süreci içerisinde öğretim programı, ders kitabı kullanılan yöntem ve teknik, düzey gibi birçok faktör değerlendirilerek seçilmelidir. Biraz daha açmak gerekirse dil öğrenenlerin özellikleri, kazanımlar, işlenecek dersin konusu, seçilen metnin içeriği, metnin uzunluğu, ders süresi ve yöntem gibi kullanılacak metinleri belirlemede önemli ölçüt olduğunu vurgularken, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen hedef kitle üçe ayrılmakta; Türk soylular, yurtdışında yaşayan iki dilliler ve ana dilleri tamamen farklı olanlardır. Bu üç grup birbirinden farklı kültürlere sahiptir, dolayısıyla metin seçiminde kullanılacak edebi metinler işlenecek konuyla paralel olmalıdır (Mutlu, 2022; Uslu Üstten ve Haykır, 2019).

Bu faktörlerin içerisinde hedef kitlenin yaşı, eğitim düzeyi ve ilgi alanları da seçilecek edebi metinleri doğrudan etkilemektedir. Edebi metinleri kullanmanın türüne ve amacına göre birçok yolu bulunmaktadır. Örneğin, hikâye ve romanları sınıfta kullanmanın bir yolu öğrencilerin bir pasajı veya bölümü okumasının ve ardından bunu küçük gruplarda veya sınıf olarak tartışmasını sağlamaktır. Bu öğrencilerin kelime dağarcığını ve anlama becerilerinin geliştirmenin yanı sıra konuşma ve dinleme becerilerini geliştirmelerine de yardım olmaktadır.

Hikâye ve romanların yabancı dil öğretiminde kullanılmasının bir başka yolu da ders planları ve etkinliklerde esas alınmasıdır. Örneğin, öğretmenler bir hikâye ya da romana dayalı kelime listeleri veya dil bilgisi alıştırmalar oluşturabilir ya da rol yapma etkinlikleri ve tartışmalar için karakterler ve olay örgüsünü kullanabilir. Genel olarak

yabancı dil öğretiminde edebi metinleri kullanmak öğrencilerin dil becerilerini geliştirmelerine ve öğrendikleri dilin kültürünü daha derinden anlamalarına yardımcı olmak için eğlenceli ve ilgi çekici bir yoldur (Mutlu, 2022; Yüksek Lisans Ders Notları; Yeni İstanbul Yabancılar İçin Ders Kitabı, 2017).

2.4. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metin Uyarlama

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde özgün metinler ve uyarlanmış (yapay) metinlerden faydalanılmaktadır. “Yapay metinler, gerçek hayatla doğrudan ilişkili değildir ve öğrenciye doğrudan eyleme dökülemeyecek yaşam örnekleri sunmaktadır. Özgün metinler ise gerçek yaşam ile doğrudan ilişkili, okura/alıcıya gerçek hayatta yararlı olabilecek edimsel bilgileri sağlamaya yöneliktir” (Demircan, 1990). Ayrıca, özgün metinler ve uyarlanmış metinler Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dört temel dil becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Kökçü (2020) özgün metinlerin temel seviyede hedef dili öğrenenlere uzun ve zor metinler olarak geldiğini vurgulamaktadır. Metinlerin içinde geçen, öğrencilerin bilmediği dil yapıları, yoğun mecazlar, metindeki gönderimlerin ya da sıklığı az olan sözcüklerin yer almasının olumsuz etkileri olduğunu belirtmektedir. Kınay (2016) ise temel seviye ve orta seviye öğrencilerin okumaya ve dinlemeye yönelik kaygıları olduğunu ve bu kaygıları azaltmak için hedef dil öğrenenlerin seviyelerine göre metinler kullanılması gerektiğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde temel ve orta seviyelerde özgün metinlerin yerine uyarlanmış metinlerin kullanılması faydalı olacaktır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu kısımda araştırmada kullanılan materyaller ve araştırmanın yöntemi yer almaktadır.

3. 1. Araştırmanın Materyali

Bu araştırma, hedef kitleye ait bir edebi eserin hedef dile çevirilmesine ve hedef dilde B1 dil düzeyine uyarlanmasını içermektedir. Bu kapsamda Afganistan edebi sahasında Farsça yazılmış olan “Gülner ve Ayna” adlı roman önce Türkçeye çevirilmiş ardından sadeleştirilerek B1 dil düzeyine uyarlanmıştır. “Gülner ve Ayna” 2002 yılında Mohammad Azam Rahnaward Zaryab tarafından Montpellier, Fransa’da kaleme alınmıştır. Eserin orijinali dördüncü baskı olup 127 sayfadan oluşmaktadır. Eser son dönem Afgan edebiyatının en çok bilinen, baskısı yapılan ve güncel bir eser olduğu için bu araştırmaya seçilmiştir. Eserin seçilme aşamasında Afganistan çeşitli okullarda edebiyat dersleri veren uzmanlardan görüş alınmıştır. Uzman görüş doğrultusunda eser uygun görülmüştür. Fars dilinde yazılan eser, Arap alfabesinde yazılmış olup, sadeleştirilmiş ve uyarlanmış halinde 20992 sözcük bulunmaktadır. Fikri ve sanat eserleri kanununun 33. ve 34. maddeleri eğitim amacıyla kullanılan edebi eserlerin telif hakkı olmadığını vurgulamaktadır. Eğitim için kullanılan bu eser söz konusu 33. ve 34. maddeler uyarınca herhangi bir telif gerektirmemektedir. Ancak, araştırmacı yine de yazar hayatta olmadığı için yayınevine e-posta göndermek yoluyla eserin kullanılması için izin istenmiştir. Yayınevi tarafından gönderilen cevap e-postasında eserin kullanımına ilişkin izin yer almakta olup ekler kısmında yer almaktadır. Eserin yazarı Mohammad Azam Rahnaward Zaryab 2020 yılında Kabil’de hayata gözlerini kapatmıştır. Eserin çevirilmiş hali 77 sayfadan ve 10 bölümden oluşmaktadır.

Araştırma kapsamında yukarıda bahsedilen orijinal metinle birlikte çeviride yardımcı kaynak olarak Farsça-Türkçe sözlük, Maarif Vakfı tarafından yayınlanan 2019 Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı ve İstanbul üniversitesi tarafından yayınlanan, Yeni İstanbul Yabancılar İçin Türkçe A1, A2, B1 düzeyi ders kitapları kullanılmıştır.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma nitel araştırma desenine uygun olarak yürütülmüştür. Araştırma kapsamında Farsça yazılmış olan Afgan edebiyat sahasından bir roman önce Türkçeye çevirilmiştir.

Daha sonra Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programından B1 dil düzeyine kadar olan okuma-anlama, söz varlığı ve dil bilgisi kazanımları tespit edilerek bir tablo haline getirilmiştir. Bunun yanında Yeni İstanbul Yabancılar İçin Türkçe A1, A2, B1 düzeyi ders kitapları incelenmiş. Kelime listesi, okuma beceri alanı ile dil bilgisi etkinlikleri analiz edilmiş ve kelime listesi çıkartılmıştır. Elde edilen program kazanımları ile ders kitabı verileri temel alınarak Türkçeye çevirilmiş olan “Gülner ve Ayna” eseri Türkçe B1 dil düzeyine uyarlanmıştır. Eserin çevirisinde A1, A2 ve B1 ders kitaplarında yer almayan Türkçe sözcükler bir sözlük şeklinde verilmiştir. Eserin Farsçadan Türkçeye çevirmesinde çeviribilim ilkeleri ele alınmıştır. Çeviribilim; kültürlerarası iletişimi kolaylaştırır, dil öğrenme sürecine yardımcı olur, çeviri kalitesini artırır, kültürel farklılıkları anlamaya yardımcı olur ve çeviri teknolojilerinin gelişimine katkıda bulunur. Bu nedenlerden dolayı, çeviribilim, farklı diller ve kültürler arasındaki etkileşimi anlamak için önemli bir disiplindir ve uluslararası iletişim ve işbirliği için kritik bir öneme sahiptir. Bununla birlikte, çeviribilimin yabancı dil öğretiminde dilbilgisi ve kelime öğrenimine yardımcı olur, dil öğretiminde motivasyon sağlar, dilin gerçek hayattaki kullanımını öğretir ve çok dilli becerileri geliştirir. Bu nedenlerden dolayı, çeviribilim, yabancı dil öğretiminde önemli bir disiplindir ve öğrencilerin dil öğrenme sürecinde fayda sağlar (Ören ve Ergün, 2021; Kansu-Yetkiner, 2009; Bengi, 1993).

Bassnett-McGuire (Akt., Bengi, 1993), Dolet'ye göre bir çevirmenin iyi çeviri yapabilmesi için şu noktalara dikkat etmesi gerekiyor:

1. Çevirmen özgün yazarın ne demek istediğini, içlemi ve anlamı, tam olarak anlamalıdır. Çevirmen anlaşılması güç noktalara açıklık getirmek özgürlüğüne sahiptir.
2. Çevirmenin kaynak dil ve erek dil üzerinde tam bir hâkimiyeti olmalıdır.
3. Çevirmen sözcüğü sözcüğüne çeviriden kaçınmalıdır.
4. Çevirmen günlük dilde kullanılan konuşma biçimlerini kullanmalıdır.
5. Çevirmen, çevirisinde doğru titremi verebilmek için sözcükleri doğru bir biçimde seçmeli ve düzenlemelidir.

4. BULGULAR

Çalışma sonucunda Türkçeye çevirilen eser Türkçe B1 dil düzeyine uyarlanmıştır. Eserin uyarlanmış hali bu kısımda yer almaktadır.

Hikâyenin Başlangıcı

Mezarlık sessiz, dolunay gecesi idi. Sis ay ışığıyla aynı renkteydi ve her yerde görünüyordu. Mezarlar, insanlar gibi yorgun uyuyorlardı, yan yana yatıyorlardı ve mezar taşlarının bazıları dik ve bazıları da eğik bir şekilde mezarların üstünde duruyorlardı. O sisin ortasında dağlar ve uçurumlar ay ışığıyla belirsiz görünüyordu. Çiçek kokusu geliyordu. Galiba erguvan çiçeğinin kokusuydu. Harika ve gizemli bir atmosfer vardı, rüya gibiydi. Baktığım her yerde bir mezar vardı ve bir mezar vardı ve bir mezar vardı.

Ay gökyüzünde yıldızlara “Gidin, uyuyun!” der gibi tek başına parlıyordu. Altı veya yedi yıldız gökyüzünde pervasızca parlıyorlardı.

Durum böyleyken şing şing şing ayak seslerini duydum. İnsan şaşırıyordu: şing şing şing şing... şing şing...

Ayak seslerinin bir dut ağacından geldiğini hemen anladım. Mezarların ortasında üzgün ve uykulu duruyordu. Yorgun ve üzgün duran ağaca doğru yavaş yavaş gittim. O dut ağacının altında, mezarın yanında bir kız yavaş yavaş yürümeye başlamak üzereydi. Dut ağacının sık ve tozlu yaprakları ay ışığında kızın yüzünü görmeye izin vermiyordu ama ayağındaki altın renkli halhal hafifçe parlıyordu ve ay ışığını yansıtıyordu. Altın renkli küçük halhallar sallanıyordu: şing şing şing... şing şing şing...

Ve sonra kız birden (birdenbire) yürümeye başladı: şing şing şing... şing şing... şing şing...

Ve bir anda ayaklarındaki halhal sesleri tüm mezarlığı sardı. Dağların kayaları ve uçurumları bu seslerle yankılanıyordu. Kayalardan ve uçurumlardan gelen bu sesler bütün her yeri kapladı: şing şing şing... şing şing... şing şing...

Ve o anda kız dut ağacının gölgesinden dışarı çıktı. Onu ay ışığında gördüm. Saçları gri renkti ve şalını kemerine bağlamıştı. Elbisesi ne renkti? Belli olmuyordu; ama şalvarı beyazdı.

Kız çıplak ayaklarıyla yürüyordu ve yürüdüğü yerden hafifçe toz ve toprak havaya yükseliyordu.

Ve sonra gözlerinin yaşarmış gibi parladığını gördüm. Gözleri kırmızı, yakut taşı gibi parlıyordu ve o an sadece gözlerini görebildim, yine ayaklarından halhal sesleri duydum; şing... şing... şing şing... şing şing... Mezarlık bu halhal sesleriyle doldu ve sesler genişleyerek yayıldı. Mezarlığın artık bu seslerle patlamak üzere olduğunu gördüm. Bu arada, kalbimi bir tereddüt ve korku sardı. Bu seslerin ölüleri uyandırmasından korktum. Tamim Ensar'ın uyanmasından korktum. Buhara Şah'ın uyanmasından korktum. Hafız Malik El-Şura'nın uyanmasından korktum. Üstad Kasım'ın uyanmasından korktum. Mir Kasap Kuçe'nin uyanmasından korktum. Ölülerin şaşkınlık içinde gelip birer birer etrafımızda dönmesinden korktum. Kalbim durmadan atıyordu ve birden o kız gözlerimin içine baktı ve gözlerinin yakut gibi parlaltısı gözlerimi kamaştırdı. Ah tanrım!

* * *

Korkarak ve titreyerek uyandım. Belki çığlık da attım. Yatağıma oturdum. Lambayı açtım. Duvar saati gece yarısı üçü gösteriyordu. Kalbim acı acı atıyordu ve terlemişim. Sesler duyuyordum. Sesler duydum. Yine aynı ayaklardan gelen halhal sesleriydi. Hâlâ kulaklarımda o sesler çınılıyordu: şing şing şing... şing şing... şing şing...

Ter damlalarının şakaklarımdan süzüldüğünü hissettim. Pencere camının arkasında, siyah gece uykudaydı ve sessizce nefes alıyordu. Gece çok fazla sessizdi, sanki ölmüş gibiydi. Sadece duvar saati tak tak tak diye zamanın geçtiğini haber veriyordu.

Başımı göğüsüme doğru eğdim ve öyle bir his vardı, sanki o gri saçlı, gözleri yakut renkli kız pencerenin arkasında duruyordu. Pencereyi açsam gecenin karalığında onu bulabilir ve parlayan gözlerini görebilirdim.

Kalkıp pencereyi açmak istedim; ama birden anladım, o kız yatağımanın dibinde oturuyordu. Gri renkli saçları darmadağınaktı ve artık gözleri parlamıyordu. Yüzünde hüznü bir gülümseme vardı. Her yerinde hüznü vardı.

İstemsizce ve heyecanlı bir şekilde sen bunca yıl neredeydin diye sordum. Kız sessizdi. Tekrar sordum: Rubabe, otuzbeş yıl oldu seni görmedim. Sen neredeydin? Soruma cevap vermeden sordu: O hikâyeyi sen mi yazdın?

Sesleri titriyordu. Hatırlıyor musun... yazacağına söz vermiştin?

Yerde dağınık duran kâğıtlara işaret ederek gösterdim. "Başladım," dedim.

Kız eğildi. Gri saçları daha da dağıldı. Beyaz kâğıdı aldı içinde tek kelime yazıyordu. “Bu nedir?” diye sordu.

Dedim: Senin ismin... Rubabe!

Ve zevkle ekledim: Bu hikâyenin ismi Rubabe. Hikâyenin isminin Rubabe olmasını istiyorum.

Parmağını bu kelimenin üzerine koydu. Bu kelimeyi sil. Hüzün ve mutsuzlukla şöyle dedi: Hayır, hayır... Gülnar yaz! Ben Gülnar’ım. Benim ismim Gülnar. Bunu sana söylemişim.

Diğer kâğıdı aldım ve Gülnar yazdım.

Kız yataktan indi ve yere oturdu. Beyaz kâğıtlara tek tek baktı ve dedi: Ama burada bir şey yazmıyor. Bu kâğıtlarda hiçbir şey yazmıyor!

Utunarak; henüz başlayamadım. Yıllardır başlamaya çalıştım ama yapamadım.

Kız; şimdi başla! Yaz... yaz!

Çaresiz bir şekilde: Bilmiyorum nereden başlayacağımı.

Kız; pencereyi açtığım gecedен başla.

Ve sonra kız kâğıtları ısrarla bana verdi: Yaz... yaz... yaz dedi! Oda onun sesiyle doldu:

Yaz... yaz... yaz!

Bu yüksek ses sanki odayı yıkacak gibiydi. Komşular uyanıp duvarlara vuracağından ve gecenin bu saatinde bu sesler nedir diyeceğinden korktum.

Korkarak ve aceleyle kalemi aldım ve yazıyorum dedim. Şu an yazıyorum.

Ve yazdım. Yazmaya başlıyorum. Şimdi biliyordum nereden başlayacağımı. Her şey benim için sade ve açıktı. Sesi duyuyordum: Pencereyi açtığım gecedен başla...

Tamamdır. Buradan başlıyorum... buradan başlıyorum... buradan... buradan...

BİR

O yıllarda, o uzak yıllarda yirmi yaşındaydım ve Tamim Ensar’ın mezarını haftada bir gün her salı günleri ziyarete gitmeye alışkındım. Her seferinde yürüyerek giderdim. Ahengeri ve Hindugüzer sokaklarından geçerek Harabat sokağına geçerdim. Sonra Şah

Tavus'un mezarının kenarından geçerek Bala Hisar'a geçirdim. Ondan sonra dağın yamacından patika yoldan giderek Tamim Ensar'ın mezarına giderdim.

Her akşamüstü yola çıkardım. Tamim Ensar'ı ziyaret ettikten sonra Pence-i Şah'a ya da Hızır çeşmesinin yakınındaki Nazargah'a giderdim ve bir süre orada nargile içen insanların yanında otururdum. Ara sıra ses yükseltirlerdi ve içlerinden biri ayağa kalkıp eğile eğile birkaç adım atarak ses çıkarırdı. Belki yüreğindeki derdi şiir söyleyerek dışarı atardı:

“Hu hu hu

هو هو هو

Baba kuvi mestan

بابه قوی مستان

Dur kabret gülistan

دور قبرت گلستان

Hem bahar ve hem zimistan

هم بهار و هم زمستان

Hu hu hu...”

هو هو هو...

Ve diğerleri de arkasında tekrar ederdi:

“Hu hu hu

هو هو هو

Baba kuvi mestan...”

بابه قوی مستان...

Her zaman akşamüstü hava kararmaya başlayınca o sessiz vadiden ayrılırdım ve geldiğim yoldan eve yürüyerek giderdim. Yüksek tepenin yanından Şah Tavus'un mezarlığından geçerek Harabat sokağından Demirciler sokağına varırdım.

* * *

Bir akşam bu yoldan eve doğru yürüyordum. Harabat sokağına ulaştığım zaman hava çok karanlıktı. Evlerin ve kapıların ışıkları yanıyordu. Sanki yağmur yağmış gibi ıslak toprağın kokusu geliyordu. Etraftan müzik sesi geliyordu, belki de bir evden geliyordu. Sokağın her iki tarafında yüksek duvarlar vardı. Duvarların üzerinden gök dikkörtgen bir şekilde görünüyordu. Yıldızlar yeryüzünü lacivert renkle parlatıyordu. Sokağın karanlığından hiçbir şey görünmüyordu. Sadece siyah ve beyaz iki köpek yavrusu lambanın altında oynuyorlardı.

Aynı zamanda bir pencerenin açık olduğunu ve bir kızın yüzünü gördüm. Kızın yüzü yuvarlak ve buğday rengiydi, sadece alnı görülüyordu. Başına bir beyaz saç bandı bağlamıştı ve siyah saçları boynunun sol tarafından öne doğru sarkıyordu. Gözlerini

gördüm ya da gördüğümü sandım. Her neyse bu gözler beni büyüledi. Hareket etmeden durdum ve kıza baktım.

Kız sokağın her iki tarafına da baktı ve sonra beni gördü. Bir an bana baktı. Gülümsedi mi, suratını mı astı bilmiyorum. Sonra yüksek bir sesle pencereyi kapattı ve ortadan kayboldu. O odanın ışığı da kapandı. Bu hoş olay rüya gibi hemen geçti.

Uzun süre orada durdum. Yerime çivilenmişim sanki. Gitmek istemiyordum ve sonunda kendime çaresizce sordum. Bu kız gülümsedi mi yoksa suratını mı astı? Ve kendime cevap verdim. Bilmiyorum... bilmiyorum...

Duvarın kenarında, o pencerenin karşısında yere oturdum ve pencereye baktım. Kızın yüzünü bir kere daha görmek istiyordum. Uzun süre orada oturdum ama pencere bir daha açılmadı. Sessiz ve öfkeli bir insanın yüzü gibiydi. Odanın ışığı da bir daha yanmadı.

Sonunda yorgun ve kırık kalbim ile ayağa kalktım, yürümeye başladım. Yürüğümden bilinmeyen bir hüznün vardı ve gecenin karanlığına dayanmak çok zordu.

* * *

Sonraki hafta oraya ulaştığım zaman hava yine karanlıktı. Yine duvarın kenarına ve pencerenin önünde yere oturdum ve pencereye baktım. Uzun zaman oturdum. Müzik sesi geliyordu belki de evden geliyordu. Gökyüzünde yıldızlar parlıyordu. İki yavru köpek yanıma geldi ve çok geçmeden bana alıştılar ve oynamaya başladılar. Başlarını okşadım. Köpekler sevindiler ama o pencere hiç açılmadı ve kıızı göremedim. Odanın ışığı da hiç yanmadı.

Pencerenin bir kez daha açılmasını ve o kıızı tekrar görmeyi çok istedim. O yuvarlak buğdayımsı (buğday rengi) yüzü ve alnındaki o ben zihnime kazındı.

O başının etrafındaki beyaz saç bandı ve ensesinden aşağı sarkan siyah saçlarını hayal ettim. Kendi kendime sordum: Gülümsedi mi yoksa surat mı astı? Cevabım yoktu ve fısıldayarak: Bilmiyorum... bilmiyorum!

* * *

Yine de onu sonraki hafta aniden gördüm. Pencerede değil türbenin içinde gördüm. Türbenin Güneybatı köşesinde duruyordu. Kızın boyu düz, ince ve uzundu. Ben ilk defa şairlerimizi anladım, çünkü onlar sevgilinin boynuna önem verirler. Sevgilinin boynunu sedir ağacına benzertirler.

“Senin bu güzel boyun hangi divan şairinin mısrası?”

Üzerinde siyah çiçekli mavi gömlek vardı. Şalvarı beyazdı. Saçları görünmüyordu. Çünkü beyaz örtüsüyle örtmüştü ve yüzünü de örtü rengiyle aynı olan peçe ile örtmüştü. Beyaz örtüsü saçlarını, boynunu ve yarım gövdesini kaplıyordu. Beyaz saç bandı da görünmüyordu. Ama alnında o yuvarlak yeşil ben görünüyordu. Elleri göğüsünde örtünün altındaydı. Kınalı ayakları çıplaktı. Ayak parmakları ve ayağının yanları kınalıydı. Gözlerini kapattı ve dua etti.

Etrafıma baktım: İki adam karşı karşıya oturmuş ve Kuran okuyordu. Orta yaşlı bir kadın mezarın taşlarını sevgiyle ve şefkatle öpüyordu ve küçük çocuk belki oğluydu o da annesini taklit ediyordu. Yaşlı bir adam da alnını mezar taşına koydu. Tamim Hazretlerine bir sır veriyor gibi bir şeyler fısıldıyordu. Bazen alnını taşa dayayıp başını sallıyordu. Belki de hoş olmayan sırrını fısıldıyordu. Orta yaşlı kadın Güneydoğu köşesinde durup ayakta dua ediyordu. Ağır bir sessizlik türbenin her yerine hükmediyordu.

Yanmış mumların kokuları geliyordu. Türbede, kuzey pencerede camın arkasında iki beyaz güvercin ötüyorlardı.

Kıza tekrar baktım. Örtüsünün altında göğüsleri belirgindi. Ve her nefes alıp verdiğiğinde aşağı inip kalkıyordu. Gözleri hâlâ kapalıydı. Dua ediyordu ve çok cezbediciydi.

Sonra duası bitti ve ellerini açtı, avuçlarındaki kına rengi görünüyordu. Ellerinin arkası da kına ile süslüydü. Kınanın küçük ve büyük noktaları görünüyordu.

O anda gözleri açıldı. Bu gözleri siyah değildi, mavi değildi, yeşil değildi, kahverengi değildi. Aslında hiç rengi yoktu. Bu gözleri, dünyanın tüm renklerinin karışımı gibiydi. Gerçekten bu gözlerinde tüm renkler görülebiliyordu.

Uyuşmuş ve donmuş durumdaydım. Onun cazibesi beni büyüledi. Sonra bir kez daha beni gördü. Bu sefer bakışını çok net gördüm. Bakışları öfkeli ve sanki gözleri bana öfke ve saldırganlıkla bir şeyler söylüyordu. Bakışlarıyla beni kötü bir şey yapıyorum gibi suçluyordu. Kötü bir şey mi yaptım?

Ayakta dua eden orta yaşlı kadının yanına gitti ve onun da duası bitti. Her ikisi de sessiz ve sakin bir şekilde mezarın etrafından dolanıp kapıdan dışarı çıktılar. Aceleyle dua ettim ve onları takip ettim. Dışarıda kapıda oturan birkaç kadın, erkek ve çocuklara para verdiler. Giydiği yüksek topuklu ayakkabılar kızı daha uzun gösteriyordu. Daha ciddi oldu. Yavaş yavaş onları takip ettim. Türbenin yanındaki dar bir yolda onları bir taksi

bekliyordu. Taksiye binmeden önce bir kez daha beni gördü. Bu sefer bakışlarında öfke yoktu. Sanırım gözleriyle güldü. Bu gülüşü rengârenk gözlerinde dalgalandı. Sanki iki buket rengârenk çiçek gibi. Beyaz, mor, sarı, kırmızı ve mavi, o an farkettim dudaklarının kenarında bir hareket olduğunu. Bir gülümsemeydi. Belirsiz bir gülümseme alay eder gibi. Taksiye bindiler ve gittiler.

Ve ben büyülenmiş gibi orada, yolun kenarındaki duvarda oturdum ve gittiği yolun sonuna baktım oturdum ve oturdum. Daha sonra birden havanın karardığını gördüm ve türbenin etrafında kimse yoktu. O akşam karanlığında, o sessiz ve gizemli ortamda yalnızdım.

İKİ

Ertesi akşam üniversiteye gittim. İlyas'ı gördüm her zamanki gibi mutlu ve neşeli gördüm. İlyas ile okulun birinci sınıftan beri arkadaştık. Okulu beraber bitirdik. Akşamları bazen bizim eve gelirdi ya da ben onların evine misafirliğe giderdim.

Beni görünce geldi ve “- Yarın akşam yeni doğan yeğenime isim koyacağız. Hiçbir yere söz verme bize gel” ve sonra yine ekledi “- Başka arkadaşlar da gelecek.”

“- Mübarek olsun, kesinlikle geleceğim” dedim.

Ertesi akşam İlyas'ın ablasının evine gittim. Parti aslında kadınlarındı, bütün odalar kadın ve kızlarla doluydu. Sadece tek oda çocuklar ve gençler içindi.

Yemekten sonra çocuklar kemsayı (kumar) oynamaya başladı. Ben de şaşkın ve büyülenmiş gibi oturdum. O kızın harika ve büyüleyici gözlerini bir an da olsa düşünmeden edemiyordum. Gülümsemesi, o hoş gülümsemesindeki alay ediciliği zihnime kazındı.

O gece oynadığım kumarı kaybettim. Her seferinde zarı fırlattığım zaman iki dört ya iki iki ya da iki bir geliyordu. Canım sikkındı. O ortam beni hiç etkilemedi.

Sonra yükselen müzik sesini duydum. Kadın ve kızlar neşeli bir şekilde haykırıp alkışlıyorlardı ve ben yine de kaybediyordum.

İlyas yanıma geldi oturdu ve az sonra kulağıma fısıldayarak, “-Dans ediyorlar izlemek ister misin?”

Kumarda kaybettiğim için canım sikkındı. “Evet, dedim.”

oyunuyordu. Hareketleri nazik ve büyüleyiciydi. Baş, omuzları, beli, göğüsleri, elleri ve ayakları hepsi oyunuyordu. Limon renkli gömleği vücuduna yapışuyordu. Şalvarı ise geniş ve dalgalıydı.

Türbede gördüğüm orta yaşlı kadın da oradaydı. Şarkıcıların yanında aşk dolu bakışlarıyla oturuyordu. Yakışıklı ve genç şarkıcılar işlerinde uzmandı. İşlerini nasıl yapacaklarını iyi biliyordu.

- Yavaşça İlyas'a sordum: Bu kız kim?
- "İlk defa görüyorum. Ablam ismi Rubabe diyordu" dedi.

İçimden "Rubabe... Rubabe" dedim.

Şimdi adını öğrendim ve kalbimden söylüyordum: Rubabe... Rubabe... Rubabe...

Ve Rubabe dans ediyordu. Ayağındaki halhallar cazibe yaratıyordu. Altın renkli halhalları sallanıyordu ve büyüleyici sesler çıkartıyordu: Şing şing şing... şing şing şing... şing şing...

Rubabe, Rubabe, Rubabe... ben seni dört çerçeveli pencerede gördüm ve hâlâ... hâlâ görüyorum. Sen o akşam beni pencereden gördün, gülümsedin mi yoksa suratını mı astın? Ertesi gün de türbenin içinde neden bakışlarınla beni suçladın? Neden bu kadar sinirli baktın? Kötü bir şey mi yaptım? Sonra türbenin çıkışında bana baktığın zaman neden gülümsedin ve neden gülüsmen ile alay ettin? Rubabe... Rubabe... Rubabe... ve Rubabe dans ediyordu. Oyun alanı ona biraz küçük geliyordu. Her tarafa açılmak istiyordu. Oyun alanının büyük olmasını istiyordu. Belki de dünyanın onun için bir oyun alanı olmasını istiyordu ve ayaklarını yere vurup dans etse ama o oda ona biraz küçüktü. Dans edebilmesi için yeterli değildi. Hatta birkaç kere kadınlar ve kızların üstüne düşecekti. Ayak hareketleri darbukaya eşlik ediyordu. Genç darbukacı ustalıkla çalıyordu ve ince parmaklarıyla çok hızlı bir şekilde darbukaya vuruyordu.

Sonra aniden Rubabe'nin gözleri bana takıldı. Sanırım bir anlığına çok kısa süreliğine dans hareketleri durdu. Gözleri dondu. Dudaklarındaki o hoş tebessüm kayboldu, ama tekrar hızlı bir şekilde gözleriyle gülümsedi. Rengârenk renkler gözlerinde dalgalandı: Yeşil, sarı, beyaz, mor, mavi, kırmızı ve dudakları açıldı. İnce dişleri parladı. Bana bakarak göz kırptı ve sonra dans ederek bana doğru geldi ve pembe örtüsünün ucu yüzüme geldi.

Kadınlar ve kızlar onun bu hareketini görünce herkes sesler yükseltti ve alkışladılar. İlyas yavaşça gülümsedi kulağıma fısıldadı: Gördün mü ne yaptı?

Ben kıpkırmızı oldum. Bütün kadınların ve kızların bana baktığından emindim. Bir şeyler söylüyorlardı. Hiçbir şey duyamıyordum. Kimseye bakamıyordum hatta Rubabe'ye bile bakamıyordum. Sadece kınalı ayaklarına bakıyordum. Ayaklarına bağlı altın renkli halhalleri vardı. Halının üzerinde dans ediyordu. Hoş ve büyüleyici sesler çıkarıyordu: Şing şing şing... şing şing şing... şing şing şing... ve ben onun kınalı ayaklarından gözlerimi alamıyordum.

Ayaklarının bana çok yakın olduğunu farkettim. Ayakları çok yakındı, eğer eğilsem onları öpebilirdim. Ayağı halının bir noktasına sabitlendi ve aynı noktaya ayağı ile vurarak dans ediyordu. Halhaller sesler çıkarıyordu: şing şing şing... şing şing şing... şing şing şing...

Kadınlar ve kızların alkış seslerini duydum. İlyas kulağıma bir şey fısıldadı; anlayamadım ne dediğini. Başımı kaldırdığım zaman, gerçekten Rubabe karşımda duruyordu. Gözleriyle gülümsüyordu. Alnındaki beni de gülümsüyordu. Yuvarlak ve buğdayımsı yüzü de gülümsüyordu.

Sonra biraz eğildi ve ellerini bana doğru dans etmem için uzattı. Kadınlar ve kızlar alkışlayarak haydi diyorlardı ve kızlar yüksek sesle bana kalk haydi diye sesleniyordu.

Ben bir parça ateş gibi kızardım ve bilmiyordum ne yapacağımı. İlyas'ın omuzlarından tuttum ve gidelim dedim.

İkimizde o kalabalıktan kadınlar ve kızların arasından ayrıldık ve kahkaha atarak herkesin bize güldüklerini arkamdan duyabiliyordum.

Evin merdivenlerine oturduk gece saat ikiye geldi. Akasya çiçeklerinin kokusu geliyordu. Yıldızlar gökyüzünde parlıyorlardı. Rubabe'nin ayak sesleri kulağıma geliyordu: Şing şing şing... şing şing şing... şing şing şing...

İlyas gördün mü senin dans etmeni istiyordu dedi.

Bir şey demedim İlyas'a ama kafamın içinde sesler yankılanıyordu: Rubabe... Rubabe... Rubabe...

İlyas'a çocukların yanına gidelim dedim. Çocuklar hâlâ kumar ile meşguldu. Canan kazanıyordu. Önünde çok para vardı ve ellerinde de zar vardı. Ben de aralarına oturdum ve Canan bana neredeydin diye sordu.

Cevap vermedim. Parayı ortaya attım ve zarları atmasını söyledim. Canan zarları avucunun içinde döndürdü ve ortaya attı ve yüksek sesle “Yak dav” dedi. Zarlar yerde yuvarlanarak bir altı ve bir beş oturdu. Canan paraları kendi önüne çekti ve yanımdaki çocuğa devam et dedi.

Müzik sesi durdu. Sadece kadınlar, kızlar ve şarkıcıların kahkaha sesleri geliyordu. Ama ben hâlâ Rubabe'nin ayak seslerini duyabiliyordum: Şıng şıng şıng... şıng şıng şıng... şıng şıng şıng... onun zer ipekli örtüsünün havada uçtuğunu gördüm. Gözlerine baktım iki buket çiçek gibi rengârenkti. Siyah saçları havada ortaya cazibe saçıyordu. Alnındaki yeşil beni gülümsüyordu. Yuvarlak yüzü ve dolgun dudakları da gülümsüyordu. Elllerine baktığım zaman bana doğru uzatmış ve dans etmemi istiyordu. Genç kızların seslerini duydum. Haydi, kalk diyorlardı ve yine ayak sesleri: Şıng şıng şıng... şıng şıng şıng... şıng şıng şıng...

Bu arada yine para kaybettim. Paramın bittiğini farkettim. Bütün ceplerime baktım sadece birkaç kuruş hariç hiçbir şey bulamadım. Oynamak istemiyordum ve kalkmak istedim bir baktım önüme bir deste para geldi.

Bütün paralar yeni ve kırmızı yüzlük Afganiydi. Başımı kaldırıp baktığım zaman karşımda Rubabe vardı. Yüzünde sevgi ve kınamayı birlikte gördüm. Tatlı ve bilinmeyen bir his kalbimi sardı. Rubabe işaret etti oyna, dedi.

Çocuklar da farketti ve hepsi bir ağızdan ses çıkarıyordu: Bah!

Sonra sessizlik oldu. Arif'in zarları tuttuğu elleri iyice (çok) yoruldu. Gözleri uykusuzluktan kızarmış. Çaresizce bakıyordu. Çocuklar utanarak ve şaşırarak Rubabe'ye bakıyorlardı. İlyas parmaklarıyla omzuma bastırıyordu.

Paraları Rubabe'ye doğru uzattım ve yeter artık oynamayacağım, dedim. Ama o emir verir gibi oyna! dedi.

Paraları önüme koydu. Bütün paraları kaybedeceğimden emindim. Paranın ne kadar olduğunu saymadım. Ama çok para olduğunu tahmin edebiliyordum. Belki dört ya da beş bin Afganiydi. Ben o zamanlar yirmi bir yaşındaydım. Dört beş bin çok büyük paraydı.

Paraları ortaya koydum ve Arif'e, zarları at! dedim.

Zarları attı ve büyük şaşkınlıkla bakıyordum. İkiyle dördün oturduğunu gördüm. Arif'in verdiği parayı aldım. Rubabe elleriyle alkışlayarak çılgılık atıyordu.

Ona doğru baktım, gülüyordu. Dolgun dudakları, yuvarlak yüzü, yüzündeki beni ve gözleri gülüyordu. Yüzü kakhahalarla doluydu. Başı beyaz saç bandı ile bağlıydı. Pembe örtüsünün zerleri omuzlarında parlıyordu. Limon renkli gömleğinin altından göğüsleri görünüyordu. Bana göz kırptı ve ben adeta eridim.

Arif'in yanında oturan çocuğa başla! dedim.

O paraları önüne koydu. Heyecanlı bir şekilde “Yek dav!” ve zarları attım. Zarları yuvarlandı her ikisi de üç olarak oturdu. Paraları çıkardım ve yanımdaki çocuğa başla dedim.

İlyas yavaşça kulağıma fısıldadı: Bu paralar bereketliymiş, dedi.

Bir şey demedim. Şansım yaver gidiyordu iki üç, iki altı ve iki beş düşüyordu zarı atınca. Bayağı kazandım. Kaybeden çocuklar kenara çekildiler ve her kazandığım zaman onlar bana “Dest hoş!” (Bol şans) diye bağıryorlardı ve onlara bahşiş veriyordum.

Kazanmaya devam ettim. Önüme bayağı (çok) para birikti: Ellilik, yüzlük, beşyüzlük ve başımı yukarı kaldırıp baktığım zaman Rubabe'nin gittiğini farkettim. Sağa sola baktım yoktu. Çocukların biri Rubabe gitti, dedi.

Oyuna devam etme isteğim kalmadı. Odanın içi de sigara dumanıyla doluydu. Pencereden dışarı doğru baktığım zaman hava aydınlanmak üzereydi. Birazdan gün doğacaktı. Yorgun hissediyordum. Yerde oturmaktan ayaklarım uyuştı.

Paraları topladım ve İlyas'a gideceğim dedim.

Çocuklar sordu: Oynamayacak mısın?

Hayır, artık gideceğim.

Kalktım. İlyas da kalktı. Çocuklardan biri tekrar “Dest hoş” dedi, biraz para ona da verdim. Paraları Rubabe'ye vermek istiyordum. İlyas'a Rubabe'nin nerede olduğunu sordum.

Ablama bir sorayım, dedi.

Kadın ve kızların sesleri biraz azaldı.

Herkes yoruldu. Odanın her yerine oturdular ve bazıları birbiriyle sohbet ediyorlardı.

İlyas ablasını buldu ve Rubabe nerede diye sordu?

Ablası bana gülümseyerek baktı ve gitti... bir saat önce gitti, dedi.

Üzülerek içimden Allah'ım! dedim. Kendime isyan eder gibi neden sen onun gittiğini farketmedin dedim.

Ama yine onun ayak sesleri geliyordu. Yüzündeki tebessümü, gözlerini ve yüzündeki o yeşil beni görebiliyordum. Saçları ve pembe ötüğü havada uçuyordu. Kınalı ayaklarını halının üzerinde dans ettiklerini görebiliyordum ve insanı büyülüyordu: Şıng şıng şıng... şıng şıng şıng... şıng şıng şıng...

İlyas'a ben gideceğim, dedim.

Ablası ısrar ederek söyledi: Çay hazır. Bir bardak çay içersin, dedi.

- Çok yorgunum gideceğim.

- Size bir buket çiçek borçluyum. Yarın ya da bir sonraki gün tekrar geleceğim.

İlyas'ın ablası Rubabe'yi üzdün, dedi.

Ve kahkaha atarak güldü.

Dışarıda hava biraz soğuktu. Taksi beklerken sigaramı yaktım. İlyas sordu: Daha önce sen Rubabe'yi tanıyor muydun?

Dedim, biraz.

- Peki, neden bana bu kız kim diye sordun?

- Adını bilmiyordum.

Tekrar kafam bir kez daha Rubabe... Rubabe... Rubabe... diye doldu. Ayağındaki halhal sesleri kulağıma şu şekilde geliyordu: Şıng şıng şıng... şıng şıng şıng... şıng şıng şıng...

Şafağın anahtarı gecenin siyah kilidini açtı ve güneş göğe yükselmek üzereydi.

ÜÇ

Aynı gün, gün batmadan önce, kumarda kazandığım paraları aldım ve Rubabe'nin evine doğru gittim. Hava karardı oraya vardığım zaman. Sokağa girer girmez birden kalbim atmaya başladı. Öyle şiddetli atıyordu sanki göğsüm kafesinden dışarı fırlayacaktı. Ayaklarımın yürümeye gücü kalmadı ve titriyordu. Bütün vücudum titriyordu. Hiçbir şeye odaklanamıyordum. Hiç ses duyamıyordum. Sokakta kapıların üzerindeki lambalar yanıyordu. Gökyüzü lacivert bir renkteydi ve sokağın iki duvar arasından diktörgen bir şekilde görünüyor. Yıldızlar da parlıyordu.

Nihayet kapıya yaklaştım. Pencere kapalıydı ve ışığı da yanmıyordu. Sokaktan ara sıra insanlar geçiyordu. Bir yerden müzik sesi geliyordu. Gerçi iki yerden müzik sesi geliyordu. İkisinin sesleri birbirine giriyordu. O iki köpek yavrularından biri yoktu. Beyazı yavru köpek yoktu, siyah yavru köpek duvarın dibinde üzgün bir şekilde yatıyordu. Belki de yalnızlıktan canı sıkıyordu.

Evden çıkmadan önce direkt Rubabe'nin evine gidip kapıyı çalacağım diye karar aldım. Eğer başka birisi çıkarsa, Rubabe'yi görmeye geldim diyeceğim. Kapıyı Rubabe açarsa da paraları veririm. O kadar.

Ama sokağa vardığım zaman hiç cesaretim yoktu. Kapıya doğru ilerledim kapıyı çalmaya cesaret edemiyordum. Kapıya yaklaştığım zaman ayakta duramıyordum. Çaresiz kaldım ve kapının önünde duvara yaslanıp yere oturdum. Siyah yavru köpek kalktı benim yanıma geldi. Ayaklarımı ve üstümü kokladı sonra benim gibi âcizane bir şekilde yanıma oturdu. Başından okşadım çok sevindi bana baktı belki de teşekkür ediyordu. Belki de benim derdime ortak oluyordu.

Yavru köpeğe acıdım. Yavaşça fısıldadım: Beyaz köpeğe ne oldu?

Boynunu eğdi ve gözlerime baktı: Sanki vallahi bilmiyorum der gibi.

Kalbim atıyordu. Ne yapacağımı bilemiyordum. Kapıyı çalamıyordum ve kalkıp eve doğru da gidemiyordum. Köpeğe dedim: Sen söyle ne yapayım?

Sessizce ve boynunu eğerek gözlerime baktı: Çaresizce belki diyordu ben ne bileyim!

O anda bir mucize gibi kapıdan ses geldi ve kapı yavaşça açıldı. Rubabe'yi gördüm. Kendisiydi, ince ve uzun boyluydu. Beyaz örtüsü vardı başında. Alnındaki yeşil beni bir yıldız gibi parlıyordu. İnsanı kendine cezbediyordu.

Yavru köpek sevinçle ona doğru koştu ve ben hareketsizce duruyordum. Bir anda Rubabe parmaklarıyla işaret ederek yanına çağırdığını farkettilim. Kendimi toparladım ayağa kalktım ona doğru ilerledim.

Rubabe'nin yanına vardığım zaman yarın saat beşte Buhara Padişahı'nın türbesinde beni bekle dedi ve gelebilir misin diye de ekledi?

Dedim, elbette gelebilirim.

Fısıldar gibi yarın oraya gel, dedi.

Tamam, dedim.

Gözleriyle güldü ve kapıyı kapattı.

Sevinçten uçacak gibiydim ve çığlık atmak istiyordum. Karanlıkta dans etmek istiyordum. Tabi bunu yapamazdım. Tekrar duvarın dibine oturdum ve yavru köpek de yanıma oturdu. Sigaramı yaktım göğe doğru baktım, yıldızlar parlıyordu.

Rubabe'ye paraları vermeye fırsat bulamadım. Önemli değil yarın veririm, dedim.

Nihayet oradan eve doğru gidebildim. Siyah köpek yavrusu biraz yanımda eşlik ederek yürüdü. Sonra geri döndü benim oturduğum yere. Kapıya bakarak oturdu.

Yavaş yavaş oradan ayrıldım. Müzik sesi yine bir yerlerden duyuluyordu. Ara sıra sokaktan geçenler oluyordu. O sıra Hafız'ın bir mısrası birdenbire dileme dolandı:

«...در کنج خراباتي، افتاده خراب اولي! در کنج خراباتي...»

“Der kunc harabati, uftade harab evveli! Der kunc harabati”

(Geçmişimi, bütün hayatımı boşa harcamışım şimdi dönüp bakıyorum en iyisi harabati (insanların sarhoşlar gibi iyi vakit geçirdiği meyhane gibi bir yer) köşelerinde mest olarak yatmak).

* * *

“Harabat” kelimesinin hoş bir kelime olduğu aklıma geldi. Ayrıca bu kelimeyi çok seviyorum: Harabat... harabat... harabat...

Ertesi gün daha saatin beş olmasına çok vardı. Mangiyet hanedanının son şahı Emir Seyid Alem Han'ın türbesine geçtim. İnce bir yolun kenarında kayanın üzerinde oturdum. Türbenin duvarlarına ve kubbeğe baktım. Bu duvarların ve kubbenin altında Emir uyuyordu. Türbeye hiç bakım yapılmamış ama türbeye kullanılan tuğla ve diğer malzemeler sağlamdı. Kar ve yağmura karşı iyi dayanabilmiş.

Bu kubbenin içine defalarca girdim ve mezar taşındaki yazıtları çoktan ezberledim. Bu kederli türbe, Emirlik topraklarının ve kralın egemenliğinin sembolüdür. Mangite Buhara Şerif'in yedinci ve son hanedanı... saltanatın onuncu yılında merhum Buhara Şerif Emiri Rus kafirleri tarafından esir alınıyor ve müslüman komşu ülkeye mülteci olarak gidiyor.

Emir'in ölümünü de unutmadım çünkü ben o yıl 1323 hicri şemsi (1944) yılında doğdum. Bu kubbeyi ne zaman görsem kalbimde hayata karşı bir boşluk duygusu uyanıyor ve üzülüyordum.

Saat tam beş oldu uzaktan peçeli bir kızın geldiğini gördüm. Peçesinin rengi griydi. Kız ince ve uzun boyluydu. Düzgün ve güzel yürüyordu. Emindim o kız olduğundan. Yanında iki genç, partide şarkı söyleyen ve çalgı çalan çocuklar vardı. Kalktım ona doğru yürüdüm. Yakınlaştığım zaman peçesini açtı. Yuvarlak yüzlü ve buğdayımsı yüzünü gördüm. Dudaklarıyla tebessüm ediyordu. Tüm yüzünde tebessüm vardı. Dolgun dudakları tebessüm ediyordu. Renkli gözleri ve alnındaki yeşil beni tebessüm ediyordu.

Çok beklettim mi, dedi.

Hayır, dedim.

Yanımdaki iki genç çocuğa siz gidin! ben gelirim, dedi. Çocuklar bir şey söylemeden döndüler. Yürümeye başladık. Kaygısızca yürüyordu. Ayakkabısı topuklu değildi. Yürümeye uygun ayakkabıydı. Biraz yürüdüktan sonra nereye gidelim diye sordu?

Nereye gidelim diyorsan gidelim, dedim.

Pence-i Şah'a gidelim, dedi.

Tamam, dedim.

Sonra neden peçe taktın diye sordum?

Bazen takıyorum, dedi.

Sessizce yürüyorduk ve her birkaç adımdan sonra gözlerime bakarak gülümsediğini hissediyordum. Emindim gülümsediğinden.

Durdu ve elleriyle etrafı gösterdi ve baksana dedi her yerde mezarlar var ve ölüler yatıyor. Biz de bir gün burada yatacağız dedi.

Üzıldüm ve Buhara Şah'ın mezarına baktım. Bu eski mezar bana fısıldıyor gibi, doğru söylüyor siz de bir gün buraya geleceksiniz diyordu.

Yine sessizce yürümeye başladık. Pence-i Şah türbesinde kimse yoktu. Dağın yamacında kayanın üstüne oturduk. Rubabe peçesini çıkardı ve yanına koydu. Derin bir nefes aldı. Sonra hoş bir sesle sordu. Neden bana bakmıyorsun?

Gözlerine baktım, gözleri gülmüyordu. Yüzü de sakin, sessiz ve mehtaplı bir gece gibiydi. Ama gözlerinde bir şeyler görebiliyordum. İnsanı adeta eritiyordu. Gözlerine uzun süre bakamadım. Sigaramı yaktım ve sen o gün türbede neden bana öyle baktın, dedim.

Nasıl baktım, dedi.

Öfkeli ve sinirli baktın, dedim.

Başımı eğdi ve utanarak şöyle dedi: Biliyor musun ben seni uzun zamandır tanıyorum.

Uzun zaman beni nasıl tanıyordun, dedim.

Altı ay belki daha fazla zamandır ben seni tanıyorum, dedi.

Sen beni nerede gördün dedim?

İlk defa ben seni bir türbede gördüm, dedi. Sen hiç farketmedin. Sonra her salı günleri bizim sokaktan türbeye gittiğini öğrendim. Her salı günleri seni görmek için odamın penceresinin kenarında oturdum seni beklerdim. Sen gelirdin bizim sokaktan geçerdin. Giyimini çok beğenirdim. Gömleğin, pantolonun ve ceketin aynı renkteydi. Siyah ayakkabı giyerdin ve altın renkli kol saati takardın. İşlemeli gömlek giyerdin çok hoşuma giderdi. Sen yürürken her zaman ellerini arkana koyardın. Bazen ayağına bir şeyler takılır ve düşersin diye korkardım.

Gülmeye başladı, kahakaha atıyordu sonra başını kaldırdı bana baktı ben de gözlerine baktım. Bu sefer gözleri, dolgun dudağı ve yeşil beni gülüyordu. Gözleri rengârenk çiçek gibi dalgalanıyordu. Ben büyülendim ve adeta eridim.

Biliyordum sen bizim mahalleden değilsin başka mahalleden geliyorsun, dedi. Ben yine de her Salı günleri pencere perdesinin arkasında seni beklerdim gelesin diye. O güzel ve temiz giyisilerin, altın renkli saatin, siyah saçların ile beraber evimizin önünden türbeye doğru giderdin. Bilmiyorum neden bu kadar seni görmek için pencere perdesinin arkasında seni beklerdim ve sen de sokaktan pervasızca geçerdin. Bir gün bile evin penceresine bakmadım. Bu çocuk neden bu kadar ukala, dedim.

Sessizlik oldu ve dudaklarının tatlı tebessümü ile devam etti: Bir kış günü sen türbedeydin ve kar da yağmaya başladı. Çok yağıyordu. Korkmaya başladım karın altında mı kaldı diye. Pencere arkasında üzgün bir şekilde beklerken sen geldin. Atkın başındaydı, omuzlarında da kar vardı. Ne kadar çok sana seslenmek istedim, gel bize ve biraz ısın diye ama yapamadım.

Heyecanlandım, sanki güzel bir masal dinliyormuşum gibi. Kalbimde hoş bir his vardı. Bu his tüm vücudumu sarıyordu. Bu çok güzel bir duyguydu.

Günler geldi geçti, geldi geçti ve Rubabe her hafta salı günleri seni beklerdim dedi.

En sonunda pencereyi açtığım gece sana küfür etmek istedim çünkü sana çok sinirliydim.

Şaşkın bir şekilde neden ben ne yaptım diye sordum?

Gözlerimin içine baktığın zaman utandım ve bir şey diyemedim. Kendime sinirlenerek pencereyi kapattım. Sonra sen biraz pencereye bakarak durdun ve gittin duvarın dibine oturdun. Bekledin onca zaman orada ve ben de seni pencere perdesinin arkasında sana bakarak oturdum. O kadar mutluydum ve sevinçten ölüyordum.

Senin bu sinir ve öfkenin sebebi neydi diye sordum?

Rubabe kahkaha atarak güldü. Sanırım ben çıldırdım, gerçekten çıldırdım. Türbeye doğru gittiğin gün beyaz pantolonun vardı. Ceketin de beyazdı ama saçların kısaydı, dedi. Seni böyle kısa saçlarınla görünce çok üzüldüm. İçimden dedim ah bunun siyah saçları! Neden bu çocuk saçlarını kısa kestirdi, dedim. Sinirlendim ve sana seslenerek küfür etmek istedim. Niye böyle bişey yaptın diye. Neden o güzel siyah saçlarını kestir? Hangi zalim bu güzel saçlarını makasla kesti? Elleri kırılınsın, dedim. Sen ise pervasızca geçtin gittin bakmadan. Keşke şu an bu ukala çocuğun ayaklarına bir şeyler takılsa da düşse, dedim.

Bir an sessiz kaldı, ellerimi saçlarıma götürdüm gerçekten de saçlarımın çok kısa olduğunu anladım. Kalbime mutluluk serpilmiş gibi bir his vardı. Hayatın güzelliğini tecrübe ediyordum. Sessizlikten sonra Rubabe devam etti: Türbeden her döndüğün zaman sana küfür etmek istiyordum ama bilmiyordum ne diyeceğimi ve nasıl söyleyeceğimi. Çok düşündüm ve sonunda neticeye vardım. Sen bizim eve yaklaştığın zaman ve sokak da boş ise, pencereyi açıp sen ukala ve ahmak bir çocuksun diye pencereyi kapatacaktım.

Ah çekti ve ekledi: Sokağa geldiğin zaman pencereyi açtım. Sokakta kimse yoktu ve sen beni gördün ben de senin gözlerine baktım ve yapamadım. Pencereyi sert bir şekilde kapattım.

O gece ben seni ilk defa gördüm ve bana bakıp gülümsedin mi, surat mı astın anlayamadım. Ama şimdi anlıyorum gerçekten sinirli biri olduğunu.

O gece, salı günü türbeye gidip senden hincımı çıkarmaya karar verdim. Rubabe heyecanlı bir şekilde yine güldü ve onu da yapamadım, dedi. Seni gördüğüm zaman kalbim sakinleşti ve öfkeyi unuttum. Hatta taksiye binip sana baktığım zaman gülümsedim. Taksi beni götürdü ama kalbim sende kaldı.

Bana baktı ve sonra aynı heyecanla devam etti: O gece seni gördüğüme çok sevindim. Bir anlığına kendimden geçtim, kalbim durdu ve sonra tekrar dans etmeye devam ettim. Seninle beraber dans etmek istedim. Aslında o gece sadece senin için dans ettim. Kimseyi

göremiyordum. Hiçbir ses duyamıyordum. Sadece seni görüyordum ve sırf senin için dans ediyordum. Örtüm ile senin yüzüne vurmam sana sinirli olduğum içindi. Çünkü saçlarını kısa kestirdin. Ellerimi sana doğru dans edelim diye uzattığım zaman seninle barışmak istedim. Üzgündüm, kendime sinirliydim. Ama sen kaçtın gittin. Sonra yine seni bulmak için yavaşça çocukların oturduğu odaya geldim. Kimse farketmedi. Ben senin yanına geldim ve kumarda sürekli kaybediyordun, kalbim yandı.

Neden bana para verdin dedim?

Sonuçta sen paralarını kaybettin. Baktım sende para kalmadı. Sen gittikten sonra çok kazandım, dedim.

Ben dua ettim dedi kazan diye!

Paralarını getirdim dedim.

Onun verdiği paraları ve kazandığım paraları önüne koydum. Hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi bunlar nedir diye sordu?

Bana verdiğin paralar dedim.

İki eliyle ellerimden tuttu ve gözleriyle gözlerime bakarak beni öldürdü. Nazik bir ses tonuyla şöyle dedi: Harabatiler (pejmürde kimseler) birine bir şey verirlerse, geri almazlar!

Ellerimi sıktı ve paraları cebine koy, dedi.

Sonra yavaşça fısıldayarak sana feda olsun, dedi.

Ah nasıl hissediyordum o an ellerinden ve ayaklarından öpüp önüne diz çöküp secde edesim geldi. Ayaklarındaki toz toprağı temizlemek istedim. O anda onun için canımı feda etmek istedim.

Ellerin hep kınalı mı diye sordum?

Kendimi bildim bileli ellerim ve ayaklarım hep kınalı, dedi. Önceleri ellerime ve ayaklarıma kınayı annem yakardı. Şimdi ise halam yakıyor. Kınayı çok severim. Sen sever misin, dedi.

Çok severim, dedim.

Ay gökyüzünde solgun bir şekilde parlıyordu. Ay ışığında kimse görünmüyordu çünkü ayın yedinci gecesi idi. Uzakta dağın yamacındaki evlerin ışıkları ve Tamim Ensar'ın türbesinin de ışığı parlıyordu.

Geç olmadı mı, dedim.

Alay edici bir ses tonuyla korkuyor musun, dedi.

Ben senin için diyorum, dedim.

Eliyle işaret ederek annemin mezarı orada, dedi. Bir gün seni götüreceğim mezarına. Sonra 'ah çekti' ve gidelim o zaman, dedi.

Aşağı inmesi için ellerini tuttum. Peçesini taktı ama yüzünü kapatmadı.

Gece sakindi. Sadece şehir tarafından belli belirsiz sesler geliyordu. Ölüler ise sessizce toprağın ve taşların altında yatıyorlardı. Ayın yedinci gecesini olduğu için çok aydınlık değildi. Ayın solgun ışığıyla sadece ağaçları görebiliyordum. Gökyüzündeki yıldızlar bizi mezarlığın etrafında yürüyüşümüzü seyrediyordu. Yıldızlar bizim yıllardır beraber olduğumuzu düşünüyor olabilirler. O an benim ne kadar mutlu olduğumu ve hayatımda büyük mutluluğu tecrübe ettiğimi düşünüyor olabilirler. Ama bu bizim ilk buluşmamızdı.

Evine yaklaştığımız zaman sokakta kimse yoktu. Sadece yavru köpek koşarak geldi ve Rubabe'nin ayaklarını kokladı. Sen bu yavru köpeği okşadığın günden beri yemek veriyorum, dedi.

Beyaz yavru köpek nerede diye sordum.

Bilmiyorum, herhalde birileri götürdü, dedi.

Gözlerime baktı. Ben de gözlerine baktım. Lambanın ışığında gözlerinin artık gülümsemediğini farkettim. Yüzündeki yeşil beni de gülümsemiyordu. Yüzüne baktığım zaman sinirli olduğu anlaşılıyordu.

Salı günü yine Buhara Padişah'ın mezarına gelebilir misin diye sordu?

Evet, gelebilirim, dedim.

Rubabe kapıya doğru gitti ve kapıyı itti, içeri girdi. Kapıyı da kilitletiğini duydum.

Bu buluşmadan sonra hoş ve güzel bir tecrübe edindim. Hayatım değişti. Sanki yeni doğmuş gibi, bu dünya ile yeni tanışmış gibi bir his vardı. Bu yeni dünyada yeni olan neydi? Rubabe, Rubabe, Rubabe. Bu yeni dünyada yeni olan sürpriz ve güzellik, Rubabeydi. Gözleri, dudakları, yeşil beni, kınalı elleri ve ayakları, güzel sesi ve nazik ses tonu ile şöyle diyordu: Harabatlar birine bir şey verdiği zaman geri almazlar! Sadece senin için dans ettim. Sadece senin için! Hoş sesiyle feda olsun sana demesi çok güzeldi. Bu ne güzel ve hoş bir dünya, dedim.

Yavaş yavaş yürüyordum ve tekrar Hafız'ın mısrası aklıma geldi:

«...در کنج خراباتي، افتاده خراب اولي! در کنج خراباتي...»

“Der kunc harabati, uftade harab evveli! Der kunc harabati”

(Geçmişimi, bütün hayatımı boşa harcamışım şimdi dönüp bakıyorum en iyisi harabat (insanların sarhoşlar gibi iyi vakit geçirdiği meyhane gibi bir yer) köşelerinde mest olarak yatmak).

Yine bu kelime dilime takıldı: Harabat... harabat... harabat... ve sonra Rubabe ve harabat kelimesi dilimde birleşti daha güzel oldu. Sonsuz mutluluğa daldım.

Kabil'in kadim sokakları sessiz, sakin ve karanlıktı.

* * *

Bilemiyordum o haftayı nasıl geçireceğimi. Önümüzdeki salı günü sanki gelmeyecek ve yarın olmayacak gibiydi.

O yıllar Kabil Üniversitesi'nin öğrencisiydim. Çok kız vardı, gülerlerdi, tebessüm ederlerdi ve nazlı bakışlarıyla bakarlardı ama hiçbiri Rubabe kadar olamazdı. Rubabe başka bir şeydi. O güne kadar okuma yazması olup olmadığını sormadım, o kadar önemi de yoktu eğitimi olsa da olmasa da.

Ertesi akşam üniversiteye gittiğim zaman sanki halimden herşey anlaşılıyor gibi, İlyas beni görür görmez ne oldu diye sordu?

Hiç, hiçbir şey yok dedim.

Sen değiştin, dedi.

Hayır, başım ağrıyor dedim.

Canım sıkıldı ve halsizdim. Sadece hoş ve güzel Rubabe'nin yüzünü hayal etmek istiyordum. Güzel sesini duymak istiyordum. O güzel ve nazik ses tonuyla “Harabatlar” bir şey verdiği zaman geri almazlar demesini duymak istiyordum. Rubabe... Rubabe... Rubabe... dünya sadece bu isimden ibaret gibi oldu. Gökyüzü ve yeryüzü ayna gibi oldu, Rubabe'nin güzel yüzünü yansıtıyordu. Her yerde Rubabe'yi görürdüm. Yuvarlak ve buğdayımsı yüzünü, iki buket rengârenk çiçek gibi gözleri, dolgun dudakları ve biraz büyük ağzı, siyah saçları ve başına bağlı beyaz saç bandı. Rubabe... Rubabe... Rubabe... benim için dünya bu isimle özetlendi: Rubabe... Rubabe... Rubabe...

* * *

Bu şekilde geçti bir hafta, nihayet o bekleyişim son buldu. Salı günüydü ama saatin beş olmasına çok vardı. Buhara Şah'ın türbesine ulaştığım zaman. Yol tenha ve kimse yoktu. Uzaktan iki çocuk toz ve toprak içinde göründü, mezarlığın içinde dolaşıyorlardı. Belki oyun oynuyorlardı. Belki de mezarcıların çocuklarıydı.

Buhara Şah'ın türbesinin kubbe ve duvarları da sakin ve sessiz duruyorlardı. O padişah bu kubbenin altında yatıyordu. Kayanın üzerine oturdum. Sigaramı yaktım ve kubbelere odaklandım ve yavaşça fısıldayarak: uyu... uyu... ey Emir Seyid Alem Han Bin Emir, Seyid Abdulahad Han Bin Emir, Seyid Muzaffer Han Bin Emir, Seyid Nasrullah Han Bin... uyu! Anneniz biliyor muydu sizin burada olduğunuzu, Buhara'dan uzaklarda olduğunuzu? Bir gün öleceğinizi ve mezarınız Kabil'de olacağını? Uyu, ey Emir... rahat uyu!

Emir rahat uyuyordu. Diğer ölüler de sessizdi. Her yer sessizlik ve sakindi. Ses gelmiyordu.

Sonra Rubabe'nin geldiğini gördüm. Kalbim titredi ve ağzım kurudu. Gümüş renkli peçesi de başındaydı. Uzun boylu ve sedir ağacı gibi geliyordu. Yine o iki genç çocuk yanlarındaydı.

Kalktım ve yanlarına gittim. Bu sefer çocukları selamladım ve bir şey demeden veda ettiler ve oradan ayrılp gittiler. Rubabe cilveli peçesini açtı ve yüzüne baktığım zaman bahar mevsiminin cilvesi vardı. Konuşmadan gözlerine baktım: Hikâyeler anlatıyordu, şikâyet ediyordu, kızgındı, gülüyordu, üzüntü ve mutluluktan bahsediyordu.

Gözlerine bir daha bakamadım. Aşağa baktım ve dedim: Nereye gidelim?

Heyecanlı bir şekilde annemin mezarına gidelim dedi.

Tamam, gidelim dedim.

Pence-i Şah yolundan devam ettik. Biraz yürüdükten sonra sağ tarafa döndük. Yoldan giderken mezarların içinde bir dut ağacı gördüm. Yaprakları tozlu ve solgundu. Ağacın üzgün olduğu belli oluyordu. Rubabe, o ağacın altındaki mezar annemin mezarı dedi. Mezara yaklaştığımız zaman Rubabe diz çöktü ve mezarın üzerine sevgiyle dokundu. Mezarın üzerine küçük ve beyaz çakıl taşlarıyla örtmüşlerdi. Sade bir mezardı diğer mezarlar gibi.

Diğer mezarın yanında Rubabe'nin karşısında oturdum. Rubabe gri taşlı mezarı öptü ve yavaşça fısıldadı: Gülnar... Gülnar'ım benim!

İsmi Gülnar mıydı, dedim.

Evet, Gülnar'dı ismi dedi.

Ne güzel bir isim, dedim.

Kendisi de güzeldi, iki sene önce vefat etti dedi.

Hasta mıydı, dedim.

Rubabe başını salladı ve acılı bir şekilde “hayır” hasta değildi, dedi. Aniden vefat etti. Biraz sessiz kaldı. Güzel yüzünü hüznü sardı.

Sonra bana baktı. Bakışları beni adeta eritiyordu. Biliyor musun annem bu iki sene önce vefat etti, dedi. Gece yarısıydı, annem beni ve kardeşlerimi uyandırdı. Evimizde boy aynası vardı. Annem o aynayı getirin duvara yaslayın dedi. Halhalarını aykalarına bağladı ve ayna karşısında durdu. Kendisine baktı aynadan, daha genç ve kırk yaşında değildi. Aynada da güzel ve genç görünüyordu. İnce ve uzun boyluydu. Annem ayna karşısında eğildi ve kardeşlerime çalgıyı çalın dedi. Kendisi dans etmeye başladı. Annemin o geceki dansını daha önce hiç görmedim. Ayağındaki halhallarıyla öyle güzel sesler çıkarıyordu insanı büyülüyordu. Kardeşlerim bile şaşırıldı.

Annem ayna karşısında dans ediyordu ve her aynaya baktığı zaman öfkeyle bakıyordu. Aynadan yansıyan annemin yansıması da dans ediyordu ve öfkeyle bakıyordu anneme.

Gece yarısı kardeşlerim çalgıyı çaldı. Annem, Gülnar sürekli dans etti. Terledi ve kardeşlerimin parmakları da yoruldu, ama yine çalıyorlardı.

O gece annemin ayağındaki yeteneklerini gördüm. Öyle dans ediyordu sanki ayakları yere değmiyordu. Ayakları yerden dört parmak yüksektydi, sanki havada hareket edip çark gibi dönüyordu. Saçları birbirine girdi. Terlemekten gömleği vücuduna yapıştı. Ayaklarına yere vurduğu zaman her seferinde sesler çıkarıyordu: Şing şing şing... şing şing şing... şing şing şing...

Annem o gece sabaha kadar dans etti. Ayağındaki halhallardan bir tanesi kırıldı, tek halhal ile dansa devam etti. Birkaç dakika daha dans etti, sonra yoruldu. Dengesini kaybetti, yamuldu ve yere yığıldı.

Kardeşlerim çalgıyı çalmayı bıraktı ve anneme doğru koştular. Annemi dizlerimin üzerine yatırdım. Ter içindeydi. Nefes nefese kaldı ve kalbi durmadan şiddetli bir şekilde atıyordu. Bu vaziyetteyken başını kaldırdı aynadan kendisine baktı, öfkeliydi ve aynadan yansıyan yansıması da anneme öfkeyle bakıyordu. Acı bir tebessüm geldi dudaklarına ve aynadaki yansımasına bakarak: Ama sen de düştün! Yansıması da ona: Ama sen de düştün dedi. Annem evet, ben düştüm! Ve yansıması da: Evet, ben düştüm dedi. Sonra annem başını dizlerime koydu ve derin uykuya daldı.

Birkaç saat sonra uyandı ve yatağına doğru götürdük. İki yastığı arkasına koyduk yaslansın diye. Kardeşlerime siz gidin uyuyun, dedi. Ellerimi iki elleri arasına aldı ve bana yavaşça:

Bu hikâyeyi sana anlatmalıyım, dedi. Bu hikâyeye nesilden nesile anlatılıp bana kadar geldi. Şimdi sana anlatacağım. Sen de aklında tut ve unutma, dedi.

Tamam, dedim.

Anlat... anlat. Aklında tutacağım ve unutmayacağım dedim.

Büyük büyük annemin ismi Gülnar, dedi.

Rubabe'ye: Ama annen ismi Gülnar'dı!

Evet, doğru dedi. Ama büyük büyük annemin ismi de Gülnar'dı. Annem heyecanlı hikâyeyi o gün bana anlattı. Hikâyeye şaşırtıcıydı. Sana da anlatmak istiyorum, dedi.

DÖRT

Rubabe'nin büyük büyük annesinin ismi Gülnar'dı. Anlatılana göre, Hindistan'ın Lekenhu şehrinde yaşıyor. Bir hükümdarın dansçısıymış. Hükümdar dansı, alkolü ve müziği seviyor. Hükümdar hiçbir geceyi dansız, alkolsüz ve müziksiz geçirmiyor. Büyük büyük annem, Gülnar dans konusunda tutkuluymuş.

O zamanlar Gülnar yirmi beş yaşındaymış ve dansı ile herkesi büyülüyor. Dans ettiği zaman, camlar, avizeler sallanıyor ve sesler çıkıyor. Perdeler havaya uçuşuyor. Kelebekler salona akın ediyor ve etraftaki bahçelerin çiçek kokuları salonu sarıyor. Hükümdar kadehini eline alıp mücevherli tahtında oturup Gülnar'ın tutkulu ve büyüleyici dansını seyrediyor.

Avizelerin çıkardığı şingir şingir sesleri, perdelerin havaya uçuşu, kelebeklerin salona akın etmeleri, çiçek kokularının salona yayılması ve Gülnar'ın ayındaki halhalın çıkardığı sesler hükümdarı adeta büyülüyor.

Gülnar'ın dansı bittiği zaman, hükümdar iyice sarhoş oluyor ve hare krişna... hare krişna... (yüce tanrı) diye tekrar edermiş. O anda hizmetçi kadınlar koşar koluna girer ve yatağına götürüyorlar.

Bu hükümdar şefkatli ve merhametliymiş. Sonradan aklını kaybediyor ve herkesi rahatsız edip eziyet etmeye başlıyor. Ama Gülnar'a karşı hep saygılıymış tıpkı eskisi gibi. Her gece dansını izler ve tadını çıkarıyor.

Ama bir gece Gülnar'ın başına tuhaf bir şey geliyor ve çok sinirleniyor. O gece hükümdar çok sarhoşmuş. Salonun büyük bir bölümünü kaplayan büyük bir ayna varmış. Hükümdar sarhoşken Gülnar'ın elinden tutuyor ve solunun ortasına çıkarıyor. Bu gece bir dansçıyla birlikte dans edeceksin diyor. Ardından seyircilere şöyle diyor: Gülnar başka bir dansçıyla yarışacak! Herkes şaşırıyor hükümdarın söylediği diğer dansçının kim olduğunu bilmiyorlar.

Diğer dansçı kim ve nerede diye soruyor Gülnar.

Hükümdar kakhaha atıyor, ardından büyük aynada Gülnar'ın kendisini göstererek bu dansçıyla yarışacaksın diyor. O harika dansçıyı yok etmelisin... yok etmelisin diyor.

Gülnar'a söz hakkı vermeden çalgı çalanlara "başlayın" diyor. Müzik sesi yükseliyor. O gece Hindistan'ın meşhur ve usta darbuka çalan Pandit Nimen Das da oradaymış. Darbuka çalarken o gece çok hızlı çalmış, hızdan parmakları görünmüyor. Sadece darbukanın titreşimiyle ortaya çıkan çizgileri görünüyor.

Gülnar aynada kendine bakıyor. Aynadaki yansıması da ona bakıyor. Gülnar'ın yüzünden öfkeli olduğu belli oluyor. Aynadaki yansıması da aynı kendisi gibi öfkeli bakıyor. Gülnar sinirden aynada yansıyan gözlerini ateşli gözleriyle yakmak istiyor.

Sonra Gülnar'ın elleri ve ayakları hareket etmeye başlıyor. Gülnar'ın ayağındaki halhallardan çıkan sesler salonu sarıyor: Şing şing şing... şing şing şing... şing şing şing...

O gece Gülnar hayatında ilk kez güzel dans sergiliyor. Aynadaki yansıması da aynı onun gibi en güzel dansı sergiliyor. Gülnar'ın dansı bütün salonu kaplıyor. Sanki salonun her köşesinde Gülnar dans ediyor gibi. Baştan ayağa bütün vücudu dans ediyor. Parmakları, boynu, gözleri, kolları, beli, göğüsü, omuzları ve göbeği dans ediyor. Aslında bunların

hepsi bir parça halinde bir dansa dönüşüyor. Gülnar'ın vücudunda dans etmeyen yeri yokmuş. Durmadan dans ediyor, ayaklarını yere vurup dönüyor ve bu hareketlerle vücudu bir dalga gibi dalgalanıyor. Darbukacının parmakları yağmur gibi aynı tempoda durmadan çalıyor. Darbukanın sesine Gülnar'ın halhal sesi eşlik ediyor.

Hükümdar elinde kadehiyle tahtında oturup bu dansı izlerken resmen büyüleniyor. Camlar ve avizelerin şingirtı sesleri durmadan geliyor. Avizeler hareket ediyor, insanların ve salondaki eşyaların gölgeleri de sallanıp hareket ediyor. Sanki bütün salon sallanıyor. Perdeler sanki beyaz bulut gibi havada uçuşuyor. Etraftan güzel çiçek kokuları bütün salonda duyuluyor. Rengârenk kelebekler havada uçuşuyor. Gülnar'ın dansı onları mest ediyor gibiymiş.

Gülnar sinirli ve deliler gibi dans ediyor ve aynadaki yansıması da aynı kendisi gibiymiş. Gülnar'ın ateşli gözlerinde kin ve öfke varmış. Kırmızı ipekli eteği dans ederken döndüğü zaman kırmızı gül gibi gösteriyor.

Gülnar durmadan dans ediyor, aynadaki yansıması da onun gibi dans ediyor. Hükümdar Gülnar'ın avizeden yansıyan altın renkli kınalı ayaklarına bakıyor.

Gece ilerliyor ve sabah olmak üzereymiş. Gülnar dans ederek aynaya iyice yaklaşıyor. Gözlerindeki sinir ve öfke daha da artıyor. Aynada gözlerine bakıyor. Yansıması da ona bakıyor.

Sonra Gülnar dans edip dönmeye başlıyor. Öyle dönüyor sanki su girdabına düşmüş gibi. Çok hızlı dönüyor. Kırmızı ipekli eteği gül gibi açılıyor. Kırmızı ipekli eteğin yansıması da aynada kırmızı gül gibi açılıyor. Gülnar durmadan dans ediyor. Aynadaki yansıması da aynı onun gibi dans ediyor. Gülnar ayaklarını yere vurup dans ederken aniden dengesini kaybediyor ve yığılıp yere düşüyor. Olduğu yerde hareketsiz kalıyor.

Seyircilerin hepsi şaşırıyor. Hükümdar Gülnar'ın yerde yattığını aynada görüyor ve ayağa kalkıp Gülnar'a doğru tökezleyerek gidiyor. Gülnar'ın yanına gidip diz çöküp ve başını eğiyor. İki elini birleştirip alnına götürüyor ve “Hare krişna... hare krişna...” diye söylemeye başlıyor.

Gülnar tekrar ayağa kalkıp hükümdara ve kimseye aldırış etmeden dans etmeye devam ediyor. Artık kendisinde değilmiş. İçinde gizemli bir güç varmış gibi dans ediyor. Gülnar'ın yüzü ışık gibi parlıyor ve camlardan, avizelerden ve cam bardaklarından yansıyor. O anda yaşlı darbukacı Üstad Pandit Nimen Das'ın yüzünü korku sarıyor. Gözleri sanki Gülnar'dan bir şeyler istiyor gibi gözyaşıyla doluyor.

Gülner herşeyi ve herkesi görmezden gelerek dans etmeye devam ediyor. O esnada sağ eliyle havada uçuşan perdeleri işaret ediyor. Herkes perdelerin alev aldığını görüyor. Seyirciler şaşırıyor. Gülner dans etmeye devam ediyor sonra sol eliyle büyük pencereyi gösteriyor. O pencere de alev alıyor. Sonra Gülner kendi yansıması olan büyük aynayı gösteriyor. Ayna korkunç bir sesle paramparça oluyor. Gülner'ın yansıması da paramparça oluyor. Aynanın çerçeveleri alev almaya başlıyor.

Seyirciler telaşlı ve korku içinde salondan kaçmaya başlıyor. Sadece darbukacı Üstad Pandit Nimen Das hızlı bir şekilde darbukayı çalıyor ve Gülner dans ediyor. Hükümdarın iki eli alnında, başı eğik ve diz üstüne çöküyor bir şekilde yavaş yavaş “Hare krişna... hare krişna...” diye sesleniyor.

Gülner dansa devam ediyor ve her tarafa işaret edip gösterdiği zaman herşey alev alıyor. Hükümdarın tahtı, ağaç oymalı güzel koltukları, pencereler, halılar, yastıklar, minderler, atlas ve salondaki herşeyi alev alıyor.

Nihayet usta darbukacı çalmayı bırakıyor. Yüksek sesle bağırarak kalkıyor ve Gülner'ın kollarından tutup salondan çıkarıyor. İkisi de saraydan uzaklaşıyor.

Saraydan iyice uzaklaştıktan sonra Gülner nefes nefese kalıyor ve tüm vücudu ter içindeymiş. İkisi de yorgun ve bitkin bir şekilde yere oturuyorlar. Gülner usta darbukacıya yaslanarak büyük sarayın yandığını seyrediyor. Sarayın hizmetçileri telaşlı bir şekilde o büyük yangını söndürmekle uğraşılıyor.

Gülner ah çekiyor. Dudaklarına hoş bir gülümseme geliyor sonra elleri ve parmaklarıyla usta darbukacının gözlerini okşayıp öpüyor. Usta darbukacı yere yatıp Gülner'ın ayaklarından öpüyor. Gülner'a usta darbukacı dansın son anlarında krişnayı gördüğünü söylüyor. Hükümdara öfkeyle baktığını görüyor ve o anda usta darbukacı korkuyor. Gülner ben de gördüm krişnayı diyor. Krişna ona sevgi dolu bir bakışla bakıyor ve gülümsemiş.

BEŞ

Rubabe sustu. Ben şaşkına döndüm sanki binbir gece masallarını dinlemiş gibi. Gülner'ın bu hikâyesi çok güzel ve şaşırtıcıydı. Beni büyüledi. Gülner... Gülner... Gülner... bu isim hikâyede sır gibi görünüyordu.

Rubabe hâlâ suskundu. Yavaş yavaş gözyaşlarını döktüğünü gördüm. Elleri mezarın beyaz çakıl taşlarının üstündeydi. Krişnayı tanıyor musun, dedim.

Sakin ve emin bir şekilde hayır tanımıyorum, dedi. Ama Gülnar tanıyordu çünkü onu görmüş.

İyi, sonra ne oldu diye sordum?

Örtüsünün kenarıyla gözyaşlarını sildi ve şöyle dedi: Annemin hikâyesi bitince bana dedi, Gülnar'ın kızı da dansçıymış. Gülnar kızına şöyle demiş: Aynadaki yansımanı dansla yenebilirsen, o vakit dilediğin herşey olur demiş.

Rubabe acı acı gülümsedi. Annem o zamandan sonra anneannelerin hepsi dansla yansımalarını yenmek için uğraşmışlar ama yapamamışlar, dedi. O akşam büyük büyük annemi, Gülnar'ı rüyasında görmüş ve kalkıp aynadaki yansımasını dansla yenmesini istemiş. Anneme sen bunu yapabilirsin demiş; fakat annem de aynadaki yansımasını yenemedi. Sonunda annem bizim bilmediğimiz bir şey var, dedi. Mutlaka bir sırrı vardır. Belki Gülnar herşeyi kızına anlatamamıştır. Püf noktasını söylemeyi unutmuştur, dedi. Sonra biz gurbetçi olduk. Bizim Pandit Nimen Das gibi darbukacımız yok, dedi.

Rubabe'ye sordum: Peki sizin aile Hindistan'da mı, yaşıyordu.

Evet dedi, büyük büyük annem Kabil'e gelmiş ve buraya yerleşmişler. Biz burada dünya'ya geldik ve Kabil'li olduk, dedi.

Rubabe derin üzüntü, pişmanlık ve acı içerisindeydi. Sanki Hindistan'ın Lakanhu şehrine; dans, müzik ve masalı anlatılan diyara gitmiş gibiydi. Kendisi de o masalın içine hükümdarın dansçısı gibi dalmış görünüyordu. Belki de kadifeli perdelerin arkasında yaşlı usta darbukacı Pandit Nimen Das'ın ellerini öpüyor ve gözlerini okşuyordu.

O anda bana baktı, Hindistan'da bir fal bakan çingene büyük büyük annem, Gülnar'a demiş ki: Bir gün torunların çok uzaklara, batı dağlarına doğru gidecekler ve oralara yerleşecekler demiş. Ondan sonra büyük büyük annem, Gülnar her günbatımında pencere kenarında oturup batı ufkuna bakarak yavaş yavaş gözyaşlarını dökmüş.

Rubabe'ye sordum: Bu büyük büyük annen, Gülnar dansı kimden öğrenmiş?

Rubabe sevinerek heyecanlı bir şekilde ben biliyorum kimden öğrendiğini, dedi. Gülnar'ın annesi bunu bir torununa anlatıyor. Önceden çok uzak bir köyde yaşamış. Gülnar çocukken diğer kızlar gibi oyun oynamayı çok sevmiyor. Evinde bir yaşlı ağaç varmış. Hep bu ağacın etrafından dönüp duruyor. Dönerken bazen kuşun uçuşunu taklit

ediyor, bazen kelebeğin taklidini yapıyor, bazen de rüzgârda düşen bir yaprağı taklit ediyor.

Annesi buğday veya başka bir şey öğütürken Gülnar geliyor ve annesinin yanında oturup değirmenin dönüşüne bakıyor. Değirmenden çıkan sesi dinliyor. Bazen de küçük ellerini annesinin ellerinin üzerine koyuyor ve beraber döndürüyor. Bunu yaparken çok seviniyor ve eğleniyor. Değirmenin her dönüşünde vücudu hareket ediyor ve bazen de kendisi bu değirmenle beraber dönüyor.

Köy halkı Gülnar'ın deli olduğu sanıyor. Gülnar köy halkından hiç rahatsız olmuyor. Onlara bakarak güler ve yaşlı ağacın etrafından dönmeye devam ediyor.

Sonradan bu ağacın etrafından dönmeyi bırakıyor ve bu ağacın gölgesinin altında kendi etrafında dönmeye başlıyor. Sanki bir teker gibi kendi etrafından dönüyor.

Babası defalarca söylemiş bunu yapma diye. Hatta ona bu yaşlı ağacın altına gitmemesi için büyümlü ağaç diye söylemiş, ama yine de gidiyor. Sürekli ağacın altına gider ve kendi etrafından dönüyor. Gülnar için kendi etrafından dönmesi bir oyun ve eğlenceymiş.

Bir gün köye çalgı çalan yaşlı adam geliyor. Saçları dervişlerin saçları gibi uzunmuş. Yaşlı adamın yanında küçük çocuk da varmış. Yaşlı adam çalgı çalınca çocuk şarkı söylüyor. O gün Gülnar bu yaşlı adamı ve çocuğu köyde gün boyunca izliyor. Akşam yatağına uzanınca annesine sesleniyor. Annesi geliyor ve ne istiyorsun diyor?

Gülnar iki eliyle başını tutuyor ve korkarak herşeyin döndüğünü söylüyor.

Annesi iki elinden tutuyor ve gözlerini kapatıyor. Bütün gün o yaşlı adamı takip ettin, yoruldu uyu diyor. Sonra Gülnar'ı okuyup yüzüne üflüyor ve bulaşıklarını yıkamaya gidiyor.

Ertesi gün annesi uyandığı zaman, bakıyor Gülnar yerinde yok. Annesi telaşlanmaya başlıyor. Her yere bakıyor Gülnar'ı bulamıyor. Gülnar'ın babası ve köydeki erkeklerle aramaya ta uzaklara gidiyorlar. Dört tarafa gidiyorlar ama Gülnar'ı bulamıyorlar. Köydekiler Gülnar'ı yaşlı çalgıcının kaçırdığını düşünüyorlar. Gülnar'ın annesi yedi yıl ağlıyor ve nihayet Gülnar'ın geri dönmeyeceğini anlıyor ama bir gün Gülnar'ın geri döneceğini söylüyor.

Yıllar gelip geçmiş ve köy halkı Gülnar'ı unutuyorlar. Ama uzun yıllar sonra bir gün genç bir kadın Gülnar'ın annesinin yanına geliyor. Gülnar'ın annesi de bayağı yaşılanıyor. Gülnar'ın annesi kızım ne istiyorsun... susamış gibi halin var diyor.

Genç kadının üzerinde değerli elbise ve takıları varmış. Elleri kınalı ve endişeli bir şekilde:

Anne, ben Gülnar demiş.

Annesi yumuşak bir sesle senin bir gün geleceğini biliyordum demiş.

Kucağını açmış gel kızım sana sarılayım demiş.

Gülnar annesine sarılmış ve ağlamaya başlamış. Annesi kınalı ellerini ve alnındaki beni görmüş. Uzun ve siyah saçlarını okşamış ve takılarına ellerini sürerek sormuş:

Sen bunca yıl neredeydin?

Gülnar annesinin ellerinden öpmüş ve gözyaşlarını silmiş. Annesi yine sormuş:

Sen bunca yıl neredeydin diye?

Gülnar, dans öğrenmeye gittim demiş.

Annesi öğrendin mi diye sormuş?

Gülnar şimdi ben ünlü bir dansçıyım demiş. Siz benim ismimi duymadınız mı, demiş.

Annesi tebessüm ederek demiş:

Ben hiçbir şey duymadım. Sonra dans et de izleyeyim seni demiş.

Gülnar yaşlı ağacın altına gitmiş, müziksiz, çalgısız ve ayağına halhal takmadan dans etmeye başlamış. Uzun süre dans etmiş. Annesi Gülnar çocukken de yaşlı ağacın altında dans ederek kendi etrafında döndüğünü hatırlamış. Gülnar'ın dansı yaşlı annesini büyülemiş.

Gülnar dansı bitirdiği zaman annesinin yanına gelip dizlerine başını koymuş ve uykuya dalmış. Annesi sevgiyle saçlarını okşamış. Kaybolan çocuğunu bulmuş.

“Gülnar uykusundan uyanmış ve annesine seni yanımda götürmeye geldim” demiş.

Yaşlı annesini ve babasını Gülnar yanında götürmüş köye bir daha dönmemişler.

Gülnar dansı Lakanhulu olan birinden öğrenmiş.

Hava kararmak üzereydi. Rubabe'nin annesinin mezarının yanında biz ikimiz beraber yan yana yerde oturuyorduk. Rubabe sessizdi. Anlattığı hikâye beni büyüledi. Bir masal dünyasına girmiş gibi büyülendim. Muhteşem ve gizemli bir dünyaydı. Rubabe mezarın gri renkli taşlarını okşadı. O esnada yavaş yavaş fısıldıyordu:

”سر دريای کابل جوړه مایي

مرا کشته غم روز جدای...“

“Ser deryayi Kabil cora mayi

Mara kušte gam ruz cudayi...”

(Kabil nehrindeki balıklar bile yalnız değil,

Beni ise gam ve yalnızlık öldürdü...)

Rubabe'nin bu sesinde bir nevi üzüntü vardı. Ay gökyüzündeydi ve soluk aydınlığıyla her yeri kaplıyordu. Her yer sessiz ve sakindi. Ölümler etrafımızda sessizce yatıyordu.

Rubabe'ye sordum: Annen nasıl öldü?

Birşeyi hatırlar gibi şöyle dedi: Evet, ertesi akşam annem yatağına uyumaya geçmeden önce ona artık aynayı düşünme dedim, ama o gözlerini kapattı ve yavaşça:

- Beni kandırdı... anlıyor musun, Gülnar beni kandırdı!

Ertesi gün uykudan uyanmadı. Uyurken ölmüş. Belki Gülnar'ın yanına gitti. Annem çok gençti. Daha kırk yaşında bile değildi, dedi.

Biraz sonra, sanki bir işi tamamlamış gibi iki elini çırpıtı. Komik bir ses tonuyla, ben bir gün Lakanhu şehrine gideceğim dedi. Belki o gizemi öğrenebilirim ve aynadaki yansımamı dansla yenebilirim dedi.

Sonra ah çekti, sağına soluna bakarak:

-Görüyor musun ne kadar ölü insanlar var ve neden, dedi.

Annesinin mezar taşını öptü ve ayağa kalktı gidelim artık, dedi.

Ben de kalktım. Rubabe örtüsünü taktı ve yüzünü kapatmadı. Sanki annesi orada oturuyor gibi “Ona ben şimdi gidiyorum yine gelirim” dedi.

Bir anda bana baktı ve ben hâlâ senin ismini bilmiyorum, senin adın ne diye sordu.

İsmimi söyledim. Sevecen bir şekilde ne güzel ismin varmış, dedi.

Sonra, yine annesi orada oturuyor gibi ona bu çocuğu beğendin mi, dedi.

Mutlu bir şekilde güldü. Kahkahası karanlık ve sessiz mezarlıkta kayboldu. Kalbimde bir zenginlik oluştu. İçimde öyle bir his vardı, sanki dünyada hiçbir şeye ihtiyacım yokmuş gibi ve Rubabe'nin varlığı benim için herşey oldu. Hayatımı doldurdu.

Yürümeye başladık. Etrafımızda hareket eden hiçbir şey göremiyorduk. Her yer “Hu” diyordu. Sadece şehir tarafından yavaş sesler geliyordu. Rubabe yanımda yürüyordu ve yine yavaşça tekrar fısıldıyordu:

”سر دریای کابل جوړه مایي

مرا کشته غم روز جدایی...”

“Ser deryayi Kabil cora mayi

Mara kuşte gam ruz cudayi...”

(Kabil nehrindeki balıklar bile yalnız değil,

Beni ise gam ve yalnızlık öldürdü...)

Sesinde üzüntü vardı. Bilmiyordum kimin ve neyin ayrılığıydı. Beni endişelendiriyordu.

ALTI

O günden sonra her salı günü Rubabe’yi görürdüm. Buluşma yerimiz, Buhara Şah’ın türbesinin yakınlarındaydı. Rubabe her örtüsünü çıkarıp yüzünü açtığı zaman tüm yüzü görünür ve gülümserdi. Dudakları, alnındaki yeşil beni, yuvarlak ve buğdayımsı yüzü ve rengârenk iki buket çiçek gibi gözleri gülümserdi. Bir hafta beklemenin acısını hemen unutturdum. Her defasında güler yüzlü ve çekici yüzüyle sorardı: Çok beklettim mi diye? Ve ben hayır diye cevap verirdim.

O yine sorardı: Nereye gidelim diye?

Ne tarafa gitmek istiyorsan, o tarafa gidelim diyordum.

Sonra yavaş yavaş yürümeye başladık ve Tamim Ensar’ı ziyaret ederdik. Sonra Pence-i Şah’a ya Se Ogur ya da Hızır Çeşmesi’ne giderdik. Rubabe Hızır Çeşmesi’ne gitmeyi çok severdi. Orada çember şeklinde oturup nargile içerken şiir söyleyenleri uzaktan izlemeyi severdi:

“Hu hu hu

هو هو هو

Baba kuvi mestan

بابه قوی مستان

Dur kabret gülistan...”

دور قبرت گلستان...

Rubabe onların yaptığı hareketleri ve seslerini beğenirdi. Anlamsız konuşmalarına neşelenirdi. Yuvarlak buğdayımsı yüzüne gülümseme gelirdi ve çiçek gibi açılırdı. Beyaz ve inci dişleri parlardı.

Bir keresinde nargile içenlerin içinden bir yaşlı ve beyaz saçlı adam yerinden kalktı. Yaşlı adam eğile eğile ama adam mest ve keyifli bir şekilde birkaç adım attı ve ses çıkardı:

“Hu hu hu

هو هو هو

Baba kuvi mestan...”

بابه قوی مستان...

Rubabe heyecanlı ve coşkulu bir sesle “Bakın... bakın... o yaşlı adam dans etmek istiyor; ama bilmiyor... zavallı dans etmeyi bilmiyor!”

Gerçekten de yaşlı adamın yaptığı hareketler komikti. Dans etmek istiyordu ama yapamıyordu. Belki kolları, bacakları ve beli yardım etmiyordu. Bir türlü yaptığı hareketler dansa benzemiyordu.

* * *

Bir gün Rubabe her zamanki gibi nereye gidelim diye, sordu.

Şahri Nav parkına gidelim mi diye, sordum.

Biraz düşündü ve sonra peki gidelim, dedi.

Taksiyle gittik. Parkta hemen hemen kadınların hepsi örtüsüz ve peçesizdi. Rubabe’ye neden peçeni çıkarmıyorsun, dedim.

Böyle daha iyi, dedi.

En azından yüzünü aç, dedim.

Ciddi ve kararlı sesiyle hayır istemiyorum, dedi.

Parkta yiyecek içecek her şey satıyorlardı: Haşlanmış patates, baharatlı nohut, börek, pakora, dondurma, çay ve kola...

Rubabe’ye bir şey yer misin diye sordum?

Canım pakora çekiyor, dedi.

Sen çimlere otur ben getiririm, dedim.

Baharatını ve sirkesini bol at, dedi.

Tabağı aldı ve peçesinin altına götürdü ve yemeye başladı. Komik bir sahneydi. İnsanlar bize şaşkınlıkla bakıyordu ve bazıları da alay eder gibi bize bakıyordu.

Dost ve tanıdıklarım geçiyordu ve kadınlar gülümseyip el salladıklarında Rubabe merak ederek soruyordu: Kim onlar diye?

Arkadaşlarım, tanıdıklarım diyordum.

Rahatsız olduğunu hissettim. Pakorayı bitirdi ve buradan gidelim mi diye, sordum.

Mutlu bir şekilde evet gidelim, dedi.

Şehri Nav sokaklarına gittik ve her yeri gezdik. Sokaklar kalabalık değildi, çok sakindi. Buna rağmen Rubabe peçesini açmadı. Yüzü kapalı bir şekilde gidiyordu.

O gün karar aldık bir daha buraya gelmeyelim diye. Sürekli gittiğimiz mezarlara, Pence-i Şah, Se Ogur, Tamim Ensar ve Hızır Çeşmesi'ne giderdik.

Daha sonralar, Rubabe Hızır Çeşmesin'deki nargile içenlerin seslerini çok güzel taklit etmeye başladı:

“Hu hu hu

هو هو هو

Baba kuvi mestan

بابه قوی مستان

Dur kabrit gülistan...”

دور قبرت گلستان...

Ardından hoş bir şekilde gülerdi. Dolgun dudakları, alnındaki yeşil beni, yuvarlak ve buğdayımsı yüzü ve rengârenk iki buket çiçek gibi gözleri gülerdi. O an içimi bir mutluluk sarardı. Dünyadaki her şeyden hafif ve özgür hissedirdim. Rubabe'nin sonsuza kadar böyle gülmesini ve ben de sonsuza kadar mutlu yüzünün gülümsemesini görmek istiyordum.

YEDİ

Bir gece Rubabe'yi evine bırakmaya gittiğim zaman, evine yaklaşınca bu gece bize misafirsin, dedi.

Kalbim şiddetli bir şekilde atmaya başladı. Sizin eve mi diye, sordum.

Evet, misafirimiz olmak istemiyor musun, dedi.

Neden istemeyeyim, dedim.

Gidelim o zaman, dedi.

Kapı kapalıydı. Kapıyı çaldı ve genç çocukların birisi kapıyı açtı. Birbirimize selam verdik ve eve girdik.

Ev biraz küçüktü. Evin ortasında bir kuyu vardı. Suyu bu kuyudan çekiyorlardı. Duvara asılı bir lamba vardı, ışığı sönüktü. Evi yeterince aydınlatmıyordu. Biz kuyunun kenarından dümdüz ilerledik. Küçük bir dehlizden geçerek merdivenlerden ikinci kata çıktık. Sağ taraftaki odaya girdik. Oda biraz büyüktü. Çok güzel bir halı sermişler. Odanın her köşesine kadifeden yapılmış kırmızı minderler vardı. Yastıkları da aynı renkteydi. Odanın tavanını güzel desenlerle süslemişler. Odanın duvarına küçük çıkıntı yapmışlar, buna güzel ve hoş renkli çaydanlık, çay badakları gibi eşyaları koymuşlar. Odanın içinde güzel bir koku yayılıyordu. Köşeye küçük bir tütsü koymuşlar ve ondan çıkan mavi renkli duman havada kaybolup gidiyordu. Bu güzel koku tütsüden geliyordu.

Bizi içeride orta yaşlı bir kadın ve genç bir çocuk ayakta bekliyorlardı. Onların sevgi dolu gülümsemesi beni memnun etti. Sevgiyle, hoş geldiniz bizim eve dedi.

Bu kadını daha önce türbede ve İlyas'ların evinde gördüm. Tam bir şey söyleyecektim bana buyur otur diye yerimi gösterdi. Rahat oturup arkamı yaslayabilmem için de bir yastığı arkama yerleştirdi.

Rubabe iki genç çocuğu tanıştırdı, Emir ve Hüsrev. Bu isimleri annem koydu. Hüsrev darbuka ve Emir de harmonyum çalar. Emir güzel şarkı da söyler, çok güzel sesi var dedi.

Sonra orta yaşlı kadını gösterdi. Halam oluyor, ismi de Şirin dedi. Biz ona Şirincan deriz.

Kadın sevecenlikle Rubabe'ye, yürüyerek mi geldiniz dedi.

Rubabe, evet yürüyerek geldik dedi.

Halası, o zaman yorulmuşsunuzdur dedi.

Yolumuz o kadar uzun değildi dedim.

Gençken ben de türbeye yürüyerek giderdim dedi.

Aşıklar ve Arifler'e ve Şah Şehit'e de giderdim. Ama şimdi gidemiyorum, yürüyerek gücüm yetmiyor dedi. Yüzüne baktım. Buğdayımsı yüzünde gençken güzel olduğu belliydi.

Rubabe Şirin halam yaşlandı. Annemin ölümü onu da etkiledi. Bu iki yılda yirmi yaş yaşlandı. İki yılda saçlarına beyaz düştü, dedi.

Şirin, Rubabe'nin lafını böler gibi elini sallayarak her şey benden geçti... her şey, dedi.

Sonra bana: Peki sen nerelisin oğlum, dedi. Kısmet ve takdire bak! Sen nereden biz nereden, dedi.

Ben Kabil'de doğdum, ama babam buraya başka şehirden göç etmiş ve annem de başka şehirden. Üniversitede ikinci sınıf öğrencisiyim. Edebiyat okuyorum, dedim.

Şirin bana baktı ve sevgiyle tebessüm etti. Ne güzel konuşuyorsun, dedi.

Bakışlarında lütuf ve sevgi vardı. Sonra insan kendi işini yaptığını sanıyor; ama öyle değil. Bu kısmet ve takdir insanı oradan oraya, her tarafa koşturuyor dedi.

Sonra Hüsrev'e git benim sigaramı getir, dedi.

Hüsrev kalktı ona sigarnın yerini gösterdi. Sigarayı aldı ve ben de ona bakıyordum. Sen de sigara içiyor musun, dedi.

Sigarasını yakmasına yardım ettim ve sonra evet ben de içiyorum, dedim.

Sigara dumanını içine çekti sonra dışarı üfledi. İnsana öyle bir şey lazım tek sefer de stresini atsın.

Sigara dumanını tekrar içine çekip üfledi ve ekledi: Rubabe'nin annesinin ölümünden sonra bu dumana alıştım. İnsan bu dumana çok çabuk alışıyor. İnsanların üzüntüye tahammülü yoktur.

Biraz sessiz kaldı sonra: Biliyor musun, Keşmir dağlarında bir bitki yetişiyor diyorlar ve onun tohumunu yiyen kimsenin uyanırken bile rüya gördüğünü söylüyorlar. Anlatılana göre bu tohumlardan bir kere yiyen kimse sonra bir daha kolaylıkla bırakamıyor. Sürekli bu tohumlardan yiyip ardından rüya görmek istiyor. Sonra bu insanlar rüya görmeye alışıyor ve rüya görme bağımlısı oluyor. Uyanık kalmaya tahammülü kalmıyor ve hep rüya görmek istiyor.

Bir sigara daha yaktı. Sigaradan çıkan mavi dumana baktı ve devam etti: Bu rüyalar benim gördüğüm rüyalardan daha farklı. Bu rüyada insan rüyasında ne görmek istiyorsa, onu görebiliyor. Gerçekten insanlar yeni bir hayata başlıyor. Bu hayatta her şey insanın kendi istek ve ilgilerine göre oluyor ama hayatı kısa sürüyor. Çünkü yeme-içmeden kesiliyor, yeterince beslenemiyor. Dolayısıyla rüya görmek onların daha çok hoşuna gidiyor.

Şirin Rubabe'ye baktı ve sordu: Buraya kadar anlattığım her şeyi anladın mı, dedi.

Rubabe, evet hepsini anladım, dedi.

Şirin, biraz durdu ve ardından gülümsedi. Beyaz dişleri parladı ve devam etti: Sonra bu insanlar bir kumar gibi tehlikeli işin içine giriyor; tehlikeli bir kumar. Yani rüya görmek isterse görebiliyor ama bu rüyaların üçüncü rüya diye bir rüyası var. Üçüncü rüyada görülen rüya kişinin isteklerine göre değil, aynı zamanda gerçektir. Yani bu üçüncü rüyada gördüğü her şey gerçekleşiyor. İlk rüya kişinin iradesine göre ise, ikinci ve üçüncü rüya kişinin iradesine göre değil. Bu rüyalar başka bir yerden geliyor. Bilinmeyen ve gizemli bir yerden.

Şirin gülümsedi ve bana sordu: İlginç değil mi?

Ben büyülendim resmen, çok ilginç dedim.

Şirin konuşmalarına devam etti: Başka bir diyardan bir padişah bu büyülü bitkiyi öğreniyor ve Keşmir'e gelmiş. Padişah yanındakilere bu bitkinin tohumlarını bir hafta boyunca kendisine yedirilmesini istemiş. Bir hafta sonra da bu tohumları kendisine yedirmemelerini söylemiş. Yanındakiler buna itaat etmiş. Padişah tohumları yeyince rüya görmeye başlamış.

Bir hafta geçtikten sonra padişahın yanındakiler tohumları yedirmeyi kesmiş, ama Padişah bir hafta daha tohum yedirtilmesine istemiş. Padişahın yanındakiler sözüne itaat etmiş ve padişah bir hafta daha tohum yiyip rüya görmeye devam etmiş. Rüyasında ne arzusu ve istekleri varsa görmüş. Padişah rüya aleminde bütün arzularına ulaşıyor.

Bu sürede padişahın yanındakiler onun yüzündeki mutluluğu görmüş. Belki rüyasında tüm dünyayı kendi kontrolüne geçirdi. Belki de rüyasında yeryüzündeki bütün insanları kendisine boyun eğdirdi. Belki de rüyasında tüm dünyadaki hazineler ve mücevherler kendisinin oldu.

İkinci hafta bittiği zaman padişahın yanındakiler yine ona tohumu yedirmeyi kesmişler. Bu sefer de padişah bana bir hafta daha yedirin diye yalvarmış. Padişahın yanındakiler yine itaat etmiş. Padişaha yine rüya görmeye başlamış. Bu sefer padişah o tehlikeli kumarı oynamış. Yani rüya görmeye devam etmiş.

Padişahın yanındakiler artık padişahın giderek daha kötü hale geldiğini görmüşler. Zayıflamaya ve yüzü kırışmaya başlamış. Giydiği kıyafetler bol gelmeye başlamış.

Padişah rüya görmeye devam etmiş ama kimse onun rüyasında ne gördüğünü tahmin edememiş.

Bir gün sabah daha gün doğmadan Padişahın yanındakiler padişahın korkunç çığlık attığını duymuşlar. Herkes padişahın çadırına doğru koşmuş. Padişahın göğüsü yarılmış bir şekilde kan içinde yattığını görmüşler. Padişah ölmüş. Herkes şaşırılmış kimin yaptığını anlayamamışlar. Hâlbuki padişahın çadırının etrafı en güvenilir korumalarla çevriliymiş.

Yakınlarda bir çingene varmış. Padişahın yanındakiler bu çingenenin yanına gitmişler. Ona katilin kim olduğunu ve bulunması için yardım istemişler. Çingene demiş padişah rüya görmek istemiş ve rüya görmüş. Eğer birinci ve ikinci rüya gerçek değilse de üçüncü rüya gerçektir. Yani rüya gördüğü zaman rüyasında olay olmuş. Padişahın yüreğine biri rüyasında hançer saplamış ve yüreği yarılmış demiş. Çingene, padişahın katilini bulmak imkânsız; çünkü bilinmeyen ve gizemli dünyadan gelmiş. İnsanların ulaşamayacağı dünya demiş.

Padişahın yanındakiler çaresiz kalmış ve padişahın cesedini kendi diyarına götürmüşler.

Şirin'in dudakları gülümsemesiyle hafifce açıldı. Gülümsemesiyle yüzündeki ve dudaklarının kenarındaki kırışıklar belirginleşti.

Şaşırdım, çünkü hikâyeye harika ve büyüleyiciydi. Çingene padişahın rüyasını nasıl anlamış diye, sordum.

Oradaki insanların hepsi rüyanın püf noktasını biliyordu. Yıllar önce hükümdar “Gülâb Sing” döneminde cezaevindeki bir mahkûmu birkaç gün sonra öldüreceğini söylemiş. Mahkûm, cezaevinde bu tohumlardan bulmuş ve yiyip rüya görmek istemiş. Rüya görmeye başlamış, rüyasında da birkaç gün sonra öldürüleceğini görmüş. Ama bir gün yanına beyaz kanatlı bir at gelmiş ve onu cezaevinden alıp yukarı doğru uçmuş. Herkes onu beyaz atın üstünde uçtuğunu görmüşler. Eşine ve çocuklarına her şeyi anlatan mahkûm, aynı ata binerek kayıplara karışmış. Rüyaların bilinmeyen ve gizemli dünyasına gittiğini ve bir daha geri dönmediğini görmüşler.

Şirin'e siz Hindistan'a gittiniz mi diye sordum.

Evet, Rubabe'nin annesi hayattayken iki kere gittik. Nizamuddin Evliya'yı ve Khvaca Moinuddin Çeşti'yi de ziyaret ettik dedi.

Sonra bana sordu Hindistan'a gittin mi, diye.

Hayır, gitmedim dedim.

Gitmelisinin çok güzel bir yer dedi.

Rubabe bana bakarak heyecanlı bir şekilde bir gün ikimiz beraber gideriz, dedi.

İçimde güzel bir his uyandı, tamam gideriz dedim.

Şirin çocuklara baktı gülümseyerek, siz ikiniz de Emir Hüsrev hazretlerinin ziyaretine gitmelisiniz. Sonuçta isimleriniz Emir ve Hüsrev, dedi.

Çocuklar umutlanarak, inşallah gideriz dedi.

Şirin, bana Emir Hüsrev hazretlerini tanıyorsun değil mi, dedi.

Elbette tanıyorum, ben Emir Hüsrev'in çok şiirlerini okudum dedim. Çok seviyorum. Nizamuddin Evliya'nın müridiydi.

Sevinerek, aferin... aferin! Dedi.

Sonra eliyle beni göstererek Rubabe'ye, sen bu çocuğu açlıktan öldürecek misin, dedi.

Aç değilim, dedim.

Rubabe, evden çıkmadan önce her şeyi hazırlayıp gittim. Birkaç dakikaya yemek hazır olur, dedi.

Çok lezzetli yemek yapmış. Yemek acılı ve yanında turşu hazırlamış. Turşuyu Şirin halam hazırladı. Kimse Şirincan halam gibi turşu hazırlayamaz dedi.

Şirin çok ye diye ısrar ediyordu. Elleriyle etleri parçalayıp benim tabağa koyuyordu yemem için. Bir çocuğa yemek yedirir gibi, hatta iki kere lokmayı elleriyle yedirdi. Bu sevgiyi tüm vücudumda hissedebiliyordum.

Sonra Rubabe Şirin'e bir şarkı söylemesini rica etti.

Şirin, söyleyemem artık sen beni biliyorsun dedi.

Ama Rubabe ısrar etti.

Çocuklar ısrar etti. Ben de bir şarkı söylemesini rica ettim.

Hüsrev harmonyumu Şirin'nin önüne koydu. Şirin Hüsrev'e baktı. Hüsrev de ona yalvardı, sadece bir şarkı dedi.

Şirin harmonyuma dokundu. Üzgündü sanki bir şeyi kaybetmiş gibi. Yavaş ve üzgün bir şekilde, Rubabe'nin annesinin vefatından sonra ilk defa harmonyuma dokundum, dedi.

Gözlerime baktı sonra yavaş yavaş çalmaya başladı. Sigrasını yaktı ve gülümsedi. Gençliğindeki güzelliğin belirtileri yüzünde belli oldu. Harmonyumu çaldığı zaman, gençliğindeki tutkunluğu belli oluyordu. Harmonyumu parmaklarıyla ustaca çalıyordu. Odanın atmosferi müzik sesiyle doldu. Odadaki halının desenleri, dizilmiş olan çaydanlıklar ve bardaklar müzik sesiyle birbirine uyumlu gibi geliyordu. Müzik sesi bunları daha güzel gösteriyordu. Odanın atmosferi daha iç açıcı hale geldi. Hüsrev tım tım, tım tım tım darbuka sesiyle eşlik edip Şirin'e bakıyordu. Sanki kayıp bir şeyi bulmuş gibi. Rubabe'nin yüzü de taze açmış çiçek gibi gülümsüyordu. Gözlerinin gülümsemesiyle gözleri rengârenk dalgalanıyordu. O da Şirin'e aşk ile bakıyordu.

Şirin sigarasını söndürdü. Rubabe'ye baktı ve sesini düzeltti sonra gözlerini kapadı, hüzünlü ve sevimli sesle tonuyla yavaşça şarkı söylemeye başladı:

“Ufukları gezdim, seni sevdim

Çok güzellerini gördüm ama sen başkasın

Ama sen başkasın...

Ama sen başkasın...

Ama...”

Sert bir şekilde öksürdü ve çalmayı durdurdu. Örtüsüyle ağzını kapatarak birkaç defa daha öksürdü. Sonra ben size söyledim artık yapamıyorum diye. Harmunyomu kapattı.

Herkes sessizleşti. Odanın atmosferi bozuldu. Odadaki güzel çaydanlıklar, bardaklar ve halıların desenleri de renksizleşti. Rubabe'nin yüzündeki gülümsemeleri kayboldu. Hüsrev'in elleri durbakanın üzerinde hareketsiz kaldı. Emir Şirin'in üzüntü içinde bakışlarına bakıyordu.

Şirin, özür dileyecek gibi bana baktı. Yavaş bir şekilde utanarak, sesim tutuluyor dedi.

İki yıldır şarkı söylemiyorsunuz. Eğer sesiniz tutuluyorsa bu normaldir, dedim.

Sigrasını yaktı ve büyük büyük annemin ismi Gülnar'dı. Onun sesi güzeldi ve çok güzel şarkı söylerdi, dedi.

Rubabe'nin annesi Gülnar isminde başkası da Lakanhu şehrinde yaşamış, dedim.

Şirin Rubabe'ye baktı ve sonra bana sordu: O zaman sen Gülnar'ın hikâyesini duydun.

Evet, hikâyeyi Rubabe'den duydum dedim.

Doğrudur dedi. Ama benim büyük büyük annemin ismi Gülnar, dedi. O da Gülnar'ın kızının kızıydı dedi. Lakanhu şehrinde yaşamış ve sen hikâyesini biliyorsun, dedi. Annemin annesi her şeyden ses çıkartabiliyordu. Annemin dediğine göre büyük büyük annem iki bardağı eline alıp birbirine vuruyordu: Ting ting ting! Bu iki bardaktan çıkan sesler insanı dans havasına sokuyordu. İki bardaktan çıkardığı seslerle şarkı söyleyip herkesi büyülüyor. Bardaktan sesler çıkmaya başladığı zaman, odadaki fincan takımları mest oluyordu ve sesler çıkartıyor: Ting ting ting... ve o bu seslerin eşliğinde güzel sesiyle şarkı söylüyordu.

Ben resmen büyüledim. Öyle bir his vardı sanki bu evde yıllardır yaşıyorum ve bu evde dünyaya gelmişim gibi. Odadaki her şeyi de doğduğumdan beri tanıyorum gibi. Şirin yıllardır bana hikâye anlatıyor gibi. Hüsrev ve Emir çocukluğundan beri beraber yaşıyorum gibi. Dünyaya gözlerimi açtığım zaman Rubabe yanımda varmış gibi.

Şirin annemin annesi iyi fal da bakıyordu, dedi.

Sonra bana sağ elini ver, faldan ben de biraz anlarım dedi.

Elimi verdim. Rubabe heyecanlı bir şekilde ona bakıyordu. Şirin elime elini koydu sanki avucumda toz var gibi ovaladı ve temizledi. Elleri sıcak ve sevimliydi. İçime öyle bir his doğdu ellerimi hep bu sıcak ve sevimli ellerinin içinde olmasını istedim.

Şirin çıplak avucuma odaklanarak baktı ve sonra birden bakışlarında hüznü gördüm. Şaşkınlık ve karışık bir hüznü. Bir anlığına durdu, sanki ağzında acı bir şey var gibi. Sonra başını salladı. Gözlerini kapadı ve acı acı dedi: Yapamam... şimdi yapamam! Gözleri hâlâ kapalıydı ve biraz sessiz kaldı.

Rubabe, peki nedir Şirincan söyle bize, dedi.

Şirin gözlerini açtı ve yapamam dedi, şimdi yapamam dedi!

Sonra bana baktı, oğlum çok geç oldu, dedi.

Evet, çok geç oldu ben gideyim artık dedim.

Canım sıkın bir şekilde kalktım, onlar da kalktı. Şirin alnımdan öptü. Dudakları sıcak ve çok sevimliydi. Nefesini yüzümde hissettim. Ben de öpsem geldi ama cesaretim olmadı.

Rubabe ve kardeşleri kapıya kadar bana eşlik ettiler. Rubabe veda ederken bizim evimiz senin evindir, ne zaman gelmek istersen gelebilirsin dedi.

Biliyorum... biliyorum dedim.

Hüsrev bana enstrüman çalmayı biliyor musun, dedi.

Utanarak hayır, maalesef bilmiyorum dedim.

Hüsrev, eğer darbuka çalmayı istiyorsan öğreteyim dedi.

Emir, ben de harmunyom öğreteyim dedi.

Rubabe gülerek, ben de sana dans etmeyi öğreteyim dedi.

Hepsini öğrenmek istiyordum. Sonra Rubabe'ye salı günü Emir Buhara'nın mezarının yakınında olacağım dedim.

Bunu Hüsrev ve Emir'in yanında söylememin uygun olmadığını düşündüm sonra lafımı düzeltiltim. Ziyarete gidelim, dedim.

Rubabe, peki gelirim dedi.

Ben evden ayrıldım. Gece yarısıydı. Kapı lambasının ışığıyla siyah köpek yavrusunu gördüm, beni takip edip arkamdan geliyordu. Biraz büyümüş. Durdum, yavru köpek de durdu. Masum gözleriyle bana baktı. Boş ellerimi ona gösterdim. Hiçbir şey yok sana versem!

Sonra, peki o zaman ben gidiyorum dedim.

Köpek kuyruğunu salladı ve duvarın dibine oturdu. Gökyüzü sokağın iki duvar arasından dikdörtgen bir şekilde görünüyor ve yıldızlar da parlıyordu. Gece yarısı hava biraz serindi, üşüdüğümü hissettim. Aklıma Şirin'in büyük büyük annesi Gülnar geldi, bardaklardan sesler çıkardığı: Ting ting ting... ve fincan takımları da mest olup sesler çıkardığı: Ting tın ting... ve Şirin'in de şarkı sözleri aklıma geldi:

“Ufukları gezdim, seni sevdim...”

Ne hoş bir geceydi. Çok mutluydum. Kalbim yaşama sevinci ve neşeyle doluydu. Gökyüzüne baktım. Yine gökyüzünde yıldızlar parlıyordu.

SEKİZ

Salı günü, daha saat beş olmadı. Emir Buhara'nın mezarının yanında oturuyordum sonra Rubabe geldi.

Yüzünü açtı, yüzünde kara bir hüznün vardı. Daha önce yüzünde ve gözlerinde gördüğüm mutluluk ve gülümseme yoktu. Gözleri yere bakıyordu. O iki buket rengârenk çiçeğin üzerine bir hüznün perdesi inmiş. Tek kelime etmedi, bir şey olduğunu anladım.

Yavaş yavaş yürüdük. Her seferinde olduğu gibi hangi yöne gideceğimizi sormak istemedim. Birkaç adım ilerledikten sonra kendisi, Hızır Çeşmemesi'ne gidelim dedi.

Tamam, gidelim dedim.

Gittik oraya, diğer günlerde olduğu gibi yapraklı ağacın altında duman sevenler, nargilenin etrafında halka şeklinde oturuyorlardı. Dünyadan ve dünyadaki insanlardan habersizdi. Kendi hallerindeydi:

“Hu hu hu

Baba kuvi mestan...”

Nargile içenlerden uzakta, dağın yamacında düz kayanın üzerinde oturduk. Rubabe nargile içenlerin hareketlerine ve mest oluşlarına gülmüyordu. Sessizdi ve hüznü gözleri uzaklara bakıyordu.

Rubabe'nin hüznülenmesini yavaş yavaş ben de hissetmeye başladım. Gitgide beni de etkiledi. Öyle hissediyordum sanki geniş alan gitgide daralıyordu. Kalbimde oradaki kayaların ve taşların baskını hissettim. Rubabe'nin canı sıkındı. Bir şeyler kalbinde vardı, bana söylemek istiyordu.

Sonunda, Rubabe ne oldu, dedim.

Biraz sessiz durdu sonra soruma cevap vermeden sağ elini bana ver bakayım dedi.

Elimi verdim. Avucumun içini elleriyle temizledi. Elleri çok sıcak ve hoştu. Elime dokunduğu zaman sanki elimden bir şeyler çıkıp tüm vücuduma yayılmış gibi hissettim. Bu hoş bir histi. Kendime sinirlendim, çünkü zayıf ve çaresiz hissediyordum. Elimin sonsuza kadar elinde kalmasını istiyordum. Kınalı avuç içi ve parmakları büyüleyici ve çekiciydi. Avuçlarından ve parmaklarından öpmek istiyordum.

Sonra, nasıl bir avuç bu dedi!

Alay ettiğini düşündüm, ama yüzüne baktığım zaman hiç alay belirtisi yoktu. Yüzünde acıyı ve hüznü gördüm. Neden, neye benziyor avucum diye sordum?

Avucundaki ikiye bölünen çizgiye bak, dedi.

İşaret parmağını avucuma koydu ve avucumdaki ikiye bölünen çizgiyi gösterdi.

Hiç başkalarının avucunun içine baktın mı, dedi.

Hayır, bakmadım dedim. Başkalarının avucunun burasında iki çizgi oluyor, hatta üç dedi. Ama senin avucunda bu çizgilerden bir tane var dedi.

Hiç görmedin mi başkalarının avuç içini diye tekrar sordu.

Hayır, görmedim.

O zaman benim ellerimin avucuna bak, dedi.

Sonra elini açtı ve avucunu gösterdi. Şaşırdım, sağ avucunun genişliği boyunca bir çizgi ilerliyor ve bu çizgi avucunu ikiye bölüyor. İlk kez kendi avucum gibi başkasının avucunu gördüm.

Mutlu bir şekilde ilginç... çok ilginç dedim. İlk defa kendi avucumun çizgisi gibi bir avuç görüyorum. Ellerimizin çizgisi çok benziyordu. İlginç!

Rubabe biraz duraksadı sonra yavaş yavaş gizemli bir ses tonuyla: Sen ve ben ikimiz kardeşтик dedi.

Biraz duraksadım sonra zorla güldüm. Sen ne diyorsun... biz ne zaman kardeşтик dedim?

Yavaş ve emin bir şekilde dedi: Şirin halam öyle dedi. Bizim eve misafir olduğun akşamı hatırlıyor musun, Şirin avucuna baktı ve üzüldü?

Evet, hatırlıyoru dedim.

Ertesi akşam ben ve Şirin evde tectik. Benim elime baktı. Avucuma dikkatli baktı sonra seninle benim kardeş olduğumuzu söyledi.

Omuzlarımı kaldırdım ve pervasızca, ben bu çizgilere inanmıyorum, hiç inanmıyorum dedim. Biz ne zaman kardeşтик, dedim. Bu nasıl bir şaka!

Rubabe sözlerime aldırmadı. Hâlâ ellerimi tutuyordu ve avucuma bakarken yavaş yavaş fısıldadı: Şimdi anlıyorum, ilk defa pencerenin arkasından seni gördüğüm zaman kalbime girdin. Sanki seni yıllardır tanıyorum gibi hissettim, dedi.

Sonra birden elimi öptü. Öptü, öptü ve öptü. Baktım ağlıyor ve avucum onun gözyaşlarından ıslandı. Ağlamaktan omuzları titiriyordu ve o haldeyken bana kardeşim... benim tatlı kardeşim, dedi.

Garip ve tarif edilemez durumdaydım. Dağlar ve kayalar bana sanki kardeşim... benim tatlı kardeşim diyor gibi geliyordu.

Her yerden, masmavi gökten, sanki sesler geliyordu: Kardeşim... benim tatlı kardeşim diye. Halka şeklinde büyük nargilenin etrafında oturanlar yüksek sesle mest bir şekilde: Hu hu... kardeşim... benim tatlı kardeşim diye sesleniyor gibi geliyordu.

Kalbimde bilinmeyen bir acı filizlendi ve kısa sürede büyüdü, olgunlaştı ve ağırlaştı. Kalbim artık bu belirsiz, bilinmez ve acı hüzne dayanamıyordu. Kendimi tutamadım ve ağlamaya başladım. Sonra Rubabe'nin kınalı ellerini öptüm ve gözlerimi ovuşturdum. Rubabe saçlarımı okşadı. Sonra saçlarımdan öptü ve yanağını başımın üzerine koydu.

Ardından ellerini çenemin altına koydu. Başımı kaldırdı. Örtüsünün kenarıyla gözyaşlarımı sildi. Gözlerime baktı, yeter artık ağlama, erkekler ağlamaz dedi. Utandım, düz bir yere oturdum ve Rubabe'ye bakmamaya çalıştım, ama yine onun sesleri geliyordu: Ben ve sen kardeşik... ben ve sen kardeşik... sanki seslerinin yansımaları dağlardan ve kayalardan: Kardeşim... benim tatlı kardeşim... diye geliyordu.

Rubabe, biliyor musun Şirin seni çok seviyor dedi.

Sohbetimizin konusu değiştiği için biraz rahatladım ve Şirin'in kocası nerede diye sordum.

Vefat etti diye cevap verdi.

Ne zaman diye sordum?

Onu öldürdüler, dedi.

Neden ve kim öldürdü diye sordum.

Şirin'in kocası güvercin tutkulusuydu. Bayağı güvercinleri vardı. Otuz veya kırk tane vardı. Güvercinlerine aşıktı. Bir gün güvercinleri başkasının güvercinlerine karışmış. O gece hiç gözlerine uyku girmemiş. Ertesi gün güvercinlerini almaya gittiği zaman, aralarında kavga çıkmış. Diğer güvercin sahibi Şirin'in kocasını bıçaklamış ve ölmüş, dedi. O zamanlar Şirin çok gençmiş, daha evleneli üç yıl olmuş, kocasını kaybetmiş. Sonra istemeye gelenler olmuş ama o hiçbirini kabul etmemiş ve evlenmemiş. Öyle annemin yanında kalmış, dedi.

Şirin'in evladı yok mu diye sordum.

Bir genç oğlu var dedi. Yirmi yaşında taksi şoforu ve iyi bir çocuk, dedi. Bizi türbede gördüğün zaman biz onun taksisinde gelmiştik. Nereye gidersek Kaş'ın taksisinde

gideriz. Kaş geçen sene evlendi. Kayınpederinin evinde yaşıyorlar ama her gün bizi görmeye geliyorlar, dedi.

Neden Kaş... nasıl bir isim bu dedim.

Rubabe tebessüm etti ve onun ismi Kasım dedi. Ben küçükken ona Kaş diyordum. Sonra herkes Kaş demeye başladı ve Kaş olarak kaldı. Herkes evde ona Kaş diyor.

Sonra içimde hoş bir his uyandı. Şirin'in harmunyom sesini duydum. Halının desenleri, odadaki kırmızı bardaklar aklımda canlandı.

Rubabe, iki üç gün önce Şirin tek başına harmunyom çalıyordu. Sonra şarkı söyledi. Birkaç defa öksürdü. Şarkı söylemeyi kesti ve şarkıyı baştan söyledi ve sonunda başardı dedi. Çok güzel söyledi. Gittim ve mübarek olsun dedim. Başını salladı, ama henüz sesi temiz değil. Şarkı söylerken nefesi kesiliyor, dedi.

Bir akşam bana şarkı söyleyeceğini söyledi.

Biraz ikimiz de sessiz kaldık. Bilmiyorum, o an Rubabe ile ilgili her şeyi öğrenmek istedim. Rubabe dedim!

Efendim, dedi.

Baban kim ve nerede, dedim.

Ah çekti: Ben babamı pek hatırlamıyorum, dedi. Ben küçükken vefat etti. Annem bana baban dilruba enstrümanı çalmada ustaydı diyordu. Bayağı öğrencisi varmış. Hatta birisi kralın ailesindenmiş. Evimizi gördün, evin köşesinden kendisine bir oda yaptırmış. Annemin dediğine göre evde herkes uyuduktan sonra o odaya geçiyordu, mumu yakar ve dilrubayı mum ışığında çalıyordu. Tek başına sabaha kadar çalıyordu, dedi.

Bir gece annem babamdan haber almaya gittiği zaman dilrubayı çalarak ağladığını görmüş. Annem sormuş ne için ağlıyorsun diye. Babam: Görmüyor musun dilruba inliyor. Dilruba'nın yüreği yanmış demiş.

O geceden sonra babam hep kapıyı içerden kilitlemiş, beni kimse görmeye gelmesin diye. Sonra karlı bir kış gecesinde, gece yarısı babam annemi uykudan uyandırmış ve ona demiş:

Artık dilruba'nın inlemesine dayanamıyorum demiş.

Annem şakasına:

Dilrubanı al dışarıdaki elektrik direğine as tek başına sabaha kadar inlesin!

Sabah annem kalkıp babamın yanına gitmiş ama babam odada yokmuş. Her yere bakmış ama bulamamış. Sonunda çatıya çıkıp baktığı zaman babamın dilrubası elektrik direğine asılı bir şekilde karın altında asılıymış. Babam, onun karşısında iki ayak üzerine çömelip oturmuş. Başını da boynunun üzerine eğmiş, hemen hemen bütün vücudu karın altındaymış. Annem, korkarak aceleyle babama dokunmuş ve:

Neden burada oturuyorsun?

Ama babam, annem dokununca yere yığılmış annemin yanına ve bu şekilde ölmüş babam, dedi.

Ağzımdan saçma bir soru çıktı: Dilrubaya ne oldu diye?

Rubabe, bu soruyu benden bekliyor gibi hemen cevap verdi: Babamın ölümünden sonra, annem dilrubayı babamın odasına bırakmış ki her gece babam dilrubasını çalsın diye. Şirin, geçen kış bir gece kar da yağarken ve gece yarısı dilrubanın inleme sesleri yükselmiş, dedi. Sabaha kadar sesi geldi ve inledi dedi. Yedinci gece annem babamın odasına gitmiş ve sabaha kadar dilrubayla ağlamış. Dilrubaya babamın ölüm sebebi sensin demiş. Dilrubaya yalvarmış inleme diye ve sonra dilruba inlemeyi kesmiş ve sessizleşmiş.

Peki, dilrubayı ne yaptınız diye, sordum.

Rubabe, annem bir gün akşam dilrubayı büyük tekkeye bırakmış sonra eve geri dönmüş dedi.

Rubabe'nin gözleri yaşardı. Rengârenk iki buket çiçek gibi gözleri sanki perdenin arkasına saklandı. Dudakları titriyordu. Bu durumdayken, annem bana defalarca babam bunun yüzünden öldü, dedi. Eğer annem babama dilrubanı elektrik direğine as demeseydi belki babam karın altında ölmezdi. Hâlâ hayatta olurdu, dedi. Rubabe sessiz kaldı, kulağıma şu sesler geliyordu: Kardeşim... tatlı kardeşim benim...! Ona sordum: Peki, biz kardeşiz dediğini şakasına söyledin değil mi?

Kınalı parmaklarını dudaklarıma koydu konuşmayayım diye. Sonra gözlerime baktı. Bakışlarında kumar oynadığım gece gözlerinde gördüğüm sevgiyi gördüm. Yavaş bir şekilde, artık bir şey söyleme dedi. Ve ben sustum.

O gece moralim bozuktu. Bilinmeyen ve tatsız bir şey kalbime ağırlık veriyordu. Aptalca, belli belirsiz fikirler ve düşünceler kafamda uçuyordu. Endişe ve kaygı rahatsız ediyordu.

Rubabe'nin Şu sözleri kulağımda yankılanıyordu: Kardeşim... benim tatlı kardeşim... kardeşim... benim tatlı kardeşim!

O gece gördüğüm rüyalar karmakarıŐık ve kâbus gibiydi. Uykuya daldığım zaman, Tamim Ensar türbesinin mermer basamaklarında oturduğumu gördüm. Rubabe'nin geliŐini ve kucağında da bir bebek olduğunu gördüm. Yanıma mutlu bir Şekilde oturuyor. Bak, bu tatlı kıza. İsmi de Gülnar. Bugün doğdu. Bu ikimizin kız kardeŐi diyor.

Bebeğe hüzünle bakıyorum. Bebek gülümsüyor. Sonra sağ elini çıkartıyor ve avucunu gösteriyor. Bak avucuma diyor.

Sonra bir dervişin Hızır eŐmesi tarafından geldiğini görüyorum. Derviş uzun bir cübbe giymiş, omuzunda da bir balta var. Saçları ve sakalları simsiyah. Bana yaklaştığın zaman, bebeğin avucuna bak diyor! Avucunun içindeki çizgiler seninki gibi diyor.

Dervişin gözlerinden kan geldiğini görüyorum. Kan damlaları sakallarında yere damlıyor. Gülüyor ve ısrarla diyor: Avucuna bak! Avucunun çizgilerine bak! Sonra baltasını sallıyor ve mutlu bir Şekilde diyor: "Hu hu hu... kardeşim... benim tatlı kardeşim!"

Korkarak zgn bir Şekilde uyandım. Saat gece t. Çok terlemişim ve kalbim atıyordu.

DOKUZ

PerŐembe günü, herkesin başına gelen durumlardan birini yaŐıyordum: O akşam iki yere davetliydim. Abbas, ağabeynin nişan töreni nedeniyle akŐama parti düzenlendi. Cemil de akşam evine Őarkıcı geleceğini söyledi. Cemil'e gitmek istiyordum. Ama Abbas çok ısrar etti, mutalaka akşam bize gel diye. Eğer gelmezsen ağabeyim üzülür, dedi.

Ona biraz geç gelirim, dedim.

Abbas, biz sabaha kadar oturacağız. Ne zaman istersen gel, dedi.

Saat onbire geldiği zaman müzik ve Şarkı partisinden istemsizce ayrıldım. Cemil ile veda ettim ve başka bir yere gitmem gerektiğini söyledim.

Taksiyle Abbas'm evine gittim. Evin kapısı açıktı, içeri girdim. Bütün odaların lambaları açıktı. Birkaç misafir evin avlusunda sigara içip sohbet ediyorlardı.

Abbas beni gördü, mutlu bir Şekilde sonunda geldin, dedi.

Biraz sarhoŐtu, çocuklar yukarıda... hadi gidelim, dedi.

Dehlize adım atar atmaz kalbim atmaya başladı. Müzik sesini duydum, ayaklardan çıkan halhal seslerinin Rubabe'nin olduğunu hemen anladım: Şing şing şing... şing şing şing... şing şing şing...

Biri dans mı ediyor diye sordum.

Abbas, Kadınlar ve kızlar dedi.

Onlara bakabilir miyim, dedim.

Abbas göz kırptı gel bir şeyler yaparız, dedi.

Abbas'ı takip ettim. Odanın kapısına genç çocuklar dansı izleyebilmek için toplanmışlar. Abbas bana onların arasından yol açtı ve ben Rubabe'yi görebildim. Emir ve Hüsrev'i göremiyordum. Şirin de görünmüyordu, ama emindim üçünün de orada olduğundan. Emir ve Hüsrev'in harmonyum ve darbuka seslerini biliyordum.

Rubabe beyaz saç bandını alnına bağlamış ve mor örtüsü de boynundan halka şeklinde asılıydı. Rengârenk iki buket çiçekten haber yoktu. Sanırım hüznü ve canı sikkındı. Ellerini hareket ettirip havaya kaldırdığı zaman kına elleri güzel bir görüntü ortaya çıkarıyordu. Çocukların arkasından izlediğim için sadece yarım gövdesini görebiliyordum ve ayak seslerini duyabiliyordum: Şing şing şing... şing şing şing... şing şing şing...

Kadınlar ve kızlar alkışlıyordu mutlu bir şekilde. Rubabe'nin yüzü gülümsemedi ve mutlu görünmüyordu. Sanki ağlayacak bir hali vardı.

Bu esnada bir adam diğer odadan dışarı çıktı. Serhoştı sallana sallana gidiyordu, genç bir çocuk da omuzlarından tuttu düşmesin diye. Adam çocukların toplanıp dans izlediği yere baktı ve ne oluyor burada... ne oluyor burada diye sordu.

Çocukların arasından geçerek odaya baktı. Rubabe'yi görür görmez güldü ve: Burada dans varmış! Burada dans varmış, dedi.

Hızlıca gitti ve biraz durdu sonra sallana sallana Rubabe'ye doğru gitti ben de dans etmek istiyorum... gel beraber dans edelim... melek yüzlü, gel beraber dans edelim, dedi.

Rubabe'nin elinden tutmaya çalıştı. Rubabe dans etmeyi kesti ve hareket etmeden durdu. Emir ve Hüsrev de çalmayı durdurdu. Ağır bir sessizlik oluştu. Sonra kadınlar ve kızların itiraz etme sesleri yükseldi. Sarhoş adam etrafına baktı ve dedi: Neden dans etmiyor... melek yüzlü neden dans etmiyor, dedi.

Yine Rubabe'nin kınalı ellerini tutmaya çalıştı. Rubabe sert bir tokat attı yüzüne. Rubabe'nin gözlerinden öfkeli olduğu belli oluyordu. Adam dengesini kaybetti ve iki elinin üstüne yere düştü. Yerinden zar zor kalktı ve bağırdı: Ey fahişe... ey fahişe diye Rubabe'nin üzerine gitti.

Rubabe'nin yüzünde korku ve çaresizliği gördüm. Sonra birden deliye döndüm, nasıl oldu bilmiyorum kendimi ikisinin arasında buldum. Karşımda sarhoş adam vardı ve arkamda Rubabe duruyordu. Bu durumdayken elimi cebime götürdüm ve çabucak yaylı bıçağımı buldum. Parmağımla bıçağı açtım ve adamın göğüsüne saplamak için elimi havaya kaldırdım. Rubabe arkamda iki eliyle omuzlarımdan tuttu ve sesini yükseltti: Hayır!

Arkama döndüm baktım ve gözlerindeki yaşı gördüm. Bakışlarında kumar oynadığım gece ve Hızır Çeşmesinde gördüğüm sevgiyle bakışını gördüm. Başını hareket ettirerek ve gözleriyle ona vurmamam için yalvarıyordu.

Sol elimle sert bir şekilde sarhoş adamın göğüsüne yumruk attım, adam yere düştü. Herkes dağıldı, kadınlar ve kızlar çığlık attı. Bazıları yüksek sesle ağlıyordu. Genç çocuklar içeri koştular ve adamın omuzlarında tutup odadan dışarı çıkardılar. Adam yüksek sesle: Ey fahişe! Ben seni alacağım... ben seni parayla satın alacağım diyordu.

Rubabe, Emir ve Hüsrev'e gidelim dedi.

Rubabe oturdu ayağındaki halhallerini çıkardı. Emir ve Hüsrev çalgılarını topladılar. Şirin'in rengi bembeyaz kesildi. Yüzünde acınası ve masum bir ifade vardı.

Bıçağı cebime koydum. Rubabe, Şirin, Emir ve Hüsrev odadan çıktılar. Ben de arkasından çıktım. Abbas'ın annesi Rubabe'nin omuzundan tuttu ve gitme diye yalvardı; ama sert ve sinirli ses tonuyla “Hayır!” dedi ve gitti.

Abbas yanıma geldi. Çaresiz görünüyordu ve sarhoştı. “Bu neden oldu, bu neden oldu” dedi birkaç kez. Sonra bu adamı ciddiye almayın bu hep böyle şeyler yapıyor, dedi.

Evin içinden sesler geliyordu ve herkes sarhoş adamı suçluyordu. Sonra son kez adamın bağırdığını duydum: “Ey fahişe, benim seninle işim var!” diyordu.

Dışarıda, yolun kenarında Kaş bizi taksiyle bekliyordu. Rubabe, Şirin, Emir ve Hüsrev arka koltuğa oturdu ve Kaş'ın yanına ben oturdum.

Abbas eğildi: Özür dilerim... çok özür dilerim, dedi.

Sen rahat ol, senin bir suçun yok dedim.

Taksiyle yola koyulduk ve Kaş'ın hiçbir şeyden haber yoktu ve sordu: Parti nasıldı? Kimse cevap vermedi ve ben evet, güzeldi, dedim.

Rubabe yol boyunca sessizdi. Gözleri kapalıydı. Başını Şirin'in omuzuna koydu ve Şirin onun saçlarından okşadı. Hüsrev ve Emir üzgün ve masum, kanatsız, tüsüz ve gözleri yarı kapalı iki kuş gibi birlikte oturuyorlardı.

Gece yarısıydı. Etrafta kimse yoktu. Bazen bir araba geçiyordu yoldan. Uzakta bir polis görünüyordu. Dükkânın lambasının altında sabah olmasını bekliyordu.

Meyvend caddesine vardığımız zaman, Rubabe: Ben annemin mezarına gideceğim, dedi.

Kaş, bu geç saatte mi, dedi.

Rubabe, evet dedi.

Meyvend caddesinin sonuna gidiyorduk. Balahisar'ın batı kapısında askerler bizi durdurup bu saatte nereye gidiyorsunuz diye sorsa ne diyeceğimizi düşündüm ama şansımıza kimse durdurmadı. Nicat minaresinden ve Balahisar'ın batı kapısından geçip asfalt olmayan Tamim Ensar'a giden yola ulaştık.

Her yer karanlıktı. Gece, şehrin yatağında uyuya kalmış gibiydi ve belki de korkunç rüya görüyordu. Ölüler mezarlarında uyuyorlardı. Herhangi bir hareket eden şey görünmüyordu. Ağaçlar mezarların üzerinde duruyordu. Uzaktan Tamim Ensar türbesinin ışığı parlıyordu.

İçimden: Rubabe'nin annesi bu saatte şaşırmasın mı, dedim.

Kimse bu garip karara şaşırmadı. Böyle kararların onlar için yeni olmadığını anladım.

Rubabe'nin gözleri hâlâ kapalı ve başı Şirin'in omuzlarındaydı. Şirin saçlarını okşuyordu.

Rubabe'nin annesinin mezarına yaklaştık. Rubabe arabadan indi ve Kaş'a dedi: Sen gidebilirsin, ben kendim gelirim dedi.

Şirin bana: Sen onunla kalır mısın, dedi.

Evet, merak etmeyin ben onunlayım dedim.

Taksi döndü ve gecenin karanlığında uzaklaştılar.

Rubabe, annesinin mezarına koştu ve kendini mezarın üzerine attı. Mezara sarıldı ve ağlamaya başladı. Sanki yıllardır içinde birikmiş gibi ağlıyordu. Annesinin ağlamaları ve büyük büyük annesi Gülnar'ın ağlamaları da sanki içinde birikmiş gibi. Bu ağlamaları dışarı atıyordu sanki annesine teslim ediyordu. Belki artık bunu yapamayacaktı.

Gecenin yarısında, vücudunun ağlamaktan siddetli titrediğini gördüm. Mor örtüsü mezarın kenarında duruyordu. Alnında beyaz saç bandı ve mavi gömleği görünüyordu.

Gece yarısından sonraki soğukluk dağın yamacında hissediliyordu. Atkımı yere serdim ve onun yanına oturdum. Bir yandan da bekçi gelirse ne diyeceğim diye düşünüyordum.

Bekçi gelmedi, kimse gelmedi. Fakat sessizlik ve karanlıktı. Bu sessizlik ve karanlıkta Rubabe ağlıyordu ve belki de nesillerden biriken ağlamalarını dışarı döküyordu. Ben sessizdim, Şirin ve çocukların durumunu düşündüm. Acaba onlar da ağlıyor muydu?

Sigaramı yakıp etrafa baktım. Her yer karanlıktı. Ölüler yatıyordu. Belki de kıyamet günün rüyasını görüyorlardı. Korkunç bir rüya olmalı. Bilinmeyen bir keder kalbimi ele geçirdi. Ben de toprağa yere yatıp ağlamak istiyordum. Rubabe'nin o güzel sözünü hatırladım: Erkekler ağlamaz! Ve gözyaşlarımı geri çektim.

Rubabe bayağı ağladı sonra yavaş yavaş sakinleşti. Yanına oturdum. Kendisini örtüyle örttü ve başını göğüsümün üzerine koydu. Yavaş yavaş uykuya daldı. Saçlarını okşadım. Yumuşak ve nazikti, hoş bir kokusu vardı. Siyah saçları, siyah görünüyordu. Dağın yamacındaki siyahlık sanki Rubabe'nin saçlarının devamı gibi geldi.

Bu durumdayken kendini hafifçe salladı. Uyandı ve acı bir ses tonuyla dedi: Bana ne dediklerini gördün mü, fahişe... fahişe dedi...

Adam sarhoştum dedim. Ne dediğini bilmiyordum!

Rubabe, bana yaşlı bir bilgenin sesini andıran etkileyici ses tonuyla şöyle dedi: Örneğin sarhoş biri çıkıp bir şey dediğin zaman insanın kalbine ateş gibi saplanıyor.

Yine Rubabe'ye, o adam sarhoştum. Unut onu, dedim.

Sen beni rahatlatıyorsun ama insan her şeyi unutamaz! Her şeyi unutamaz, dedi.

Sesinin gücü ve ağırlığı beni çaresiz bıraktı.

Sessizlik oldu. Soğuk bir iç çekti ve sonra ekledi: Ben onlar için dans ediyorum, neşeleniyorlar, alkışlıyorlar, gülüyorlar ve kendileri de dans ediyorlar. Sonra da bana fahişe desinler.

Başımı kaldırdı. Karanlıkta gökyüzüne baktı. Gökyüzünün yıldızları gözyaşlarına yansdı. Gözlerinde bir sürü yıldız gördüm. Sesleri titrerken şöyle dedi: Şahri Nav parkında neden peçemi açmadığımı şimdi anladın mı? Onlar beni tanıyor. Onlardan biri tanırsa, beni hepsi tanıyor gibi olur. O zaman sanki hepsi için dans etmişim. Bütün şehir için dans

etmişim. Adem'den bugüne kadar dans etmişim gibi olur. Büyük günahkârım. Ah, Allahım! Anne, anne! Bu Gülnar nerede. Gülnar... Gülnar!

Bilmiyordum hangi Gülnar'ı kastediyordu? Çığlık attı, çığlığı dağın yamacında ve kayaların arasında karanlıkta kayboldu. Elim avucunu dudaklarına koydum. Bu gece saatinde, dağın yamacında ve uzak bir yerde bağırma demek istedim. Ama cesaret edemedim söylemeye. Sanki kafamdan geçenleri anladı ve çığlıklarından korktuğumu da anladı.

Sonra ağızını kulağıma yaklaştırdı, nefesini kulağımda hissettim. Saçlarının güzel kokusunu duydum. Yavaşça: Eğer ben sesimi çıkarmasaydım, sen o adamı bıçaklayacaktın değil mi, dedi.

Rubabe, inan bana... inan bana onu öldürecektim. Aslında kendimden geçtim. Ama senin seslerin havadaki elimi durdurdu. O an senin sesin hariç kimsenin sesi beni etkileyemezdi.

Alnını göğüsüme bastırarak: Ah, kardeşim... kardeşim! Sen ne kadar tatlı ve sevimlisin! Sen ne kadar tatlı ve sevimlisin!

Titredim ve sonra uyuştum. Aynı zamanda yıldızlar gökyüzünde: Kardeşim... kardeşim diye sesleniyor gibi geldi. Şehrin uzak ışıklarından boğuk ve belirsiz sesler iştiliyordu: Kardeşim... kardeşim diye.

Kalbimi bilinmeyen tuhaf bir duygu sardı. Ağır bir şey...mutlu ve hüzün kalbimde patlamak istiyor gibiydi.

Rubabe sessizdi. Sonra yavaşça dizlerinin üzerine oturdu. Yerden örtüsünü aldı ve kemerine bağladı. Ayakkabılarını çıkarttı. Beyaz saç bandıyla saçlarını topladı ve ayağa kalktı.

Gitmek istediğini düşündüm, ama biraz ileri gitti. Tam dut ağacının altında hareket etmeden durdu. Sonra, ayaklarını yere vurarak dansa başladı.

Ben tek kelime etmeden şaşkın bir şekilde annesinin mezarının başında oturuyordum. Müziksiz ve hatta ayaklarına halhal takmadan, düz olmayan yerde, sessiz ve soğuk mezarlıkta dans ediyordu.

Zemin sertti, çakıl ve dikenle doluydu. Kınalı ve çıplak ayaklarıyla dikenli, çakıllı ve düz olmayan yerde farklı hareketler yaparak dans ediyordu.

Rubabe hiçbir şey düşünmeden dans ediyordu. Karanlıkta hayalete benziyordu. Beline bağlı olan örtüsünü, beyaz saç bandını, küpelerini, yüzüklerini ve kolyesini görebiliyordum ve bunların belli belirsiz yansımaları parlıyordu.

Elleri, ayakları, başı, beli ve tüm vücudu bir hareket içindeydi. Dönüyordu kendi etrafından. Saçları havada dalgalanıyordu. Ya da bana öyle geliyordu. Soğuk, sert ve düz olmayan yere vuran ayaklarının sesini duyabiliyordum. Rubabe bir şeyle savaşıyor gibi geliyordu. Hamle ediyor, geri çekiliyor ve yine hamle ediyor. Sanki karanlıkla savaşıyordu. Rubabe, sanki yıllar sonra köyüne dönen, annesi için yaşlı ağacın altında müziksiz ve halhalsız dans eden Gülnar gibi geldi. Bu ikisinin dansının üzerinden yıllar geçmiş. Sanki Gülnar, Rubabe'ydi ve Rubabe Gülnar'dı. Gülnar yaşlı ağacın altında dans ediyordu ve Rubabe de tek duran dut ağacın altında, karanlık bir gecede, bir uzak mezarlıkta, annesinin mezarının başında müziksiz ve halhalsız dans ediyordu.

Rubabe'nin nefesini ve ayaklarının yere vuruş seslerini duyabiliyordum. Sallanan kıyafetinin seslerini ve hatta havada dalgalanan saçlarının seslerini duyabiliyordum.

Ve birden... vücudumda soğuk bir ter hissettim. Titredim ve ürktüm. Belki de korktum; çünkü Rubabe'nin gözlerinin parlamadığını gördüm. Her iki gözü de yakut gibi parlıyordu. Gecenin o karanlığında, tek dut ağacın altında, soğuk ve sessiz mezarlıkta parıldayan iki yakut oynuyordu.

Gözlerimi kapattım ve çaresizce seslendim: Dur artık... dur Rubabe!

Rubabe dans etmeyi bıraktı. Nefesini duyabiliyordum. Sonra yavaş yavaş bana doğru geldi. Karşımda oturdu. Nefes nefeseydi. Terlemiş ve saçlarından hoş bir koku geliyordu. Korkudan yakut renkli gözlerine bakamıyordum. Korkuyordum ateşli bakışlarıyla beni yakıp küle çevirmesin diye. Gözlerim hâlâ kapalıydı. Rubabe kulağıma fısıldadı: Kardeşim... benim tatlı kardeşim... neden, ne oldu?

Gözlerimi yavaşça açtım, artık gözleri parlamıyordu. Gözlerinde yakut rengi parıltılar yoktu.

Rubabe, bu nasıl bir dans. Burada, bu mezarlıkta dedim.

Parmaklarını dudaklarıma koydu ve şöyle dedi: Ben artık Rubabe değilim!

Nasıl yani diye sordum?

Ben Gülnar'ım, dedi.

Sen ne diyorsun, dedim.

Az önce benim uykuya daldığımı gördün. Başımı göğüsüne yaslayarak oturduğum zaman uyuyakalmışım. Kısa bir uykuydu. Belki iki üç dakika uyudum. Bu kısa uykuda Gülnar'ı gördüm.

Hangi Gülnar'ı dedim?

Aynadaki yansımasını yenen Gülnar'ı gördüm, dedi.

Kısa bir sessizlikten sonra ekledi: Çok büyük bir odada dans ettiğimi gördüm. Etrafımda sarhoş insanlar vardı dedi. Herkes bana gülüyor ve sesleniyordu:

Fahişe... fahişe!

Bu geceki sarhoş adam da aralarındaydı. O adam bana doğru geliyor ve: Seninle işim var... seninle işim var diyor.

Ben etrafıma bakıyorum seni bulmak için, ama sen orada yoksun. Ne yapacağımı bilmiyordum. Kaçacak yer yok, sen yoksun, Şirin yok, Emir ve Hüsrev de yok. Çok korktum.

Sonra, bir baktım Gülnar yanımda duruyordu. Kıymetli takılarını takmış, ayağına halhal bağlamış ve yanımda duruyordu. Ona sordum:

Sen Gülnar değil misin, diye.

O, kızım bu hayvanlar sana zarar veriyor, dedi.

Sonra, o sarhoş adama ve diğerlerine baktı. Herkesi bu bakışlarıyla ateşe verdi ve odadan dışarı kaçtılar. Gülnar bana yaklaştı. Alnımdan öptü ve:

Kızım, sen artık Rubabe değilsin. Sen Gülnar'sın. Gülnar... Gülnar... benim yanıma gelmelisin... benim yanıma gelmelisin, dedi.

Ve uykudan uyandım.

Bu dansın ne anlama geliyor diye sordum?

Gülnar'a teşekkür etmek istedim. Gülnar'a teşekkür ettim, dedi. Yine başımı göğüsüne koydu. Saçlarını kokladım ve öptüm. Nefesi sakinleşti. Yavaş yavaş saçlarından okşuyordum. İpek gibi yumuşak ve nazikti.

Etrafımıza baktım. Sanki o gecenin kabusü gerçek oluyordu. Şafak sökmek üzereydi. Uzakta, doğu ufkunda, dağların arkasından yavaş yavaş ışık belli oluyordu. Çiy kokusunu

ve dağın soğukluğunu hissedebiliyordum. Mor ağaçlar yavaş yavaş görünüp Őekilleniyordu.

Kayalardan yükselen soğuk, her yere yayılıyordu. Uzaklardan kuş sesleri geliyordu. İki kuş sesiydi. İki de mutlu bir Şekilde Şarkı söylüyordu. Belki de birbirine dn geceki rüyalarını anlatıyordu. Ne tür kuş olduklarını bilmiyordum ama sesleri çok güzeldi.

Sonra Rubabe, fısıldadı: Dinliyor musun, dedi. Uyanık olduğunu anladım.

Ne güzel sesleri var kuşların dedim.

Bülbül sesi dedi.

Bu sesi tanımıyorum dedim.

Ben biliyorum, bülbül sesini... bir dağ bülbülü dedi.

Sabah oldu, dedim.

Biliyorum... Şimdi gidelim, dedi.

Başını kaldırdı ve biraz oturdu sonra gözlerime baktı. Ben o anda, sabahın soğunda çiy kokan Şafağın ışığında, Rubabe'nin yüzünde glmsemi gördüm ve hemen kayboldu. Bu glmsemi, belki birkaç saniye devam etti. Ve bu birkaç saniye içinde binlerce güneşin parladığını gördüm. Gözleri, dudakları, alnındaki beni, kaşları ve yanakları gülümsedi. Tüm yüzü gülümsedi. Ben hayatımda ilk defa gülümsemenin varlığını ve özünü Rubabe'nin yüzünde gördüm. Ne kadar güzel ve çekici, ben resmen eridim. Toz oldum ve ldm.

Sonra glmsemi kısa sürede kayboldu. O bin güneş kayboldu ve Rubabe yavaşça dedi:

“Benim tatlı kardeşim!” ve yavaş yavaş omuzumdan öptü. Sesinde sevgi ve Őükran vardı.

Ayakkabılarını giydi. tsn örttü ve mor örtüsünü de kemerine bağladı. Kolumu tuttu ve yürümeye başladık. Yavaş yavaş topalladığını gördüm. Dün gece, çılgınca dans ederken ayakları yaralanmış.

Ayaklarına bakayım, dedim.

Hayır, eve geçince ayaklarımı yıkarım dedi.

Eve yaklaşınca peçesinin altından bana sen gidebilirsin, dedi. Sesi soğuk ve ağırdı.

Rubabe dedim.

Aynı soğuk ve ağır sesle: Ben, Gülnar'ım dedi.

“Bak, ben yarın Bamyana gidiyorum dedim... istemsizce.”

Neden? Bamyana da ne yapacaksın, dedi.

Çocuklara söz verdim. Eğer sen istemiyorsan... eğer sen istemiyorsan, o zaman gitmeyeceğim, dedim.

Kaç gün kalacaksın?

Belki bir hafta ya da on gün, dedim.

Üzülerek, söz verdiysen git. Allah'a emanet ol, dedi.

Sonra yavaşça: Benim tatlı kardeşim, dedi. Kapıdan içeri girdi ve kapıyı kapattı.

* * *

Bu gezim yirmi günden fazla sürdü. Çocuklar kaygısızdı. Kafalarına hiçbir şey takmıyordu. Benim kalbimde neler olup bittiğini bilmiyorlardı. Gitmeme, Kabil'e dönmeme izin vermiyorlardı.

Gençlikte insanlar uçar derler. Bende aynen öyle, önce Kohistan merkezine gittim, Bamyana ve Bend-i Emir, Galgala şehrini geçtim ve bir baktım Farhar'ın küçük bir çarşısında çayevinde oturduğumu farkettim. Yolculuğumun yirminci günüydü.

Farhar'dan Kabil'e geçtim. Bütün gezim boyunca zihnimde, Rubabe canlanıp duruyordu. O gece anesinin mezarındaki dansından sonra Rubabe, benim için bir tanrıça oldu. Bir efsaneydi, bir peri, bir melek gibi başka dünyadan gelmiş gibiydi.

Eve gelir gelmez duş aldım. Bamyana şehrinde gezerken, Rubabe'ye beyaz kuzu yününden yapılan çok narin ve yumuşak boyun atkısı aldım. Atkıyı aldım, heyecanlı bir şekilde Rubabe'yi görmeye gittim.

Şirin kapıyı açtı. Beni görür görmez yüzü bembeyaz oldu. Yüz ifadesi karışıktı. Elini kalbine götürdü. Yavaş yavaş evin kuyusuna doğru ilerledi ve yere oturdu.

Kötü bir şey olduğunu hissettim. Şirin'e doğru gittim. Karşısında bacağımın üstüne oturdum ve endişeli bir şekilde sordum: Ne oldu... ne oldu?

Gözleri dolu dolu bana baktı ve Rubabe gitti, dedi.

Az kalsın çılgın atacaktım: Nereye gitti, dedim.

Hindistan'a gitti, dedi.

Biraz sessizlik oldu. Sonra Nizamuddin Evliya'nın ziyaretine mi gitti, dedim.

Hayır, dedi.

Başım döndü, peki nereye... ne için gitti, dedim.

Şirin ağlamaklı bir sesle, Rubabe, o geceden sonra çok değişti dedi.

Annesinin mezarından döndüğü gün sabah ayakları kanlar içindeydi. Ayaklarını yıkadım ve merhem sürdüm. Bu nasıl oldu diye sordum?

Dans ettim dedi.

Gülner onu yanına istediğini söyledi. Gülner'ı nerede gördün diye sordum? Rüyamda gördüm ve Gülner gözleriyle insanları ateşe veriyordu, dedi. O günden sonra hep Gülner'ı anlattı. Uykusunda bile Gülner'dan bahsedip duruyordu. Gülner ismi ağzından düşmüyordu. Sonunda karar verdi. Gidersem belki Gülner'dan bir iz bulurum diye gitti. Daha üç gün önce gitti, dedi.

Neden beni beklemedi, dedim.

Şirin, ben ona söyledim seni beklemesini ama o seni görürse gidemeyeceğini söyledi.

Ah, Rubabe... Rubabe, sen ne yaptın? Neden bunu yaptın? Şimdi, sensiz ben ne yaparım? Gecerleim ve gündüzlerim nasıl geçecek? Ah, Rubabe... Rubabe!

Kendimi çok yalnız ve güçsüz hissettim. Öfke ve hüznün kalbimi sardı. O koca ülkede yapayalnız ne yapacak, dedim.

Şirin, yalnız değil dedi. Bir akrabamız Delhi de yaşıyor. Biz Rubabe'nin annesiyle iki kere gittik. Akrabalarımızın evinde kaldık, dedi. Rubabe'ye adrsini verdim ve direkt onlara git, dedim.

Ah, Rubabe... Rubabe, sen benim kalbimde yara izi bıraktın! Bilmiyordum geri döndüğüm zaman seni bulamayacağımı. Rubabe, neden bunu yaptın?

Ağlamamak için kendimi zor tuttum. Etrafıma baktım, her yerin boş olduğunu hissettim. Bütün dünyanın boş olduğunu hissettim. Ayaklarımın altının boş olduğunu hissettim ve biraz sonra korkunç bir boşluğa düşeceğimi hissettim. Yüzyıllardır bu evde kimsenin yaşamadığını hissettim. Ev boş ve her yer "Hu" diyordu.

Evin köşesindeki oda ilgimi çekti. Odayı göstererek sordum: Rubabe'nin babası geceleri bu odada mı dilruba çalıyordu, dedim.

Şirin, gözyaşlarını örtüsünün kenarıyla temizledi ve senin o hikâyeden haberin var mı, dedi.

Evet, haberim var dedim... odanın içine bakabilir miyim, dedim.

Oda boş... içinde hiçbir şey yok, dedi.

Sadece bir kere içine bakmak istiyorum, dedim.

Şirin kalktı ve odaya doğru gitti. Ben de Şirin'in arkasından gittim. Kapıyı açtı. İkimiz de içeri girdik. Şirin lambayı açtı. Gerçekten de oda boştu. İçerisi nem ve rutubet kokuyordu. Duvarın beyaz boyaları kaybolmuş. Odanın sütunleri duman renginden görünmez hale gelmiş.

Şirin odanın ortasını işaret ederek gösterdi: Kış aylarında ateşi buraya yakardık.

Odada biraz oturduk, Şirin de karşıma oturdu. Duvarda, mavi renkte okunaksız bir yazı gördüm. Emir Hüsrev'in bir şiiri yazılıydı:

زان غمزده عزم کین مکن، تاراج عقل و دین مکن

تاراج دین تلقین مکن، آن هندوی بی باک را

Zân gamzede azm kin mekun, târâc akl-u din mekun

Târâc din talkin mekun, ân hinduvi bibâk ra

(O nazlı ve aldatıcı tavırıyla kin beslemeye çalışma, dinimi ve aklımı yıkıp yok etme

Korkusuz ve zalim aşığım için beni din yolundan çıkarma)

Dilrubanın sesinin odayı sardığını hissettim. Dilrubanın sesi gitgide yükseldiğini hissettim ve küçük odanın içi dilrubanın inlemesiyle doldu. Oda bu inlemelere küçük geliyordu. Dilrubanın sesleri duvarlara ve tavana yükseliyordu sanki biri ağlıyor gibi:

«تاراج دین تلقین مکن... تاراج دین»

“Târâc din talkin mekun... târâc din ra...”

(Din yolundan çıkarma...)

Bunu dilruba söyleyip inliyordu. Sonra Şirin kulağıma fısıldadı:

«آن هندوی بی باک را... آن هندوی بی باک را»

Ân hinduvi bibâk ra... ân hinduvi bibâk ra

(O korkusuz ve zalim aşığım için...)

Kendime geldim, sanki uykudan uyanmış gibi. Başımı Şirin'in göğüsüne koymuşum ve Şirin de yavaş yavaş saçlarımı okşuyordu, geçen taksinin içinde Rubabe'nin saçlarını okşadığı gibi.

Sonra Rubabe ne zaman geri dönecek diye sordum?

Cevap vermesini beklerken başımı kaldırıp gözlerine baktığım zaman, gözlerinde hüznü ve özlem dalgalandığını gördüm. Yavaşça gülümsedi. Âcizane bir şekilde: Bilmiyorum... hiç bilmiyorum, dedi.

Şirin'den bu kelimeleri duyduktan sonra kalbimdeki acı daha da arttı.

Dilrubanın sesini duyduğumu sandım, dedim.

Şirin odanın duvarlarına ve tavanına bakarak bu oda yıllardır dilrubanın sesini dinliyor, dedi. Odanın her bir parçası dilrubanın sesini dinledi. Ben de bazen dinliyorum dilrubanın sesini, dedi.

Neden Rubabe'nin babası dilrubayı büyük tekkeye bıraktı diye sordum.

Rubabe'nin babası hep o büyük tekkeye giderdi. Biliyordur, dilrubanın inlemesi yalnızlıktan, dedi.

Şimdi, o dilruba kimin yanında diye sordum.

Bilmiyorum... hiç bilmiyorum, dedi.

* * *

Sadece Rubabe'den duyduğuma göre, dilruba bir akrabamızın evinde yaşıyor, dedi. Evde herkes onunla mutluymuş. Sonra bir daha haber alamamış.

Aradan birkaç hafta geçtikten sonra Şirin'i ve çocukları ziyaret etmeye gittim. Şirin mutlu bir şekilde Rubabe sana hediye yollamış, dedi.

Gri bir kutuyu bana verdi ve bunu sana göndermiş, dedi.

Kutunun içinden, ince ve hoş altın zincir kolye çıktı. Zincirin ortasında daire şeklinde "Allah" ismi vardı ve dairenin arkasına da kendisi yazmış "Kardeşim için" diye.

Şirin, gel boynuna takayım dedi.

Zinciri boynuma taktı, ellerini omuzlarıma koydu ve gözlerime bakarak gülümsedi. Bakışlarında büyük bir sevginin dalgalandığını gördüm.

Gözlerinin kenarında ve yanaklarındaki kırışıklar belli oluyordu. Ellerinin sıcaklığını omuzlarımda hissediyordum ve yavaş yavaş fısıldadı: “Masum çocuk!” sonra biraz yüksek sesle Rubabe hâlâ seni düşünüyor, dedi.

Sen nerden biliyorsun diye sordum.

Ben eminim seni düşünüyordur!

Ve yavaşça gözlerimden öptü.

* * *

Rubabe’den hiç haber alamadım. Zamanla benim hüznün ve üzüntüm yavaş yavaş geçiyordu. Şirin endişeliydi. Emir ve Hüsrev Rubabe’nin yokluğundan canları sikkindi. Hatta Kaş’ın bile canı sikkindi. Hüsrev ve Emir bazen bana şarkı söyleyip çalgı çalardı. Parmaklarımı harmunyom ve darbukayla tanıştırmaya çalışıyorlardı ve bildikleri her şeyi öğretmeye çalışıyorlardı.

Kış gelince, cuma günleri evin çatısına çıkıp uçurtma uçuruyorduk. Mavi veya bulutlu gökyüzü renkli ve güzel uçurtmalarla doluyordu. Emir ve Hüsrev için en güzel uçurtma iplerini satın alırdım. Onlar kendileri uçurtma yapardı. Çok güzel uçurtma yaparlardı. Şirin de o ikisine yardım ederdi. Şirin harika tasarımcıydı. Bizim uçurtmalar mahallede eşsiz olurdu. Bu şekilde evin çatısında uçurtmaları izlerdik ve uçururduk.

Kar yağdığı günler, karları temizlerdik çatıda. Karları temizledikten sonra odada sobanın yanında otururduk. Kar yağışını pencereden izlerdik ve Rubabe’den bahsederdik. Biz onu çok özledik.

Geceleri yatağa uzandığım zaman, altın zincirimi öptüm ve içimdeki acıyla: Rubabe... Rubabe... Rubabe, sen neden bunu yaptın? Neden beni yalnız bıraktın?

* * *

Kış geçti ve bahar geldi, yavaş yavaş bahar yağmurları yağmaya başladı. Bitkiler topraktan yeryüzüne çıktı. Ağaçlar çiçek açtı ve kırlangıçlar şehre döndü. Sonra havalar ısınmaya başladı. Yaz ayları yaklaşıyordu.

Bir salı günü Tamim Ensar’ı ziyaret ettim. Dönüşte, diğer günler gibi Rubabe’nin annesinin mezarına gideyim ve o geceki efsane hatırayı bir kez daha gözlerimin önünde canlandırayım. Efsane dansı tekrar izleyeyim, dedim.

Mezarlığa yaklaştığım zaman. Titremeye başladım ve ağzım kurudu. Kalbim hızla atmaya başladı. Rubabe'nin annesinin mezarının yanında bir kızın oturduğunu gördüm. Başında beyaz örtüsü vardı. Kız başını mezar taşına doğru eğdi. Sanki o taşın altında birisi vardı da kulağına bir şeyler söylemek ister gibiydi. Yüzü görünmüyordu; ama emindim Rubabe olduğundan. Ah, Rubabe... Rubabe, sen geri dönmüşsün. Habersiz gittin ve habersiz geldin! Şimdi sana ne diyeyim. Sana ne diyeyim.

Yavaş yavaş ona doğru ilerledim. Hiç hareket etmedi. Yanına bağdaş kurarak oturdum. Yüzüme bakmadan, boğuk bir sesle: Kardeşim, geldin mi?

Selam Rubabe, dedim.

Yavaşça bana baktı. Beyaz peçesini biraz geri itti. Yerimden fırladım, aniden kalbimi acı, hüznün ve şaşkınlık sardı: Allah'ım, Rubabe... sana ne oldu, dedim.

Rubabe'nin siyah saçlarından hiçbir eser kalmamış. Hepsini külrengine dönmüş. Yine öfkeyle sen ne yaptın, Rubabe... sen ne yaptın, dedim.

Dudaklarında acı bir gülümseme dolaştı. Sessizce ve üzgün bir şekilde: Siyah saçlarımı kaybettim, dedi.

Kolumdan tuttu ve başını omuzuma koyarak: Kardeşim, sen ne kadar tatlısın dedi.

Güzel koku hâlâ gri saçlarından geliyordu. Saçlarına dokundum, gri ipek gibi yumuşak ve nazikti.

Ne zaman geldin dedim?

Daha bugün... öğlen saatinde eve geldim, dedi.

Hindistan'da ne yaptın, dedim.

Lakanhu şehrine gittim hükümdarın sarayını bulmak için her yere gittim. Herkese sordum. Sonunda hükümdarın sarayına yönlendirdiler.

Peki, sarayı gördün mü, dedim.

Başını iki yana salladı ve acı acı "Hayır" dedi. Artık o saraydan hiçbir iz kalmamış. Onun yerine fabrika kurmuşlar. Her yere fabrika yapmışlar ve bu büyük fabrikaların bacalarından sürekli duman yükseliyordu. Bir zamanlar burada görkemli bir sarayın olduğunu söylediler. Sarayın bir gün yandığını ve her şeyin küle döndüğünü anlattılar. Hükümdar da bu sarayın içinde yanmış ve ortadan kaybolmuş.

Peki, sarayın yanmasından sonra Gülnar'ın nereye gittiğini öğrenebildin mi diye sordum.

Yaşlı bir adam, sarayın yanmasından sonra Gülnar Pandit Nimen Das ile Haydarabad'a gitti, dedi.

Rubabe'nin ağladığını gördüm, sakinleşmesi için hükümdar geçti. Artık hükümdara ihtiyaç yok, şimdi Hindistan sanayileşiyor dedim.

Birden Rubabe başını kaldırdı. Direkt gözlerimin içine baktı: Neden... neden diye sertçe sordu.

Neden? Bu neden demesi benim için kafa karıştırıcı ve ürkütücüydü. Evet, neden? Bu neden demesine kim cevap verebilirdi: Rousseau? Hegel? Marx? Gandhi? Rubabe'nin bu zor ve yürek burkutan sorusuna kim cevap verebilir?

Dünya değişir. Eskiler gider ve yeniler gelir. Eskilerin yerini yeniler alır, dedi.

O yine, sert bir sesle: Neden... neden diye, sordu.

Birkaç dakika sessiz kaldık sonra çok darbuka çalanları gördüm, hepsi büyük ustalar ama Pandit Nimen Das yok artık dedi. Hiçbir iz kalmamış ondan. Sesinde acı bir hüznün vardı.

Tekrar ağlamaya başladı. Durmadan ağladı. Sonra her şey bitiyor, mahvoluyor. Bu dünya her geçen gün daha da kötüye gidiyor, dedi.

Kolumu sertçe sıktı ve acı bir öfkeyle inledi: Neden? Neden böyle oluyor, dedi.

Bu sorusuna nasıl cevap verebilirdim. Belki onun bu sorusu bir insanlık sorunuuydu. Ben bu insanlık sorusuna nasıl cevap verebilirdim. Acaba Pandit Nimen Das, Rubabe için maneviyatın temsilcisi ve sembolü değil miydi? Eğer öyleyse, dünyanın bütün bilgeleri toplanıp Rubabe'nin sorusuna cevap vermelidir. Ben de cevabı yok.

Bilmiyorum, Rubabe... bilmiyorum!

Gözyaşlarını sildi ve gözlerime baktı. Bakışlarında sevgi ve şefkat dalgalanıyordu. Sonra, başını göğüsüme koydu ve yavaşça: Benim tatlı kardeşim... benim tatlı kardeşim... sen ne kadar sevimlisin, dedi.

Eve doğru yürüdük. Eskisi gibi sağlam yürüyemiyordu. Yavaş yavaş adımlar atıyordu. Zayıf ve güçsüzleşmiş. Hatta bir keresinde ellerine baktım, titriyordu.

Şirin, Hüsrev ve Emir bizi mutlu bir şekilde karşıladılar. Emir ve Hüsrev çalgı çalıp şarkı söylemek istedi ama Rubabe, "Hayır" şimdi zamanı değil... şimdi zamanı değil, dedi.

O gece orada olduğum süre boyunca Rubabe hep bana baktı. Uzun süre baktı. Bu bakışlarından bir şey anlayamıyordum. Gözlerinde ne öfke ne huzur ve ne de şikâyet

vardı. Neşe ve umut yoktu. Hiçbir şey yoktu. Rangarenk iki buket çiçekten de haber yoktu. O sarı, kırmızı, mavi, mor ve beyaz çiçekler gözlerinde parlamıyordu. Sanki o çiçekler solmuş. Gözleri iki bataklık gibi sakindi.

Sadece bir kere, yavaşça bir fısıltı gibi: Bilmiyorum o zamalar senin ismin neydi, dedi.

Hangi zamanlar, dedim.

Halsiz bir şekilde: Sen ve ben kardeş olduğumuz zamanlar dedi.

Sonra, benim ismim Gülnar'dı... Evet, kesin Gülnar'dı, dedi.

Ağlamak istiyordum, belki de öfke ve üzüntü yüzünden ağlamak istiyordum.

* * *

O günden sonra Rubabe evlerine gitmemi çok istemiyordu. Ben biliyordum neden böyle olduğunu.

Eskisi gibi buluşmamız ilk tanıştığımız yerde, Emir Buhara'nın türbesinin yanında oldu. Rubabe gelirdi ziyaret ederdik sonra Pence-i Şah'a ya Hızır Çeşmesine ya da Se Ugur'a giderdik. Ama artık Rubabe eskisi gibi değildi. Çok az konuşuyordu. Eski coşkusu yoktu. Gözleri ve alnındaki beni gülmüyordu.

Bir gün Pence-i Şah'ta kayanın üzerinde otururken Rubabe'ye, sana bir şey sorabilir miyim, dedim.

Bana bakıp sor kardeşim, dedi.

Sana ne oldu? Sen artık eski Rubabe değilsin.

Yavaş bir şekilde: Benim tatlı kardeşim... senin Rubabe artık yok, dedi. Rubabe öldü ve toprak oldu. Ben Gülnar'ım... ben Gülnar'ım!

Sonra gergin bir şekilde gülerek şöyle dedi: Ben bir fahişeyim... ha ha ha... bir fahişe! Bana, o sarhoş adam söylemedi mi sen bir fahişesin diye.

Biraz öfkeyle, sen hâlâ o geceyi ve sarhoş adamı unutmadın mı, dedim.

Gözleriyle dağın yükseklerine baktı ve yavaşça fısıldar gibi: Bazı şeyler unutulmaz kardeşim... sana söylediğim gibi, bazı şeyler unutulmaz!

Bana baktı ve heyecanla şöyle dedi: Keşke biri bulunsa da bizim hikâyemizi yazsa! Sonra kolumdan tuttu ve sen kendin yaz. Sen yazabilirsin... yazamaz mısın? Kesinlikle yapabilirsin... kesinlikle yapabilirsin!

Bir gün yazmayı deneyeceğim, dedim.

Omuzumdan öptü. Başını omuzuma koydu ve tekrar etti: Yaz... kesinlikle bu hikâyeyi yazmalısın! Her şeyi yazmalısın. Gülnar'ın hikâyesini yazmalısın!

* * *

Havalar kararmaya ve soğumaya başladı. Ağaçların yaprakları sarardı ve yere düşmeye başladı. Günler kısaldı. Geceler uzuyor ve karanlık artıyordu. Yıl sonu sınavlarımız da yaklaşıyordu.

Rubabe'ye bir gün, sınavlarım bitene kadar seni görmeyebilirim, dedim.

Sınavların kaç gün sürecek, dedi.

Üç hafta veya bir ay, dedim.

Yavaşça hüzünlü bir şekilde: Tamam, Allah yardımcın olsun... Allah yardımcın olsun! Bana baktı ve yavaşça fısıldayarak: Kardeşim... benim tatlı kardeşim, dedi.

* * *

Sınavlarım bittiği gün, Rubabe'yi görmeye gittim. Kapıyı çaldığım zaman yaşlı bir adam kapıyı açtı. Tanıyamadım kim olduğunu. Rubabe evde mi diye sordum.

Onlar buradan taşındı, evi biz satın aldık dedi. Ağzım kurudu. Bir an ne diyeceğimi bilemedim. Yaşlı adam bana bakıyordu. Sonunda sordum: Siz biliyor musunuz nereye gittiklerini?

Hindistan'a gittiler, dedi.

Hindistan'a mı, dedim.

Evet, Hindistan'a gittiler dedi.

Hepsi mi, dedim.

Yaşlı adam, hepsi gitti dedi.

Gözlerim karardı, bacaklarım güçsüzleşti. Yaşlı adama kusura bakmayın dedim ve kapıdan uzaklaştım.

Kapı arkamda kapandı. Kapının karşısına yere oturdum ve duvara yaslandım. Rubabe'yi ilk gördüğüm pencereye baktım. Pencere kapalıydı. Pencere huysuz bir adama benziyordu.

Etrafa bakındım. Her şey soğuk ve üzgün görünüyordu. Yüksek duvarlar ve elektrik direkleri, sessiz ve hareketsiz duruyordu. Sanki hayatın ve zamanın acılarını şikâyet ediyor gibi. Siyah yavru köpeği hatırladım, uzun zamandır görmüyordum. Keşke burada olsa ve yanımda otursa, dedim. Masum ve sevecen gözleri insana biraz huzur veriyordu. Uzaktan müzik sesi duyuluyordu. Gökyüzü bulutluydu. Kar taneleri görünmeye başladı, yılın ilk karıydı.

Yavaşça Rubabe, niye böyle yaptın dedim.

Kalbimi öfke sardı. Kalktım ve eve gittim. Bir yandan da bu uzun kış gecesini nasıl geçireceğim diye düşünüyordum.

Bu hayatın büyük bir tükenmez kederden başka bir şey olmadığını hissettim. Hayatın acısını hissettim. Ne kadar acı verici!

* * *

O kış geçti. Diğer yıllar geldi geçti. Bir daha Rubabe'den haber olmadı. Neden beni ve bu şehri bırakıp gitti. Yine başka yıllar geldi geçti. Ve Rubabe benim için bir anı, bir rüya gibi oldu. Anılar ve rüyalarda, uyanık ve uykuda benimle olan Şirin... Hüsrev... Emir... hepsi gittiler. Buzdu su oldu. Yaprak idiler rüzgâr aldı götürdü. Ne kadar güzel ve hoş parlıyordu. Rengârenk gökkuşağı gibi kısa sürede ortadan kayboldular. Hayatımın gökyüzü artık gökkuşağı renginde değildi. Bu gökyüzü, karanlık ve bulutluydu. Hayatım geceydi. Şafağı olmayan uzun ve karanlık bir geceydi. Rubabe, Şirin, Hüsrev, Emir... siz nereye gittiniz? Yazıklar olsun size! Neden beni yalnız bırakıp gittiniz? Benden habersiz ve gizlice ayrıldığımız için yazıklar olsun! Beni bu karanlık ve sonsuz gecede bıraktınız.

ON

Ve şimdi, Rubabe otuzbeş yıl sonra Şirin'siz, Hüsrev'siz ve Emir'siz geri döndü. Sadece döndü. O yabancı ülkeden, gurbetten benim evime sessiz ve sedasız geldi. Yatağımın başında yere oturuyor. Başımı koluma koymuş ve yavaş yavaş nefes alıyor. Belki uyuyordu.

Yine geceydi. Yağmur yağıyor. Parmaklarım yoruldu, artık yazamıyorum. Kaç gündür yazıyorum acaba? Rubabe, Rubabe... kaç gece gündüz oldu yazıyorum?

Rubabe gözlerini açtı. Hüzün, umutsuzluk ve çaresizlik gözlerinde dalgalanıyordu. Yavaşça özür diler gibi: Bilmiyorum... bilmiyorum. Ben uyuyordum, dedi.

Yazdığım kâğıtları gösterdim: Bu da senin yaz dediğin hikâyeyi yazdım. Sen uyuyordun. Belki ben de biraz uyumuş olabilirim. Bilmiyorum ama yine de çok yorgunum. Görüyorsun, artık ben yaşlandım. Bak, saçlarıma bak... senin çok sevdiğin o siyah saçlardan artık eser yok... bilmiyorum o siyah saçlarım nereye gitti! Rubabe, o siyah saçlarım nereye gitti... söyle, nereye gitti?

Bana baktı. Pişmanlık ve acıyla başını salladı. Yaklaştı ve beyaz saçlarıma dokundu. Sessizce ağlamasıyla sarsıyordu. Saçlarımı öptü ve öptü. Aynı zamanda şöyle dedi: Hatırlıyor musun, bir keresinde saçlarını çok kısa kestirdin. Güldü ve yine sordu: Kaç sene önceydi?

Otuz... otuzbes yıl önce, dedim.

Evet... otuz, otuzbeş... otuz, otuzbeş yıl, dedi.

Sonra hıçkırığa hıçkırığa ağladı. Durmadan ağladı ve sonra dedi: Neden... neden?

Gözyaşları doluydu gözlerinde. Gözleri yağmurlu bir günün ıslattığı iki pencerenin camı gibiydi. Dudakları titriyordu. Belki bir şey söylemek istiyordu; ama bir şey diyemedi.

Kâğıtları aldı ve gözlerine yaklaştırdı. Sanki bir şey kaybetmiş gibi içinden bulmak için bakıyor gibiydi.

Sonra başını kaldırdı ve her şeyi yazdın mı, dedi.

Evet, her şeyi yazdım.

Gülнар'ın hikâyesini de yazdın mı, dedi.

Evet, her şeyi yazdım... her şeyi. Gülнар'ın hikâyesini de yazdım, dedim.

Sonra, sen beni neden birdenbire bırakıp gittin, dedim.

Bastırılmış öfke yine kalbimin derinliklerinden çıktı: Sana, Şirin'e, Hüsrev'e ve Emir'e defalarca sövdüm. Gizlice ve habersiz beni bırakıp gittiğiniz için yazıklar olsun diyorum.

Rubabe'nin yorgun sesini duydum: Kardeşim, biz mecburduk dedi.

Mecbur? Neden mecbur?

Yine aynı yorgun ve üzgün bir şekilde cevap verdi: Hindistan'dan döndükten sonra düğünlere gitmedim. Kalbim kırıldı. Saçlarımı görüyorsun, hepsi tek tek külrengine döndü. Sen her şeyi gördün. Ben zaten ölmüş gibiydim.

Biraz sessiz kaldı ardından devam etti: Bizim paraya ihtiyacımız vardı. Bize para nereden gelsin. Emir ve Hüsrev okul okumadı. Bir meslek bilmiyorlardı. O ikisi daha küçüktü. Önce evin eşyalarını satmaya başladık. Hatırlıyor musun seni eve götürmüyordum. Çünkü her gün evin bir şeyini satıyorduk. Önce antik porselen takımları sattık. Sonra takılar ve halılara sıra geldi. Bu durumdayken Şirin'in hastalığı daha da artmaya başladı. Sana söylemedim o kalp hastasıydı diye. Doktorlar Şirin'i Hindistan'a götürmelisin dediler. Eğer götürmezsen durumu daha da kötü olabilir, dedi. Biz Şirin olmadan ne yapabilirdik. Sonra evi satmaya mecbur kaldık çünkü Şirin'in tedavisine Hindistan'da para lazımdı. Ben kendim de bir kere Haydarabad'a gitmek istiyordum. Belki Gülnar'ın bir izini bulurum diye.

Rubabe konuşmayı kesti, sanki konuşmasına devam edebilmek için gücünü toplamak ister gibi oldu. Sonra, biz habersiz gitmeye mecburduk kardeşim. Seni bir kez daha görsem gidemezdim, dedi. O vakit paralar giderdi ve her şey boşuna olurdu, dedi. Ve Şirin'i de ölüme terketmiş olurdum, dedim.

Yıldırım çakıyordu. Kısa süreliğine de olsa karanlık gece aydınlandı. Rubabe, gecenin karanlığına bakarak devam etti: Senin sınavların gelmesi iyi oldu, dedi.

Bir ay içerisinde bütün işlerimizi hallettik. Bazı eşyaları ya sattık ya da komşularımıza verdik.

Benim durumu bilmiyorsun. Tamim Ensar'ı ziyarete gittim. Çok ağladım ve senin sağlıklı kalman için dua ettim. Ben zaten ölmüş gibiydim. Sen aklıma geldiğin zaman ölüyordum. Binlerce kez öldüm. Bilmiyorum kaç kere öldüğümü.

Delhi'de üç odalı bir evi kiraladık. Şirin kalp ameliyatı oldu. Ve yavaş yavaş toparlandı. Sonra ne yapacağımıza şaşırдық. Eğer Kabil'e dönsek, gökyüzünde yıldızlar ve yerde yatağımız yoktu. Çünkü bütün paramızı harcadık.

Delhi'deki akrabamızın terzi dükkânı vardı. Şirin ve ben o terzi dükkânında çalışıyorduk. Emir ve Hüsrev bir hocadan müzik dersi alıyordu.

Bütün o yıllarda, senin bana Bamyan şehrinden getirdiğin atkı yanımdaydı. Hindistan'ın sıcak havalarda bile yanımdan ayırmadım. Geceleri saçlarını okşadığımı hayal ederdim.

Şirin, Emir ve Hüsrev üçü de atkımı severlerdi. Hatta ben atkıya bakarak konuşuyordum sen de bizimleymiş gibi. Görüyorsun atkı hâlâ yanımda. Artık çok eski ve yıpranmış, ama benim için çok değerli, dedi.

Bir zamanlar Rubabe'nin bu atkısı çok güzel, narin ve kar gibi beyazdı. Şimdi yıpranmış. Eski ve rengi de grileşmiş. Atkısı boynunda hâlâ vardı.

Peki, sonra ne oldu diye sordum.

Emir ve Hüsrev çok güzel ilerliyordu. Hocası ikisini de övüyordu. Emir şarkı söylüyordu ve Hüsrev darbuka çalarak eşlik ediyordu. Emir'in çok güzel sesi vardı ve Hüsrev de çok güzel çalıyordu, dedi.

Sen Haydarabad'a da gittin mi diye sordum.

Ah çekti, evet gittim dedi. Başı ve sonu olmayan büyük bir şehirdi, dedi. Gülnar'ı kimse tanımıyordu. Ama ben yine araştırdım. Sonunda, yaşlı bir kadını buldum. Gençliğinde dansçıymış. Büyük büyük annem Gülnar'dan bahsediyordu, dedi. Bu yaşlı kadın usta darbukacı da Pandit Nimen Das, dedi. Gülnar nereye giderse ona eşlik ediyor. Usta darbukacı Gülnar'ı krişnanın sevdiğini, her şeyi ve herkesi ateşe verebildiğini söylemiş. Bu yaşlı kadın, Gülnar bir gece dans ederken kendi kendini ateşe vermiş, dedi. Gülnar yanarken bile uzun süre dans etmiş. İnsanlar Gülnar'ın ateş içinde dansını izlemişler. Büyük bir alev dans ediyor gibiymiş. Gülnar'ın ölümünden sonra Pandit Nimen Das çıldırmış ve Racistan ormanlarında koybolmuş, dedi.

Rubabe üzgün ve donuk gözleriyle bana baktı: Hepsi bu kadar dedi. Gülnar kendini yakmak için yaşamış. Bu dünyaya ateşte yanmak için gelmiş. Çocukluk yıllarında, yaşlı ağacın altında ateşte yanmanın pratiğini yapmış. Bazı insanlar böyle olur, dedi.

Sonra ne oldu, dedim.

Rubabe âcizane bir şekilde: Aradan kaç yıl geçti, Şirin de çok iyidi. Biraz para biriktirdik. Akrabalarımız bize çok yardımcı oldu.

Bir gün Şirin Kabil'e gitsek iyi olur, dedi. Bu şekilde Kabil'e dönmek istedik. Kabil'e dönmek hepimizin isteğiydi. Kabil'e döndük, artık Harabat sokağına gitmiyorduk. Küçük bir ev kiraladık. Seni de bulmak istemedim. Benim böyle durumumu görmeni istemedim. Hatta türbe ziyaretine de gitmedik, dedi.

O zamanlar yeni inkılap başladı. Yakalayıp içeri atıyorlardı. Bir gün Emir'i sokaktan yakalayıp götürmüşler. Nereye götürdüklerini de bilmiyordum. Her kapıyı çaldım, ama kimse bilmiyordu. Emir gitti, o güzel sesiyle ve sanatıyla gitti, dedi.

Ben yine öldüm... yine öldüm... yine öldüm. Şirin ağlayıp inledi!

Ah çekti ve inleyen bir ses tonuyla devam etti: Hindistan'dayken, Şirin iki kere Keşmir'e gitti. Eğer o bitkiyi bulursa tehlikeli kumarı oynayacağını söyledi. Uyuyup rüya görmek istiyordu.

Keşmir'den ikinci dönüşünde hiç konuşmadı. Ne sorduysak, cevap vermiyordu. Dilsiz gibiydi. Ben çok korktum. Az kalsın ödüm patlamak üzereydi.

Bir hafta sonra, günbatımına yakın Şirin birden ağlamaya başladı. Durmadan ağladı. Başını benim göğüsüne bastırıyordu ve ağlıyordu.

Çok ağladıktan sonra biraz sakinleşti ve yavaşça şöyle dedi: Rubabe, dünyamızdaki tüm güzel şeyler ortadan kaybolmuş, dedi. İyi şeylerden eser kalmadı... hiç kalmadı!

Bu bir hafta içinde Şirin'in on yıl kadar yaşlandığını gördüm.

O zaman annemden hatıra olarak kalan tüm değerli takılarımı sattım. Şirin'in iyi olmasını istiyordum. İyi sonuç aldım. Şirin'in durumu her geçen gün daha da iyiye gidiyordu.

Emir'in ortadan kaybolmasından sonra, Şirin inanamıyordu onun sonsuza dek gittiğini. Geceleri, Emir'in yatağını yapardı ve yatağın kenarına otururdu. Belki Emir bu gece gelir diyordu. Gündüzleri sokak kapısının arkasında yere oturur ve şöyle derdi: Emir gelecek... Emir kesinlikle gelecek!

Ama Emir gelmiyordu.

Bir gece uyandığım zaman yağmur yağıyordu. Gece yarısıydı. Baktım, Şirin yerinde yoktu. Emir'in yatağının yanında da değildi. Aceleyle evin avlusuna gittim. Şirin başına beyaz mendil sarmış, duvara yaslanarak kapıya doğru bakıyordu. Yağmurun altında ıslanıyordu. Ölmüştü, gözleri Emir'i bekleme yollarında ölmüştü. Ben ve Hüsrev artık yalnız ve deli olmuştuk. Birkaç gün sonra, Kaş'ı da götürdüler, o da ortadan kayboldu.

Ben Hüsrev yapayalnız kaldık. Padişah değiştiği zaman bütün mahkûmları serbest bıraktı ama yine Emir gelmedi. O zaman biz emin olduk Emir'in gelmeyeceğine. Emir artık bu dünyada değildi. Aniden beni ölümcül bir korku sardı. Hüsrev de bir gün dışarı çıkar ve bir daha geri dönmez diye korktum. Ben ve Hüsrev Pakistan'ın Peşaver şehrine kaçtık.

Hangi işte olursa olsun çalıştık. Hatta Hüsrev tuğla işinde çalışıyordu. Kimse Hüsrev'i tanımıyordu. Sanatını kimse bilmiyordu ve kendisi de kimsenin bilmesini istemiyordu. Geceleri darbukasını alırdı ve bana çalardı.

Ah Allah'ım... ne güzel çalardı! Ne güzel parmakları vardı. Birinin yanına gidip sanatının olduğunu söylemesini istiyordum fakat kabul etmiyordu. Sadece bana çalardı. Bazen onun darbuka sesine dans etmek istiyordum ama ayaklarım ve belim izin vermiyordu. Zayıf ve güçsüzdüm.

Bir gece Hüsrev darbuka çalıyordu. Çok iyi çalıyordu neredeyse kendinden geçecekti. Ben şaşkın bir şekilde ona baktım. O anda siyah saçlarının yavaş yavaş kaybolduğunu gördüm ve saçlarının külrengine döndüğünü gördüm. Sinirden ve şaşkınlıktan çılgık atıp dünyayı kaosla doldurmak istedim ama hiçbir şey yapamadım. Sadece, Hüsrev uyuduğu zaman, duvardaki aynayı söktüm, Hüsrev kendisini aynadan görmesin diye. Ama sabah Hüsrev uyandığı zaman, bana seslendi ve abla saçlarıma bak, dedi.

Saçlarına ne oldu, dedim.

Dün gece saçlarım külrengine dönüşmüş, dedi.

Sonra başını yastığa yasladı ve sessizce baktı. Bir saat sonra artık yeter abla. Annemin yanına gidelim. Şirin'in yanına gidelim, dedi. Nereden biliyorsun bir gün Emir'in gelmeyeceğini... bu aralar herkes Kabil'e dönmeye başladı!

Ben de bunu söylemesini bekliyordum. Ve kabil'e döndük.

O günlerde Kabil'e mücahitler geldi. Şehirde savaş vardı, ateş ve duman içindeydi. Herkes bu şehirden kaçmak istiyordu. Biz ise güvenli bir şehire geldiğimizi düşündük. Şehir savaş ve ateş içindeydi.

Şehirden uzakta, iki odalı bir evi kiraladık. Birkaç gün sonra da ev sahibi Peşaver'e kaçtı ve kendi evlerini de bize bıraktı.

Evin içine bazı şeyler ekmeye başladım. Hayatımda hiçbir şey ekmedim. Başlangıçta bu işi nasıl yapacağımı bilmiyordum ama sonra komşu her şeyi öğretti. Çok şey ekdim. Soğan, kişniş, maydanoz, frenksoğanı, nane, biber... her şey. Toprağın altından çıkan küçük bir tohumu görmek ne kadar hoş ve ilginç. Yeşeriyor, büyüyor ve yiyecek haline geliyor.

Hüsrev de evin yakınından bir dükkân açmıştı ve her şey satıyordu. Dut ve kuru üzüm, iplik ve iğne, hatta çorap ve ayna, her şey. Benim yetiştirdiğim soğan, biber, kişniş ve naneleri de götürüp dükkânda satıyordu.

Geceleri kuyudan su çekip benim sebzeleri sulama yapardı. Sonra geceleri bana darbuka çalardı. Darbuka çalarken sanki dili parmaklarının arasına giriyordu ve acılarını parmaklarıyla anlatıyordu.

Bir keresinde cami imamı bir kişi göndermiş ve artık darbuka çalmayın diye uyardı. Ondan sonra pencereleri kapatırdık ve darbuka sesi gitmesin diye pencereye yorganları yerleştirirdik.

Taliban geldiği zaman, işler sıkıcı hale geldi. Darbukayı kuru çalıkların yakacak odunların altında sakladık. Ancak geceleri dışarı çıkarır ve tozlarının silerdi. Sonra elleriyle darbukayı okşar ve öperdi.

Ben biliyordum onun ne yaşadığını. Hüsrev bir çocuk gibi, konuşması yasaklanmış gibiydi. Ancak yüreği kederle dolu ve sessiz kalamazdı.

Cuma günüydü. Başımı şiddetle sallıyordu. Külrengi saçları perişan durumdaydı. Durbakayı çalıyordu bir fırtına gibiydi. Hüsrev öfkeliydi ve öfkelerini durbukanın perdelerine döküyordu. Parmaklarından ve darbukadan yükselen seslere kapıldım. Kalbim çoşuyordu. Gerçekten dans etmek istiyordum. Vüdümun her parçası dans etmemi istiyordu. Ama yapamadım. Hareket edemiyordum, donmuş gibiydim.

Bilmiyordum ne kadar süre kaldığımı. Ama sonra bir baktım talibanlardan birkaç kişinin evimize duvardan atladığını gördüm. Beş kişiydiler.

Birisi Hüsrev'e seslendi:

Ne yapıyorsun, kâfir!

Ben şaşkına döndüm. Nefesim kesildi. Kalbim göğüsümden fırlayacak gibiydi. Hüsrev hâlâ çalıyordu, kendinde değildi. Son hikâyelerini anlatmak ve aylardır yüreğinde biriken kederden kurtulmak istiyordu.

Taliban ona yaklaştı ve silahını doğrulttu. Ben halsiz ve baygındım. Hiç hareket etmedim. Aynı zamanda Hüsrev, tüm gücüyle ondan daha önce hiç dinlemediğim bir şarkı söyledi. Annem o şarkıyı babamın çok sevdiğini ve hep söylediğini söylerdi:

زان غمزده عزم كين مكن، تاراج عقل و دين مكن

تاراج دين تلقين مكن، آن هندوي بي باک را

Zân gamzede azm kin mekun, târâc akl-u din mekun

Târâc din talkin mekun, ân hinduvi bibâk ra

(O nazlı ve aldatıcı tavırıyla kin beslemeye çalışma, dinimi ve aklımı yıkıp yok etme

Korkusuz ve zalim aşığım için beni din yolundan çıkarma)

Bu ses taşı eritiyordu, ateşi söndürüyordu, fırtınayı dindiriyordu ve seli durduruyordu. Ama bu ses talibanlara etkisi olmadı. Talibanlardan birisi silahıyla Hüsrev'in ağzına vurdu ve diğeri de kafasına vurdu. Hüsrev yere düştü ve darbuka sustu. Taliban darbukayı tekmeledi ve perdelerini yırttı. Daha sonra mermiyle her yerini delik deşik ettiler. Evin içi silah sesiyle doldu. Evde nane kokusu yerine barut kokusu geliyordu.

Yere oturdum ve Hüsrev'e sarıldım. Ağzından ve kulaklarında kan geliyordu. İlk defa Hüsrev'in çok yaşlandığını farkettim. Artık saçları ve sakalları külrengi değildi. Hepsisi pamuk gibi bembeyazdı. Alnında ve gözlerinin kenarlarında derin kırışıklar vardı. Biraz sonra saçları ve sakalları kandan kıpkırmızı oldu. Bir kez gözlerini açtı, gözlerinde hüzn vardı ve şöyle dedi:

Neden... neden insanların konuşmasına izin vermiyorlar.

Sonra, eğer Pandit Nimen Das olsa bunlar aynı şekilde döverlerdi dedi.

Konuşması kesildi ve nefesi de kesildi. Hüsrev öldü, benim Hüsrev'im öldü, dedi.

Taliban onun öldüğünü anladı ve gittiler. Duvarlardan atlayıp geldi, kapıdan memnun ve mutlu bir şekilde çıktılar. Bir kâfiri öldüğünü görüp gururla ayrıldılar evden.

Hüsrev kanlar içinde kolumdaydı. Sessiz ve sakindi. Hüsrev'in kanlı başını gösterebileceğim kimse yoktu. Hüsrev'in darbukası delik deşik bir şekilde bahçede kişnişlerin arasında yatıyordu. Öğlen saatiydi ve ben yalnızlıktan çıldırdım. Ödüm patlamak üzereydi. Gökyüzüne baktım, masmaviydi. Büyük masmavi gökyüzünün perdesinin arkasında Allah'ı gördüğümü sandım. Tanrı ağlıyordu, ağlıyordu dedi.

O sırada annemle Şirin'in geldiğini gördüm. Gülümseyerek geldiler. Onları görünce ağlamaya başladım. Annem yanıma geldi. Saçlarımı okşadı ve şöyle dedi:

Kızım, yalnız ve zavallı kızım... burada artık yaşanmaz... buradan gidelim!

Ve ben onlarla gittim. Biraz sonra öldüm. Hüsrev'in başı kucağımdaydı. İkimiz de öldük ve ölürken seni düşünüyordum. Neredesin, ne yapıyorsun diye ve bu atkım hâlâ boynumdaydı, dedi.

Rubabe sustu. Uyuduğunu düşündüm ama uyumadığımı farkettim. Donuk gözlerini açtı ve çok acı bir sesle şöyle dedi: Biliyor musun artık o harabat da yıkılmış. Hiçbir şey kalmamış. O sokakta ve o geçitte hiçbir şey kalmamış. Bizim evi hatırlıyor musun? Sadece birkaç tuğla ve topraktan ibaret. Harabatiler de artık yok. Hepsi gitmişler, dünyanın dört köşesine avare olmuşlar, dedi.

Rubabe yine sustu. Başını hâlâ koluma yaslıyordu. Gri saçları ışıkla parlıyordu. Gözleri kapalıydı. Dudakların belli belirsiz bir gülümsemenin görüntüsünü görebiliyordum. Hüzünler, hasretler ve hayatın acıları bu görüntüde tasvir edildi. Artık nefes alamıyordu. Öldü. Rubabe, Rubabe öldü. Rubabe bir kez daha beni terk etti ve yalnız bıraktı. Bu yabancı topraklarda, gurbette, karanlık ve yağmurlu gecede beni yalnız bıraktı. Yine yalnızdım. Yapayalnızdım.

Odam ölümle yıgıldı. Şirin'in ölümü, Hüsrev'in ölümü, Rubabe'nin ölümü ve odam ölüm gibi kokuyordu. Dışarı karanlık ve yağmur yağıyordu.

Rubabe'nin soğuk ellerini öptüm ve gözlerini ovuşturdum. Kalbim hüznle doluydu. Artık Rubabe: "Erkekler ağlamaz" diyemeyeceğini gördüm. Öyleyse ağlayarak dışarı çıktım. Ağladım... ağladım... ağladım...

Rubabe'nin gri saçlarını okşadım. Gümüş renkli ipek gibiydi. Saçlarından öptüm. Hâlâ saçları güzel kokuyordu. Eskiden bu saçlar ne kadar siyah ve Rubabe döndüğü zaman nasıl dalgalandığını hatırladım. Rubabe'nin gümüş renkli saçları benim gözyaşlarımla ıslandı. Başını göğüsüme bastırırken, ilk defa feryat ederek bağırdım: Kardeşim, benim tatlı kardeşim... sen nereye gittin? Sen nereye gittin ve yine beni yalnız bıraktın! Kardeşim, benim tatlı kardeşim...

Dışarıda şimşek çaktı ve sonra yine gece oldu. Rubabe'nin başını göğüsüme bastırdım: Kardeşim... benim tatlı kardeşim...

Hikâyenin Sonu

İkinci saatiydi, hava ne sıcak ne de soğuktu. Nisan ayıydı. Tamim Ensar türbesinde mermer merdivenlerde oturuyordum. Gökyüzü açık maviydi. İnsanlar etrafta dolaşıyordu. Bazıları türbenin içine giriyor bazıları da türbeden dışarı çıkıyorlardı. Ziyarete gelenler ayakkabılarını çıkarıp merdivenlerin altına koyuyor. Yalın ayaklarıyla içeri giriyorlardı. Merdivenlerin altında bir yığın ayakkabı vardı. Her türlü ayakkabı vardı: Küçük, büyük, yeni, eski, kadın, erkek, siyah, beyaz ve kahverengi ayakkabılar vardı.

Kalbimde bilinmeyen bir mutluluk vardı. Sebebini bilmiyordum. Erguvan ağaçları çiçek açmış. Dağ yamaçları mor renkteydi. Aşağı inen yol kenarlarında kadın, erkek ve çocuk dinlenciler vardı. Ziyaretçilerden sadaka talep ediyordu. Türbenin güvercinleri her tarafta oturuyorlardı ve üzgündü. Kimsenin onlarla ilgilenmediğine emindim. Hoş bir ney sesi geldi. Birisi çalıyordu.

Bu bilinmez mutluluğun ne olduğunu bilmiyordum. Bu mutluluğun nereden geldiğini ve ne için olduğunu öğrenmek istedim.

Bunu düşünürken, o anda Hızır Çeşmesi tarafından gelen bir dervişi gördüm. Derviş uzun bir cüppe giymiş ve omuzlarında baltası vardı. Saçları ve sakalları simsiyahtı. Derviş bana yaklaşıncaya yüzü bana tanıdık geldi.

Bu dervişi daha önce nerede gördüm diye düşündüm.

Yıllar önce rüyamda gördüğümü hatırladım. O rüyam çok korkunçtu. Rüyamda bu dervişin gözlerinden kan aktığını gördüm. Ama şimdi gözleri parlıyordu. Yüzü güleryüzlü ve hoştu.

Derviş bana yaklaştı ve eğilerek yavaşça kulağıma fısıldadı ve şöyle dedi: Sen Rubabe'yi arıyorsun, kızı... değil mi?

Bilinmeyen mutluluğun sebebini anlamış gibi, mutlu bir şekilde: Evet, evet... Rubabe'yi arıyordum. Sen biliyor musun nerede olduğunu dedim?

Derviş heyecanla şöyle dedi: Burada dedi. Harabat'ta yaşıyor. Seni onun yanına götüreyim mi, dedi.

Ama Harabat, savaşta yıkıldı. O sokaktan ve geçitten artık bir eser kalmadı, dedim.

Bu harabat kelimesi aklımda Gülnar ismiyle karıştı ve harabata yaklaştık. Harabat'a çok yol kalmadı.

* * *

Hava yavaş yavaş aydınlanmak üzereydi. Hâlâ yağmur yağıyordu. Duvar saatinin tık tık sesini duydum ve kalbimde yalnızlığın acı veren ağırlığını duyabiliyordum.

Aynı zamanda, Rubabe'nin zayıf ve belirsiz şarkısını duyabiliyordum: Ben buradayım, harabatlarda... bu harabatlarda!

Ama etrafım her yer gece ve karanlıktı. Ve yağmur bu geceyi ve karanlığı yıkıyordu. Bu yağmur ve bu karanlık gecenin bana yabancı olduğunu hissettim.

Montpellier, Fransa

22 Nisan 2002

-SON-

4.1. KELİME LİSTESİ

İSİMLER

Âcizane: Söz söyleyen kimsenin, kendi yaptıklarını abartmamak için kullandığı âcizlere yakışacak bir biçimde anlamında kullanılan bir nezaket sözü.

Ağır: Tartıda çok çeken, hafif karşıtı, sıkıntı veren, bunaltan.

Alın: Yüzün, kaşlarla saçlar arasındaki bölümü.

Antik: İlk Çağdaki uygarlıklarla, özellikle eski Yunan ve Roma uygarlıkları ile ilgili olan, antika.

Atkı: Soğuğa karşı omuzlara, başa, sırta veya boyna alınan örtü, bürgü.

Avize: Tavana asılan, şamdanlı, lambalı, cam veya metal süslü aydınlatma aracı.

Baca: Dumanı ocaktan çekip havaya vermeye yarayan yol.

Bah: Farsça'da ünlem.

Balta: Ağacı kesme, yarma, yontma vb. işlerde kullanılan ağaç saplı, demir araç.

Bataklık: Çok derin olmayan sularla örtülü bataklık bölge.

Bekçi: Bir şeyi veya bir yeri bekleyip korumakla görevli kimse.

Cübbe: Hukukçuların, üniversite öğretim üyelerinin, din adamlarının, mezuniyet törenlerinde öğrencilerin elbise üstüne giydikleri uzun, yanları geniş, düğmesiz giysi.

Çalgı: Müzik aleti, çalgı aleti, enstrüman.

Çark: Bir eksenin döndürdüğü tekerlek biçimindeki makine parçası.

Çıplak: Üstünde bulunması gereken giysi, örtü vb. bulunmayan, üryan, nü, cıvıl, cıvıldak

Çingene: Hindistan'dan çıktıkları söylenen, dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan bir topluluk, Çingen, Kıpti, Roman.

Çirkin: Göze veya kulağa hoş gelmeyen, güzel karşıtı.

Çiy: Havada buğu durumundayken akşamın ve gecenin serinliğiyle yerde veya bitkilerde toplanan küçük su damlaları, şebnem, jale.

Darbuka: Toprak veya madenden yapılan, bir yanı açık, vurmali çalgı.

Darmadağın: Çok dağınık ve karışık, darmadağınık, tarumar.

Değirmen: Kahve, buğday, nohut vb. taneleri öğüten araç veya alet.

Dehliz: Üstü kapalı, dar ve uzun geçit.

Deste: Cinsleri aynı veya birbirine yakın olan şeylerin bir arada bağlanmış, demet, bağlam.

Diktörtgen: Açıları dik olan paralel kenar, mustatil.

Dilruba: Müzik aracı, gövdesi ağaçtan oyularak yapılmış, telli, uzun saplı çalgı.

Divan şairi: Belli kıstasları ve mazmunları bulunan divan edebiyatı içinde eserler veren şairlere verilen addır.

Dut ağacı: Boyu on sekiz metreye ulaşabilen, uzun saplı, sarmal dizili ve kenarları testere dişli, açık yeşil yaprakları olan, yaprağıyla ipekböceği beslenen bir ağaç.

Emanet: Birine geçici olarak bırakılan ve teslim alınan kişice korunması gereken eşya, kimse vb., inam, vedia.

Ense: Boynun arkası.

Evlad: Bir kimsenin oğlu veya kızı, çocuk.

Girdap: Bir engelle karşılaşan su veya hava akıntısının dönerek ve çukurlaşarak yaptığı çevrinti, ters akıntıların oluşturduğu dönme, eğrim, çevri, anaför, tehlikeli yer veya durum.

Gizemli: Gizem niteliğinde olan veya içinde gizem bulunan, esrarengiz.

Görkemli: Büyüklüğü, görünüşü ve güzelliğiyle görenleri etkileyen, gösterişli, debdebeli, haşmetli, ihtişamlı, muhteşem, şaşaalı, şatafatlı, tantanalı, anıtsal.

Gurbetçi: Gurbete çıkan, geçimini gurbette kazanan kimse.

Halhal: Kadınların ayak bileklerine taktıkları bilezik.

Hanedan: Hükümdar, devlet büyüğü vb. bir kişiye dayanan soy, büyük aile.

Harabat: Yıkıntılar, harabeler, viraneler, İçkili eğlence yeri, meyhane.

Harmonyum: Dış görünüşü piyanoya benzeyen, körüğü ayakla işletilen küçük org, armonyum.

Hicri: Tarih başı olarak hicreti kabul eden.

Hüzün: Gönül üzgünlüğü, gam, keder, sıkıntı.

İstemsizce: İstenmeden yapılan, istemeyerek, isteksiz, gönülsüz yapılan.

İşlemeli: Üstünde işlemler bulunan.

Kâbus: Karabasan, acı, sıkıntı, korku veren olay.

Kırlangıç: Kırlangıçgillerden, geniş gagalı, çatal kuyruklu, ince uzun kanatlı, küçük göçebe kuş.

Kıyamet: Hesap günü, kıyamet günü, mahşer günü.

Kubbe: Yarım küre biçiminde olan ve yapıyı örten dam, kümbet.

Kumar: Ortaya para koyarak oynanan talih oyunu.

Kusur: Eksiklik, noksan, nakisa.

Küfür: Sövgü.

Lütuf: Önem verilen, sayılan birinden gelen iyilik ve yardım, ihsan, inayet, atıfet.

Maneviyat: Maddi olmayan, manevi şeyler, yürek gücü, moral.

Masum: Suçsuz, günahsız.

Merhamet: Bir kimsenin veya bir başka canlının karşılaştığı kötü durumdan dolayı duyulan üzüntü, acıma.

Merhum: Ölmüş Müslüman erkek, rahmetli, rahmetlik.

Meyhane: İçki satılan ve içilen yer, içki yeri.

Mezar: Ölünün gömülü olduğu yer, gömüt, kabir, sin(I), makber, metfen.

Mısra: Dize.

Miladi: Milada dayanan, milatla ilgili olan.

Minder: İçi yumuşak bir malzeme ile doldurularak dikilen, oturmaya, yaslanmaya yarar şilte.

Mücevher: Değerli süs eşyası.

Mülteci: Sığınmacı.

Nevi: Bir çeşit, bir türlü.

Parıltı: Parıldama, göze çarpan parlaklık.

Patika: Engebeli yerlerden gelip geçenlerin ayak izlerinden oluşan, tekerlekli araç işlemeyen dar yol, çığır, keçi yolu, yolak.

Peçe: Kadınların sokakta yüzlerine örttükleri ince siyah örtü, nikap.

Pejmürde: Eski püskü, yırtık.

Pervasızca: Pervasız bir biçimde, çekinmeden, sakınmadan, pervasızcasına, bodoslama

Saldırganlık: Saldırgan olma durumu, Saldırgan bir biçimde davranma.

Sanayi: Ham maddeleri işlemek, enerji kaynaklarını yaratmak için kullanılan yöntemlerin ve araçların bütünü, işleyim, uran, endüstri.

Serin: Az soğuk, ılık ile soğuk arası.

Sır: Bazı nesnelere parlaklık verme, dış etkilerden koruma, sızmalarını önleme vb. amaçlarla sürülen, saydam veya donuk vernik.

Sıska: Çok zayıf ve kuru, kaknem, çelimsiz, arık.

Solgun: Rengini, tazeliğini, canlılığını veya parlaklığını yitirmiş olan, solmuş.

Şakak: Göz, alın ve yanak arasında, elmacık kemiğinin üstünde bulunan çukurumsu bölge.

Şal: Kadınların omuzlarını örtmek için kullandıkları geniş atkı.

Şalvar: Genellikle ağı çok bol olan, bele bir uçkurla bağlanan, geniş bir pantolon türü.

Tahammül: İnsanın kötü, güç durumlara karşı koyabilme gücü, kaldırma, katlanma.

Taht: Hükümdarların oturduğu büyük, süslü koltuk.

Takdir: Beğenme, beğenip belirtme, değer verme.

Taklit: Belli bir örneğe benzemeye veya benzetmeye çalışma, öykünme.

Tenha: Issız, kalabalık olmayan.

Ter: Derinin gözeneklerinden sızan, kendine özgü bir kokusu olan, yapışkan, renksiz, tuzlu sıvı, arak.

Topuklu: Yüksek ökçeli.

Tören: Anma, kutlama, nişan, evlenme, ölüm gibi sebeplerle yapılan toplantı, merasim, seremoni.

Türbe: Genellikle ünlü bir kimse için yaptırılan ve içinde o kimsenin mezarı bulunan yapı.

Tütsü: Dinî törenlerde veya çevrenin güzel kokmasını sağlamak amacıyla yakılan kokulu madde, buhur.

Uçurum: Deniz, göl, ırmak vb. su kıyılarında veya karada dik yer, yar.

Ukala: Kendini akıllı ve bilgili sanan, bilgiçlik taslayan (kimse).

Vadi: İki dağ arasındaki çukurca arazi veya geçit, koyak.

Yamaç: Dağın veya tepenin herhangi bir yanı.

Yavru: Yeni doğmuş hayvan veya insan.

Zar zor: Güçlkle.

Zar: Tavla ve başka oyunlarda kullanılan kemik, fil dişi, plastik vb. maddelerden küp olarak yapılan ve altı yüzünde, birden altıya kadar benekler bulunan oyun aracı.

Zer: Altın.

FİLLER

Alışmak: Bir işi tekrarlayarak kolaylıkla yapabilmek, yadırgamaz duruma gelmek.

Andırmak: Benzer yanları bulunmak, çağrıştırmak.

Bağırarak: İnsan yüksek ve gür ses çıkarmak, yüksek sesle azarlamak.

Başarmak: Bir işi istenilen bir biçimde bitirmek, muvaffak olmak.

Cezbetmek: Kendine çekmek, bağlamak, etkilemek.

Çınlamak: Yankı vermek.

Çömelmek: Dizlerini bükerek topukları üzerine oturmak.

Donmak: Çok üşümek.

Eğilmek: Bir yana doğru eğik duruma gelmek.

Fısıldamak: Başkalarının duyamayacağı kadar alçak sesle konuşmak, fısılamak.

Haykırmak: Telaş, şikâyet vb. sebeplerle yüksek sesle bağırarak.

İnlemek: Acı, üzüntü belirten kesik sesler çıkarmak, inildemek.

İtaat etmek: söz dinlemek, boyun eğmek, verilen buyruğa uymak.

Kamaşmak: Ekşi bir şey sebebiyle dil, damak veya diş uyuşmak.

Kaplamak: Her yanını örtmek, istila etmek.

Kınamak: Yapılan bir işin kötü olduğunu belirtir bir biçimde söz söylemek, ayıplamak, takbih etmek.

Kıpırdamak: Kımıldamak, sürekli ve hafifçe oynamak, kıpırdanmak.

Mahvolmak: Yok olmak.

Okşamak: Sevgi, şefkat belirtisi olarak elini bir şeyin üzerinde yavaş yavaş gezdirmek veya ona hafifçe vurmak.

Öğütmek: Tane durumundaki nesnelere bir araçla ezerek un durumuna getirmek, ezmek, çiğnemek.

Örtmek: Korumak, görünmez duruma getirmek veya gizlemek için üstüne bir şey koymak.

Ötüşmek: Birlikte veya karşılıklı ötmek.

Övmek: Birinin veya bir şeyin iyiliklerini, üstünlüklerini söyleyerek değerini yüceltmek, methetmek, sena etmek, yermek karşıtı.

Parlamak: Güçlü bir ışık çıkarmak, ışık saçmak.

Sabitlemek: Sabit duruma getirmek.

Sergilemek: Bazı şeyleri göstermek, tanıtmak veya satmak amacıyla herhangi bir biçimde, herkesin görebileceği bir yere yerleştirmek, teşhir etmek.

Suçlamak: Bir kimsenin herhangi bir suç işlediğini öne sürmek, itham etmek.

Şakalaşmak: Karşılıklı olarak şaka etmek, şaka yapmak.

Takmak: Bir şeyi başka bir yere uygun bir biçimde tutturmak, iliştmek, geçirmek.

Tarif etmek: Tanımlamak, bir işin yapılış yöntemini açıklamak ve belirtmek.

Titremek: Birinden veya bir şeyden korkmak, korkuya kapılmak.

Tökezlemek: Yürürken ayağı bir yere çarpıp sendelemek.

Ürkmek: Bir şeyden korkup sıçramak, tevahhuş etmek.

Yalvarmak: Birinden ısrarlı bir biçimde, kendine acındırarak sözlerle, saygılı bir biçimde bir şey istemek.

Yaşarmak: Islanmak, nemlenmek.

Yayılmak: Yayma işine konu olmak veya yayma işi yapılmak.

Yeşermek: Bitki yaprak vermek, yapraklanmak.

Yıpranmak: Zamanla veya çok kullanılmaya sonucu aşınmak, eskimek.

KALIP İFADELER

Aldırış etmemek: İlgilenmesi istenen şeye ilgi göstermemek, ilgisiz kalmak, önem vermemek, kulak asmamak, umursamamak.

Alay etmek: Bir kimsenin, bir şeyin, bir durumun, gülünç, kusurlu, eksik vb. yönlerini küçümseyerek eğlence konusu yapmak.

Akın etmek: Toplu olarak gitmek, üşüşmek

Canı feda etmek: Bir amaç uğrunda bir değer veya varlıktan vazgeçme, uğruna verme, gözden çıkarma, kurban.

Canı sıkkın: Keyfi kaçmış (kimse).

Çivilenmek: Bir yerde hareketsiz kalmak, öylece kalmak.

Çığlık atmak: Kulak tırmalayıcı korkunç sesler çıkararak acı acı bağırarak. Feryat etmek.

Elde etmek: Bir şeye sahip olmak.

Esir almak: Tutsak etmek, alıkoymak, meşgul etmek.

Eşlik etmek: Eeraberinde gitmek, arkadaşlık etmek, refakat etmek.

Fal bakmak: Fal, bazı alet ve araçlarla ya da bazı yöntemlerle, içinde bulunulan zamanla veya gelecekle ilgili yorumlar yapma ve tahminlerde bulunma işidir. Fal bakan kişiye falcı denir.

Görmezden gelmek: görmemiş gibi yapmak, farkında değilmişçesine davranmak.

Göz kırpmak: Göz kapağını kapayıp açmak, İlgilenmek, eğilimini göstermek.

İstemek (kız istemek): Bir kızın evlenmek için ana ve babasından veya yakınlarından istemek.

Kendimi bildim bileli: Öteden beri, eskiden beri.

Kına yakmak: Kınayı suyla karıştırıp bulamaç kıvamına getirdikten sonra boyanacak yere sürmek ve üzerini sarmak.

Küle çevirmek: Yok etmek, yakmak.

Mest etmek: Kendinden geçirmek

Misafirliğe gitmek: Yakın ve uzak geçmişte uzun uzadıya hazırlanılarak, planlanarak gerçekleştirilen eş-dostu ziyaret etme etkinliği.

Nefes nefese kalmak: Soluğu tıkanacak gibi olmak.

Saç beyaz düşme: Yaşlanmak

Surat asmak: Kaşlarını çatıp yüzüne küskün veya dargın bir anlam vermek, somurtmak.

Şafak sökmek: Sabahleyin ortalık aydınlanmaya başlamak.

Tereddüt etmek: Kararsız davranmak, duraksamak.

Tecrübe etmek: Denemek, sınamak.

Yola koyulmak: Gidilecek yere doğru yola çıkıp ilerlemek, yola düzülme.

YANSIMA SÖZCÜKLERİ

Şing şing şing: Kadınların ayak bileklerine taktıkları bilezikten çıkan sesler.

Tak tak tak: Duvar saatinin sesi.

Tıng tıng tıng: Bardağın çıkardığı ses.

4.2. ETKİNLİKLER

1. Etkinlik

Metinde yer alan boşlukları uygun olanlarla doldurunuz.

Duydum	Saçıyordu	Gördüm	İstiyordu	Durdu
Geliyordu	Gülümsüyordu	Duyabiliyordum	Gülümsüyordu	

Müzik sesi ..... Sadece kadınlar, kızlar ve şarkıcıların kahkaha sesleri ..... Ama ben hâlâ Rubabe'nin ayak seslerini .....: Şing şing şing... şing şing şing... şing şing şing... Onun zer ipekli örtüsünün havada uçtuğunu ..... Gözlerine baktım iki buket çiçek gibi rengârenkti. Siyah saçları havada ortaya cazibe ..... Alnındaki yeşil beni ..... Yuvarlak yüzü ve dolgun dudakları da ..... Ellerine baktığım zaman bana doğru uzatmış ve dans etmemi ..... Genç kızların seslerini ..... Haydi, kalk diyorlardı ve yine ayak sesleri: Şing şing şing... şing şing şing... şing şing şing...

2. Etkinlik

Aşağıdaki kelimeleri zıt anlamlarıyla eşleştiriniz.

AĞIR

GÜNDÜZ

DOĞRU

AYDINLIK

KARANLIK

İÇERİ

GECE

HAFİF

BEYAZ

YAŞLI

GÜZEL

YANLIŞ

BÜYÜK

ÇİRKİN

DIŞARI

İNCE

KALIN

SİYAH

GENÇ

KÜÇÜK

3. Etkinlik

Aşağıdaki boşlukları uygun İsim-Fiil Ekleri (-mAk, -mA, (y)Iş) ile dolduralım.

1. Güzel sesini duy..... istiyordum.
2. Her salı günleri seni gör..... için odamın penceresinin kenarında otururdum.
3. Rengarenk kelebekler havada uç.....
4. Sokağa girer girmez kalbim at..... başladı.
5. Rubabe'nin yüzünü hayal et..... istiyordum.
6. Türbenin çık..... bana baktığın zaman neden gülümsedin?
7. Kapıya doğru ilerledim kapıyı çal..... cesaret edemiyordum.
8. Hükümdarın sarayını bul..... için her yere gittim.
9. Yine sessizce yürü..... başladık.
10. Bu gül..... rengarenk gözlerinde dalgalandı.

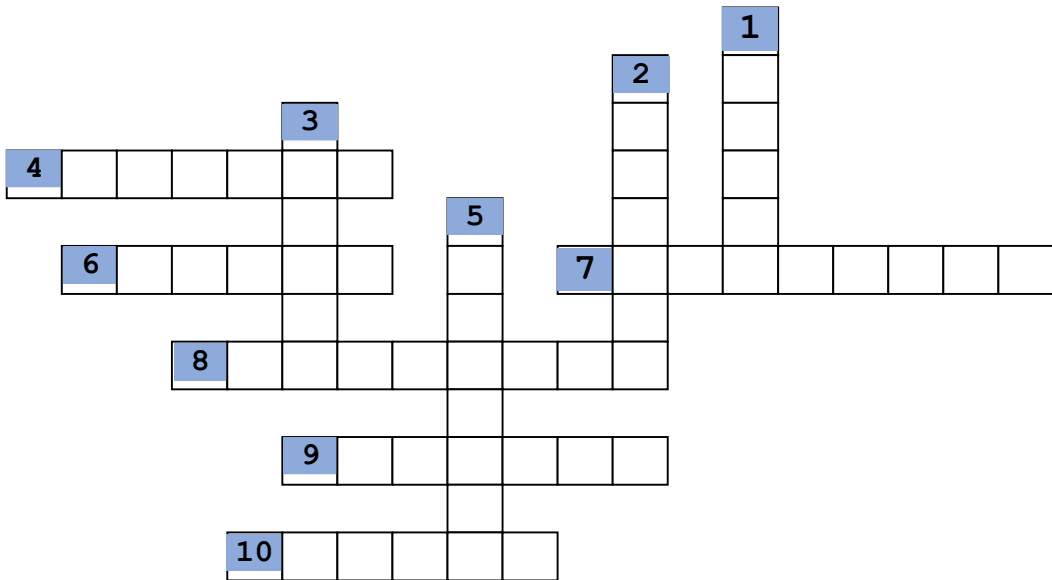
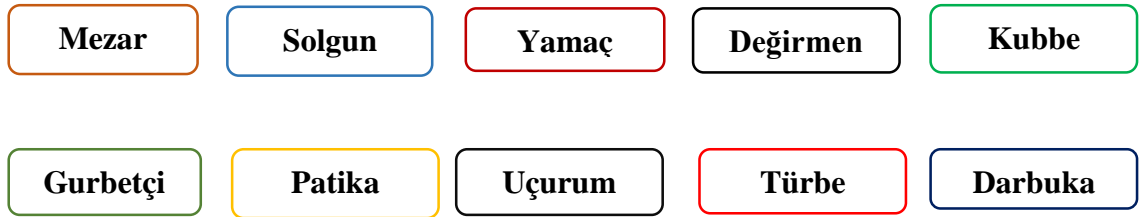
4. Etkinlik

Aşağıdaki kelimeleri eşleştiriniz.

1. Alay	a. bakmak
2. Canı	b. atmak
3. Çılgılık	c. sıkkın
4. Fal	ç. kırmak
5. Görmezden	d. etmek
6. Göz	e. asmak
7. Küle	f. yakmak
8. Misafirlige	g. çevirmek
9. Kına	ğ. gelmek
10. Surat	h. gitmek

5. Aşağıdaki sorularını cevaplarını kelime havuzundan bulup bulmacayı.

1. Ölünün gömüldüğü yer.
2. Canlılığını yitirmiş.
3. Caminin çatısı.
4. Dağ yürüyüş yolu.
5. Vurmalı bir müzik aleti.
6. Evliya mezarı.
7. Evinden uzakta yaşayan kişi.
8. Un öğütülen yer.
9. Dik yamaç.
10. Yokuş.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Afganistan’da Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde öğrencilerin hedef dili daha iyi öğrenebilmeleri için Türkçe öğretim ders kitaplarının yanında dört temel dil becerisini geliştirecek yardımcı okuma kitaplarının yetersiz olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde dilin gelişimine katkı sağlayacak farklı dilden edebi bir eserin Türkçeye uyarlaması yapılmıştır.

Çalışmada Mohammad Azam Rahnaward Zaryab’ın “Gülнар ve Ayna” romanın Farsçadan Türkçeye çevirisi yapılmıştır. Daha sonra Türkçeye sadeleştirilip B1 dil düzeyine uyarlanmıştır. Kitabın orijinali 127 sayfaiken Türkçeye uyarlanması sonucunda 77 sayfaya düşmüştür.

Toplamda 20992 kelimedenden oluşan romanda yaklaşık 1158 farklı sözcük (kalıp ifadeler, yasıma sözcükler) olduğu tespit edilmiştir.

Yeni İstanbul A1, A2, B1 düzeyi ders kitaplarında yer almayan 162 farklı sözcük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Örneğin; kalıp ifadeler (eşlik etmek, surat asmak, göz kırpmak, nefes nefese kalmak, yola koyulmak), kubbe, türbe, mezar, cezbetmek, ürkmek ve yansıma sözcükleri (şing şing şing, tak tak tak) gibi bu sözcükler bir sözlükçe olarak çalışmanın sonuna eklenmiştir.

Çalışmada Yeni İstanbul A1, A2, B1 düzeyi ders kitaplarındaki etkinliklere benzer 5 etkinlik hazırlanmıştır. Bu etkinlikler romanda geçen metinler ve sözcüklerden oluşturulmuştur. Örneğin; metin verilerek uygun kelimelerle boşluk doldurma, zıt anlamları eşleştirme, isim-fiil ekleri ile boşluk doldurma, kelime eşleştirme ve uygun kelimelerle bulmaca çözme etkinlikler çalışmanın sonuna eklenmiştir.

Uyarlama yapılırken Türkiye Maarif Vakfı’nın hazırlamış olduğu Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Programının A1, A2, B1 dil bilgisi kazanımları dikkate alınmıştır. Eserin içinde geçen dil bilgisi yapıları sadeleştirilmiştir. Eser hedef dili öğrenen öğrencilerin B1 seviyesine göre uyarlanmıştır. Bu uyarlama neticesinde A1, A2, B1 seviyesinde yer alan dil bilgisi kazanımlarının tamamının kitapta yer aldığı tespit edilmiştir. Örneğin bazıları şunlardır:

- Ünlü uyumu+çokluk eki: “dağlar”, “günler”
- Ünsüz yumşaması: “ışığı”, “çiçeği”
- İsim tamlaması: “sokak kapısı”, “ayak sesleri”

- Şimdiki zaman+ünlü daralması: “Yazmaya başlıyorum.”, “Sana anlatmak istiyorum.”
- Basit emir cümleleri: “Şimdi başla.”, “Yaz.”
- Sıfatlar: “Üzerinde mavi gömlek vardı.”, “Bu hoş olay rüya gibi hemen geçti”.
- Zarflar: “Çocuklar alkışlayarak sevindi.”, “Sen ise pervasızca gittin.”
- Bağlaçlar: “Otuz veya kırk tane vardı.”, “Belki dört ya da beş bin Afganiydi.”
- Ünlemler: Hepsi bir ağızdan ses çıkarıyordu: “Bah!”, “Ah tanrım!”
- Şart kipi: “Rüya görmek isterse görüyor.”, “Pencereyi açsam onu bulurum.”
- Hikâye birleşik zaman çekimler: “Sesleri titriyordu.”, “Artık gözleri parlamıyordu.”
- Şart birleşik zaman: “Ne sorduysak, cevap vermiyordu.”, “Bekçi gelirse ne diyeceğim.”
- Sıfat fiiller: “O gece oynadığım kumarı kaybettim.”, “Yanmış mumların kokuları geliyordu.”
- Zarf-fiil: “Evi yeterince aydınlatmıyordu.”, “Hareket etmeden durdum.”
- İsim-fiil: “Hikâyenin isminin Rubabe olmasını istiyorum.”, “Kalkıp pencereyi açmak istedim”.
- Edat ve bağlaçlar: “Başından ayağına kadar bütün vücudu oynuyordu.”, “Ceplerime baktım fakat hiçbir şey bulamadım.”
- Yeterlilik + zaman ekleri: “Kar ve yağmura karşı iyi dayanabilmiş.”, “Ayaklarının yere vuruş seslerini duyabiliyordum.”

Sonuç olarak Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde yardımcı materyal olarak uyarlanan bu eserin gerek sözcük öğretimi gerek kültürel etkileşim gerekse de dil bilgisi kurallarının örneklerini içerisinde taşıması açısından zengin bir içeriğe sahip olduğu söylenebilir. Bu sonuçlar neticesinde aşağıdaki önerilere gidilebilir:

- Türk edebiyatından klasik ve güncel eserlerin dil seviyelerine göre uyarlanmalıdır.
- Dünya klasikleri Türkçe dil seviyelerine göre uyarlanmalıdır.
- Farklı ülkelerin yerel edebiyatlarına ait ünlü eserlerin Türkçe dil seviyelerine göre uyarlanmalıdır.
- Uyarlama çalışmaları alanlarında uzman bir ekip tarafından yürütülmelidir.

- Farklı dilden çevirilecek olan eserin bilinen ve ilgi çekici olmasına özen gösterilmelidir.
- Çeviri ve uyaralama çalışmalarının Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde yer alan kazanımları en az %80 örnekleri taşımalıdır.

KAYNAKÇA

- Akarsu, F. B. K. (1993). *Wilhelm Von Humbolt'da dil-kültür bağlantısı*. Remzi kitabevi.
- Aksan, D. (1979). *Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim 1*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Aksan, D. (2004). *Anadili, Dilbilim ve Türkçe Yazıları*, İstanbul: Multilingual.
- Aksan, D. (2004). Dilbilim ve Türkçe Yazıları. Multilingual.
- Barın, E. (2004). Yabancılara Türkçe Öğretiminde İlkeler. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (1), 19-30.
- Başar, U. (2018). Afganistan'da Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Üzerine Güncel Bir Değerlendirme. *Aydın TÖMER Dil Dergisi*, 3(1), 1-20.
- Başar, U. (2019). İran'da Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, *Doktora Tezi*.
- Bayraktar, S. (2015). Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabının Kültür Aktarımı Açısından İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, (2), 7-23.
- Bengi, I. (1993). Çeviri Eleştirisi Bağlamında Eleştirel Bilincin Oluşması ve Eleştirisi, Üst-Eleştiri, Çeviribilim İlişkileri. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 4, 25-50.
- Çifci, M., Batur, Z. ve Keklik (2013). “*Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültür*”, *Yabancılara Türkçe Öğretimi El Kitabı*, ed. Mustafa Durmuş ve Alpaslan Okur, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Demir, A., & Fatma, A. Ç. I. K. (2011). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşım ve Seçilecek Metinlerde Bulunması Gereken Özellikler. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (30), 51-72.
- Demir, S. ((2019). “*Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Yaklaşım, Yöntem ve Teknikler*”, *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi*, ed. Adem İşcan ve Sami Baskın, Ankara: Atlas Akademik Basım Yayın Dağıtım.
- Demirel, Ö. (2012). *Yabancı Dil Öğretimi; Dil Pasaportu-Dil Biyografisi-Dil Dosyası*. Ankara: Pegem Akademi

- Duman, G. B. (2013). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Materyal Geliştirme ve Materyallerin Etkin Kullanımı. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(2), 1-8.
- Er, K. O. (2006). Yabancı Dil Öğretim Programlarında Kültürün Etkileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39(1), 1-14.
- Ergin, M. (2013). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Göçen, G. (2020). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Yöntem. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (18), 23-48.
- Göçer, A. (2013). *Türkiye’de Yabancılara Türkçe Öğretimi, Yabancılara Türkçe Öğretimi El Kitabı*, ed. Mustafa Durmuş & Alpaslan Okur, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Göğüş, B. (1998). *Anlatım Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Kurtuluş Ofset Basımevi.
- Günay, V. D. (2015). İki ya da Çok Dillilik ve Avrupa Toplumu. *Turkophone*, 2(1), 68-72.
- Güneş, F. (2011). Dil Öğretim Yaklaşımları ve Türkçe Öğretimindeki Uygulamalar/Language Teaching Approaches and Their Applications in Teaching Turkish. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 123-148.
- Güneş, F. (2013). Türkçe Öğretiminde Metin Seçimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 1-12.
- Güzel, A., & Barın, E. (2016). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*. Akçağ Yayınları.
- Haykır, T., & Üstten, A. U. (2019). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Metin Seçimi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 1633-1652.
- Holthouse, J. (2006, March). The Role of the Mother Tongue in EFL Classrooms. In *Gaikokugokyoiku Forum* (Vol. 5, pp. 27-37).
- İstanbul Üni. Dilmer, (2017). “İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı A1, A2, B1”, Bölükbaş vd. ed. *Fatma Bölükbaş, Mehmet Yalçın Yılmaz*, İstanbul: Kültür Sanat Basımevi.
- Kanar, M. (1998). *Büyük Farsça-Türkçe Sözlük*. Birim Yayıncılık.
- Kansu-Yetkiner, N. (2009). *Çeviribilim Edimbilim İlişkisi Üzerine*. İzmir Ekonomi Üniversitesi.
- Kınay, D. F. (2016). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metin Uygulama. Baruk Tüfekçioğlu ve Faruk Yıldırım. *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*.

- Korkmaz, Z. (1992). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kökçü, Ş. (2020). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metin Değiştirimine Ömer Seyfettin'in "Rüşvet" Hikâyesi Örneği. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, (22), 213-246.
- Küzeci, D. (2015). Yabancı Dil Seçimi ve Yabancı Dil Politikaları. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (30), 13-26.
- Lucarevski, C. R. (2016). The Role of Storytelling on Language Learning: A Literature Review. *Working Papers of the Linguistics Circle*, 26(1), 24-44.
- Memiş, M. R., & Erdem, M. D. (2013). Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler. *Turkish Studies*, 8(9), 297-319.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2019). Türkçe Dersi Öğretim Programı. Ankara: MEB Yayınları.
- Mutlu, H. H. (2022). "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Edebi Metinlerin Kullanımı", ed. *Turgay HAN ve Gülhanım Bihter YETKİN*, Ankara: Eğiten Matbağacılık.
- Mutlu, H. H., & Ayrancı, B. B. (2017). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Geçmişten Günümüze Süregelen Problemler. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 3(2), 66-74.
- Oruç, Ş. (2016). Ana Dili, İkinci Dil, İki Dillilik, Yabancı Dil. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 4.
- Öncül, R. (2000). *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü: Terimlerin Almanca, Fransızca, İngilizce ve eski terim karşılıkları ile. Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü'nde Kullanılan Terimlerin Almanca, Fransızca, İngilizce ve Eski Türkçe Terim Karşılıkları Dizinleri*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Ören, T. & Ergun, E. (2021). Çeviribilimde Dilbilim İzleri. *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi*, (14), 37-61.
- Özkan, M. (2015). Edebiyatta Dil Kullanımı. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 52(52), 65-77.
- Sağır, M. (2015). Yanlış Kullanılan Bir Terim: Ana Dili Doğru Terim: Ana Dil.
- Şerif, O. (2016). Türkçede Ana Dil ve Ana Dili. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 2(1), 311-322.

- Şimşek, P. (2017). Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Temel Materyaller: Okuma Metinleri ve Okuma Kitapları. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2017(8), 211-225.
- Temizyürek, F., & Birinci, F. G. (2016). Yabancı Dil Öğretiminde Otantik Materyal Kullanımı (*Using Authentic Materials in Foreign Language Teaching*. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 5(1), 54-62.
- Türkçe Sözlük, (2005). Ankara: TDK yayınları.
- Türkiye Maarif Vakfı, (2019). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı*. İstanbul, Bayem Yayıncılık.
- Uysal, B. (2019). “Yabancı Dil Öğretimi Yaklaşımları”, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*, ed. Ülker Şen, Ankara: Pegem Akademi.
- Ünal, Ç. D., & Ünal, D. Ç. (2005). Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Edebi Metinler Yenilikçi Yaklaşımlara Geçiş Süreci ve Gerekçeleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(29), 203-212.
- Zeyrek, S. (2020). Dil-Kültür İlişkisi Doğrultusunda Yabancı Dil Öğretimi. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 3(2), 165-186.

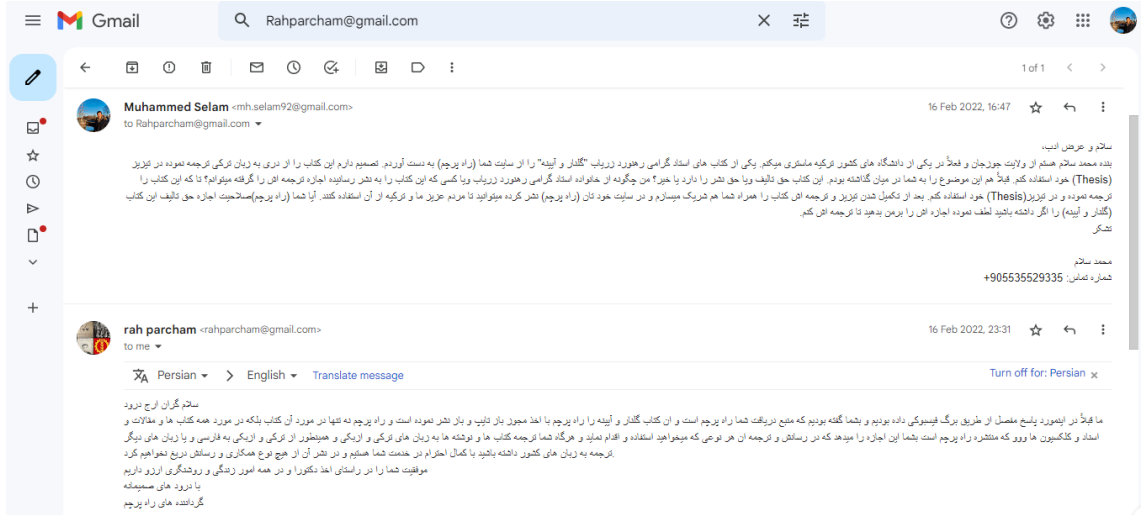
Elektronik kaynaklar

- TİKA, (2021, Haziran). Türkçe Eğitim Merkezi ve Lingafon Sınıfı, Erişim: 23 Aralık 2022, https://www.tika.gov.tr/tr/haber/tika%27dan_tacikistan%27da_turkce_egitime_destek-63798

EKLER

1. Ek

Aşağıdaki yazı “Gülнар ve Ayna” romanının Rah-i Perçem yayınevinden alınan telif hakkı izin yazısıdır. Bu izin, eserin dördüncü baskısının yazısıdır.

Merhaba,

Daha önce bu konu hakkında size Facebook üzerinden ayrıntılı cevap vermiştik. Bu kitabın kaynağı Rah-i Perçem olduğunu ve “Gülнар ve Ayna” eserinin Rah-i Perçem tarafından izin alınarak editörlüğü yapıлып yayınlanmıştır. Rah-i Perçem tarafından yayınlanan bu kitabı siz çevirebilirsiniz ve istediğiniz gibi kullanmanıza izin veriyoruz. Rah-i Perçem’e ait olan tüm kitaplar, makaleler, belgeler ve koleksiyonlardan faydalanabilirsiniz.

Türkçe ve Özbekçe gibi dillere çevirmenizde veya farklı dillere çeviri yapmanızda sizin hizmetinizdeyiz ve her türlü işbirliği için çekinmeyiniz.

Eğitim hayatınızda ve hayatınızın her alanında başarılar dileriz.

Selamlarımla.

Rah-i Parçam

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı	Muhammad Selam SEDIQI
Yabancı Dili	Türkçe, Farsça, İngilizce, Peştuca, Urduca, Özbekçe
Orcid Numarası	0000-0002-0752-5964
Ulusal Tez Merkezi Referans Numarası	10495841
Lise	Akça Erkek Lisesi
Lisans	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
Yüksek Lisans	Ordu Üniversitesi
Mesleki Deneyim	T. C. İl İmar Ekibi Vardak Afganistan 2012-2013
Akademik Çalışmalar	1. Mutlu, H. H. & Sediqi, M. S. (2022). Farklı Dildeki Edebi Eserlerin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanımı: “Gülнар ve Ayna” Eserinin Türkçe B1 Seviyesine Uyarlaması

